

**ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINA DEVAM EDEN 14-18 YAŞ
ARASI ERGENLERİN ANNE BABA TUTUMLARI VE ÖZ
ANLAYIŞLARININ SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGILARINA ETKİSİ**

DÖNDÜ ŞAHİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Döndü
Soyadı : ŞAHİN
Bölümü : Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bilim Dalı
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Tezin Türkçe Adı: Orta Öğretim Kurumlarına Devam Eden 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Anne Baba Tutumları Ve Öz Anlayışlarının Sosyal Görünüş Kaygılarına Etkisi

İngilizce Adı: The Effect Of Parental Attitudes Of Adolescents Between 14-18 Years Old Studying In Secondary Education And Their Self-Compassion On Their Social Appearance Concerns

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Döndü ŞAHİN

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Döndü ŞAHİN tarafından hazırlanan “Orta Öğretim Kurumlarına Devam Eden 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Anne Baba Tutumları Ve Öz Anlayışlarının Sosyal Görünüş Kaygılarına Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özlem Alkan Ersoy

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan:

Üye:

Üye:

Üye:

Tez Savunma Tarihi: .../.../....

Bu tezin Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Sevgili Eşim ve Biricik Kızıma

TEŞEKKÜR

Benim bırakıp pes ettiğim zaman bile hep yanımda olan, bilgisi, güler yüzü ve anlayışı ile yükseköğrenim hayatım boyunca hep örnek aldığım çok değerli hocam, danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Özlem ALKAN ERSOY'a sonsuz teşekkürlerimle...

Yüksek lisans eğitimim boyunca her daim yanımda olan sevgili eşim Fatih ŞAHİN'e, dualarını hiç esirgemeyen canım anneme, çocuk dostu fikirler kazanmamı sağlayan sevgili hocam Prof. Dr. Neslihan AVCI' ya, tezimde geliştirdikleri ölçeklerini kullanmama izin veren Doç. Dr. Tayfun DOĞAN'a, Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ'e ve Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK'a teşekkür ederim.

**ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINA DEVAM EDEN 14-18 YAŞ
ARASI ERGENLERİN ANNE BABA TUTUMLARI VE ÖZ
ANLAYIŞLARININ SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGILARINA ETKİSİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Döndü Şahin

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Şubat, 2018

ÖZ

Bu araştırmamın amacı, orta öğretim kurumlarına devam eden 14-18 yaş arası ergenlerin anne baba tutumları ve öz anlayışlarının sosyal görünüş kaygılarına etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Ankara ilinin farklı ilçelerinde bulunan farklı liselerden tabakalı rasgele örnekleme yolu ile seçilen 465 öğrenci (346 kız ve 119 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’, ‘‘Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)’’, ‘‘Öz Anlayış Ölçeği’’ ve ‘‘Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri ‘‘ kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi), Mann Whitney U-Testi ve Bağımsız Gruplar için T testi kullanılmıştır. Veriler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Spearman’s Rho kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde; Sosyal görünüş kaygısı ve öz anlayış arasında negatif yönde düşük düzeyde manidar bir ilişki tespit edilmiştir. Sosyal görünüş kaygısı ve algılanan anne baba tutumları arasında negatif yönde düşük düzeyde manidar bir ilişki tespit edilmiştir. Sosyal görünüş kaygısının, erkeklerde, İmam Hatip Liselerinde öğrenim görenlerde, anne ve baba yaşı 30’dan küçük olan ve gelir düzeyi düşük olan ailelerde yaşayan ergenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anne ve babanın öğrenim durumunun ergenlerde görülen sosyal görünüş kaygısını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Sosyal Görünüş Kaygısı, Öz Anlayış, Anne Baba Tutumları
*Sayfa Adedi:*147
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özlem ERSOY

**THE EFFECT OF PARENTAL ATTITUDES OF ADOLESCENTS
BETWEEN 14-18 YEARS OLD STUDYING IN SECONDARY
EDUCATION AND THEIR SELF-COMPASSION ON THEIR SOCIAL
APPEARANCE ANXIETY**

(Master's Thesis)

Döndü Şahin

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

February, 2018

ABSTRACT

The objective of this research is to analyze the effect of parental attitudes of adolescents between 14-18 years old studying in secondary education and their self-compassion on their social appearance concerns. The sample of the research consists of 465 students (346 female and 119 male) selected by stratified random sampling from the different high schools in the district of city of Ankara in 2016-2017 academic year. We have used "Personal Information Form", "Social Appearance Anxiety Scale (SAAS)", "Self-Compassion Scale" and "Perceived Parental Behaviors Inventory" as a data collection tool. For evaluation of the data, we have utilized One-Way ANOVA (One-Way Variance Analysis), Mann Whitney U-Test, and T test for Independent Groups. Spearman rho was used to determine the relationship between the data. When we examine the results, which have been obtained, we have found a negative, low and clear relation between the social appearance anxiety and self-compassion. We have found a negative, low and clear relation between the social appearance anxiety and perceived parental behaviors. We have found that social appearance anxiety is higher in adolescences who live in a low-income family, whose father and mother are younger than 30 years old, who have a plenty of, who study at Religious High Schools for men In addition, have a low social appearance anxiety.

Furthermore, we have concluded that the variables such as birth order, mother education status, father education status, do not affect the social appearance anxiety in adolescences.

Keywords: Adolescence, Social Appearance Anxiety, Self-Compassion, Parental Attitudes

Number of Pages:147

Advisor : Assist. Prof. Dr. Özlem ALKAN ERSOY

İÇİNDEKİLER

ÖZ	vi
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMA LİSTESİ	xvii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Cümlesi	6
1.2. Alt Problemler	6
1.3.Araştırmanın Amacı	7
1.4.Araştırmanın Önemi	8
1.5.Sınırlılıklar	9
1.6.Varsayımlar	10
1.7.Tanımlar	10
BÖLÜM II	11
KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Ergenlik Dönemi	11
2.1.1. Ergenlik Döneminin Evreleri	12
2.1.1.1. Başlangıç Evresi	13
2.1.1.2. Bitiş Evresi	13

2.1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri	14
2.1.2.1. Sosyal ve Duygusal Gelişim.....	14
2.1.2.2. Bilişsel Gelişim	15
2.1.2.3. Fiziksel Gelişim	16
2.2. Beden İmajı Algısı	16
2.3. Sosyal Görünüş Kaygısı	19
2.3.1. Sosyal Görünüş Kaygısını Etkileyen Faktörler	21
2.4. Öz Anlayış	22
2.5. Anne Baba Tutumları	26
2.5.1. Baskıcı-Otoriter Anne Baba Tutumu	27
2.5.2. Tutarsız-Dengesiz Anne Baba Tutumu	28
2.5.3. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu	29
2.5.4. İlgisiz Kayıtsız Anne Baba Tutumu	30
2.5.5. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	31
2.5.6. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler	32
2.5.6.1. Anne Babanın Ruhsal Durumu	33
2.5.6.2. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu.....	33
2.5.6.3. Anne Babanın Eğitim Durumu.....	34
2.5.6.4. Anne Babanın Beklentisi	34
2.5.6.5. Annenin Çalışma Durumu	35
2.5.6.6. Anne Babanın Kendi Yetiştirme Biçimi.....	35
2.5.6.7. Anne Baba Çocuk Arasındaki İlişki.....	35
2.5.6.8. Kültürel Değerler	36
2.5.6.9. Çocuğun Yaşı ve Doğum Sırası.....	36
2.5.6.10. Çocuğun Cinsiyeti	36
2.5.6.11. Çocuğun Mizacı.....	37
2.6. Sosyal Görünüş Kaygısı İle İlgili Yapılan Araştırmalar	37

BÖLÜM III.....	45
YÖNTEM	45
3.1.Araştırma Modeli	45
3.2.Evren ve Örneklem Grubu.....	46
3.2.1. Örneklemen Özellikleri.....	46
3.3.Verı Toplama Araçları.....	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	48
3.3.2. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)	48
3.3.3. Öz Anlayış Ölçeği.....	49
3.3.4. Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri.....	50
3.4.Ölçeklerin Güvenirlik Analizi	52
3.5.Verilerin Toplanma Süreci.....	53
3.6.Verilerin Analizi	53
BÖLÜM IV	57
BULGULAR VE YORUM	57
BÖLÜM V	87
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	87
5.1. Sonuçlar ve Tartışma	87
5.1.1. Sosyal Görünüş Kaygısı İle İlgili Sonuçlar.....	88
5.1.2. Öz Anlayış İle İlgili Sonuçlar	93
5.1.3. Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri İle İlgili Sonuçlar	96
5.2. Öneriler	104
5.2.1. Ebeveynlere ve Öğretmenlere Öneriler	104
5.2.2. Araştırmacılara Öneriler	104
KAYNAKLAR	106
EKLER	122

Ek 1.Kişisel Bilgi Formu	123
Ek 2. Araştırma İzni.....	124
Ek 3. Ölçek İzinleri.....	125

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Demografik Bilgiler	46
Tablo 2. Ölçeklerin Cronbach Alpha Sonuçları	52
Tablo 3. Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Puan Ortalaması ve Standart Sapma Sonuçları	57
Tablo 4. Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği Puan Ortalaması ve Standart Sapma Sonuçları ...	57
Tablo 5. Ergenlerin Anne-Baba Davranışları Envanteri Puan Ortalaması ve Standart Sapma Sonuçları	58
Tablo 6. ABE Alt Boyutları ile Toplam Ölçek Puanı Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	58
Tablo 7. SGKÖ ve ÖAÖ Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	59
Tablo 8. ABE Alt Boyutları ile SGKÖ Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	60
Tablo 9. ABE Alt Boyutları ile OAÖ Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	60
Tablo 10. Ergenlerin Cinsiyetine Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği T-Testi Sonuçları	61
Tablo 11. Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları	62
Tablo 12. Ergenlerin Annelerinin Yaşlarına Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları	62
Tablo 13. Ergenlerin Babalarının Yaşlarına Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları	63
Tablo 14. Ergenlerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları	64
Tablo 15. Ergenlerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları	65
Tablo 16. Ergenlerin Belirttikleri Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları	65

Tablo 17. <i>Ergenlerin Cinsiyetine Göre Öz Anlayış Ölçeği T-Testi Analiz Sonuçları</i>	66
Tablo 18. <i>Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları</i>	66
Tablo 19. <i>Ergenlerin Annelerinin Yaşına Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları</i>	67
Tablo 20. <i>Ergenlerin Babalarının Yaşına Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları</i>	68
Tablo 21. <i>Ergenlerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları</i>	68
Tablo 22. <i>Ergenlerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları</i>	69
Tablo 23. <i>Ergenlerin Ailelerinin Belirttikleri Gelir Düzeyine Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları</i>	70
Tablo 24. <i>Ergenlerin Cinsiyete Göre Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri Alt Boyutları U Testi Analiz Sonuçları</i>	71
Tablo 25. <i>Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Analiz Sonuçları</i>	73
Tablo 26. <i>Alt Boyutu Okul Türüne Göre H-Testi</i>	76
Tablo 27. <i>Ergenlerin Annelerinin Yaşına Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları</i>	80
Tablo 28. <i>Ergenlerin Babalarının Yaşına Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları</i>	81
Tablo 29. <i>Ergenlerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları</i>	82
Tablo 30. <i>Ergenlerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları</i>	84
Tablo 31. <i>Ergenlerin Belirttikleri Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları</i>	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. ‘‘Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’’ Histogram Grafiği.....	53
Şekil 2. ‘‘Öz Anlayış Ölçeği’’ Histogram Grafiği.....	54
Şekil 3. ‘‘Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri’’ Histogram Grafiği	55

SİMGELER VE KISALTMA LİSTESİ

ABE	Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri
AL	Anadolu Lisesi
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
ASM	Aile Sağlığı Merkezi
BAÖ	Beck Anksiyete Ölçeklerini
BDÖ	Beck Depresyon Ölçeği
FL	Fen Lisesi
İHL	İmam Hatip Lisesi
ML	Meslek Lisesi
MTAL	Mesleki Teknik Anadolu Lisesi
MYO	Meslek Yüksek Okulu
ÖAÖ	Öz Anlayış Ölçeği
RBSÖ	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
SGKÖ	Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği
SYBÖ	Sağlıklı Yaşam Biçimi Ölçeği
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ergenlik, çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde bedensel, cinsel, zihinsel, duygusal ve sosyal ilişki alanlarında belirgin biçimde görülen değişimlerin ve sorunların yaşandığı bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Bir geçiş dönemi olarak kabul edeceğimiz ergenlik dönemindeki ergen bireyleri, Dünya Sağlık Örgütü, 10 ile 19 yaşlar arasındaki herhangi bir kişi olarak tanımlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 15-24 yaş grubu, “genç”; ergenlik ve gençlik dönemlerine ait yaşların kesişmesi nedeniyle 10-24 yaş grubu da “genç insanlar” olarak değerlendirilmektedir (Tunç, Kılıç, Tülü, Devran, Akın Su ve Mollamahmutoğlu, 2008).

Ergenlik dönemi boyunca bireyler fiziksel, cinsel, bilişsel ve psikososyal yönden önemli değişimler yaşamaktadırlar. Bu dönemde hem kadınlar hem de erkekler, östrojen ve testosteron gibi cinsiyet hormonlarının etkisiyle bedenlerinde hızlı bir değişim yaşamakta ve bu dönemde ki kadın ve erkek birey bu değişime uyum sağlamaya çalışmaktadır (Senemoğlu, 2009). Ergenlik döneminde ki bu hızlı bedensel değişimle birlikte ergenlerde özellikle de kızlarda şişmanlama kaygısı yaşanmaktadır. Ergen bireyde bu şişmanlığın bir sonucu olarak çekiciliği kaybetme kaygısıyla anoreksiya nevroza sorunları görülmektedir (Düşmez ve Küçük, 2015).

İnsanlar diğer insanlar üzerinde daha etkili bir izlenim bırakmak ve daha çekici görünmek için çabalamaktadırlar. Birçok insan çekici bireylerle daha fazla yakın iletişim kurmak istemektedir. Bu durum benlik sunumu ya da izlenim yönetimi olarak tanımlanmaktadır. Diğer insanlar üzerinde iyi bir izlenim bırakamayacağını düşünen kişilerde ise kaygı yaşanabilmektedir (Özcan, Subaşı, Budak, Çelik, Gürel ve Yıldız, 2013).

Sosyal anksiyetenin bir çeşidi olarak görülen sosyal görünüş kaygısı, insanların fiziksel görünüşlerinin, diğer insanlar tarafından değerlendirilirken yaşadıkları kaygı ve gerginlik olarak tanımlanmaktadır (Hart, Flora, Palyo, Fresco, Holle ve Heimberg, 2008). Ancak bu kaygılar bireyin sadece vücut biçimlerinden kaynaklanan kaygılar olmamaktadır. Sosyal görünüş kaygısı daha geniş anlamıyla boy uzunluğu, kilo ve yüz şekli gibi nedenlerle yaşanan kaygıları da kapsayan daha genel ve bütüncül bir kaygı olarak ifade edilmektedir (Hart vd., 2008). İnsanlardaki görünüş kaygısının bireylerin bedenlerini nasıl algıladığı ile yani beden imajı algısı ile doğrudan ilişkili olduğu söylenmekte ve genel fiziksel görünüşten daha öte daha ayrıntılı ve bütüncül bir durum söz konusu olmaktadır (Doğan, 2010).

Bireyler anne veya baba oldukları zaman kendilerini algılama şekilleri ve toplum içerisindeki sahip oldukları yerleri önemli şekilde değişikliklere uğramaktadır. Canlılar aleminde sadece insanlar, çocuklarına karşı sorumlulukları yetişkin bir birey olana kadar devam ettirmekte ve çocuklarına kendilerine ait kalıtımsal mirasın yanı sıra bir kültür aktarmaktadır (Aktaş, 2011).

Çocuk gelişimi ve çocuk psikolojisi alanında yapılan birçok çalışma, farklı anne baba davranışlarının çocukları olumlu veya olumsuz şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır (Ceral ve Dağ, 2005). Bu davranışların farklılığı çocuğun gözünde aile kavramı tanımını da farklı kılmakta ve çocuğun yaşamında anne babasından beklentilerini ön plana çıkartmaktadır (Yılmaz, 2001). Bu sebeple çocuğun gözünden aile, anne ve babası tarafından çocukların koşulsuz sevildiği, korunup kollandığı, kendi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılandığı, kendi başarılarının takdir edildiği, duygu ve düşüncelerine saygı duyularak dinlenildiği, tüm aile fertlerinin birbirlerini herhangi bir şarta bağlı olmaksızın sevdiği ve saygı gösterdiği, sevgi dolu bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Yavuzer, 2004). Bunun bir sonucu olarak ise çocuk gelişimi ve çocuk psikolojisi ile ilgili yapılan pek çok araştırmada arkasında anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları ve ailenin işlevselliği konusunun işlendiği görülmektedir (Yarapsanlı, 2011).

Demokratik anne-baba tutumuna sahip ailelerde, anne babalar çocuklarına karşı sıcak ve ilgili olmaktadır. Bu ailelerde karşılıklı sevgi ve saygı ortamı bulunmaktadır. Anne baba çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duymakta, sabırlı ve duyarlı bir şekilde çocuklarını dinlemekte, aile içinde verilecek olan kararlarda çocuklarının görüşlerini almakta, çocuğun duygularına değil, davranışlarına sınır koymakta, eleştirileri, kişiliğe değil, çocukların

yaptığı işe yönelik olmaktadır (Aslan, 1992; Nas, 2001). Demokratik tutuma sahip aile içinde yetişen çocuklar genellikle, sosyal yeterliğe sahip, becerikli, yardımsever, arkadaş canlısı, diğer insanların gereksinimlerine duyarlı, ne istediğini bilen, özgüvenli ve sosyal sorumluluk sahibi çocuklar olmaktadır (Aslan, 1992).

Otoriter tutuma sahip anne-babalar, çocuklarının gelişim düzeylerini, kişilik özelliklerini ve isteklerini dikkate almaksızın, çocuklarından kendilerinin uygun gördüğü gibi davranmalarını istemektedirler (Sezer, 2010). Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklara nedenini kavrayamadığı yasaklar koymakta, kişiliğine yönelik olumsuz eleştiriler yöneltmekte, çocuğa fiziksel cezanın yanında sözlü cezalar da vermektedirler (Aslan, 1992). Bu tür bir ortamda büyüyen çocuklar öfke ve kızgınlık gibi duygularını açıkça belirtmemektedirler (Sezer, 2010). Otoriter ailede yetişen çocuklarda, sevginin gösterilmemesi ve sık sık uygulanan cezalar sebebiyle, olumsuz benlik algısı, kendine güvensizlik, isteksizlik, çekingenlik ve pasif bir kişilik yapısının yanı sıra, özellikle erkek çocuklarda yüksek derecede saldırganlık gibi olumsuz davranışlar geliştiği gözlenmektedir (Aslan, 1992; Çağdaş, 2003). Özgüven eksikliği ve ebeveynlerinin kendilerini sevmediklerine dair düşüncelerin gelişmesiyle birlikte çocuklarda; okulda ve çevrede saldırganlık, yaramazlık, başkalarına zarar verme ve derslerinde başarısız olma görülmektedir (Alıcıgüzel, 2001).

Aşırı baskıcı ve otoriter bir aileye sahip olan çocukların sürekli azarlanarak eleştirilmesi, kıskançlık, ilgisizlik ve sevgisizlik yaşanması (Yavuzer, 1999), çocukta çözemediği korku, kaygı, yalnızlık ve aşağılık duygusu yaşanmasına ve tırnak yeme davranışının sergilenmesine neden olmaktadır (Pekçağlayan, 1991).

Aşırı hoşgörölü anne-babalar, çocuklarına karşı sıcak ve sevecen olmaktadır. Ancak çocuklarını hiçbir şekilde kontrol edememekte, çocuklarının bütün konularda kararlarını kendilerinin vermelerine izin vermekte, onlara sınırsız haklar tanımakta, çocuğun davranışlarına sınırlama getirmemekte ve bazen de ihmale varan bir şekilde hatalı davranışlarını bile büyük bir hoşgörü ile karşılayarak kabul etmektedirler (Çağdaş, 2003). Bu tutum içinde büyüyen çocuklar kendilerini güvensiz hissetmekte, ben merkezci olmakta, asi ve saldırgan davranışlar sergilemektedirler. Yaşamlarında sınırları öğrenememekte, başkalarıyla iş birliği yapamamakta ve bu nedenle de sosyal ilişkilerde başarısızlık yaşamaktadırlar (Yavuzer, 2004).

Dengesiz ve tutarsız tutuma sahip ebeveynler, bir gün hoşgörü ile karşıladıkları davranışı, bir diğer gün cezalandırmakta, çocuklarından yapmasını istedikleri şeylerin de verdikleri cezalarında nedenini açıklamamaktadırlar (Çağdaş, 2003). Ebeveynlerin çocuklarına eğitim verirken, normal olan davranışlarına aşırı tepki göstermeleri, dengesiz, tutarsız ve kararsız bir tutum sergilemeleri, çocuğun yapacaklarını öğrenmesine engel olmaktadır. Bu davranışı sergileyen ebeveynler, çocuğun sosyalleşme çabasını da olumsuz yönde etkilemektedirler (Alıcıgüzel, 2001; Gander ve Gardiner, 1998).

Çok fazla koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin yetiştirdikleri çocuklar, ilerleyen yıllarda psikososyal gelişimlerinde sıkıntı çekmekte ve girişim, sosyallik gibi davranışlarda eksik kalmaktadırlar. Çocuklara kendi benliklerini tanıma ve anlama fırsatı verilmediğinde çocuklar bağımlılık özelliği yüksek ve psikososyal açıdan yeterince gelişmeden yetişmektedirler. Ebeveynlerin çocuğa kendi benliğini tanıma imkânı vermemesi, çocukların ailenin istediği doğrultuda bağımlı bir kişi olmasına ve psikososyal olgunlaşmanın engellenmesine neden olmaktadır. Fazla koruyucu tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları sinirli, huzursuz, dikkatsiz olabilmektedirler. Çocukların kişilik yapısı, ruh sağlığı ve çevresi ile uyum içinde olması ile anne-baba tutumu arasında sıkı bir ilişkinin olması anne-baba tutumlarının çocuklar üzerinde ki etkileriyle ilgili çalışmaları gerekli kılmaktadır (Gönen, 2014).

Reddedici ve itici tutuma sahip ebeveynler, çocuğu farklı nedenlerden dolayı istememekte ve çocuğa karşı düşmanca duygular beslemektedirler (Çağdaş, 2003). Bu tutuma sahip ailede büyüyen, reddedilme duygusunu yaşayan, ebeveynlerinin sevgi, ilgi ve şefkatinden yoksun kalan çocuklarda olumlu bir benlik saygısı ve özgüven duygusu gelişmemekte, sürekli bir şeyleri ya da sahip olduklarını kaybetme korkusu yaşamakta ve insanlara karşı güvensizlik duygusu gelişmektedir. Ebeveynlerinin istedikleri davranışları gösterdiği halde, yine de reddedilen çocuk, onaylanan ve onaylanmayan davranışlarının ayrımını yapmada güçlük yaşamaktadır (Çağdaş, 2003; Geçtan, 2006 ve Tuzcuoğlu, 2003). Böyle bir ortamda yetişen çocuklar, normal çocukların canlılığından yoksun olup, sevgisizlikten kaynaklanan duygusal bir açlık içinde bulunmaktadır (Geçtan, 2006).

Denetleyici ve yargılayıcı bir tutum içinde olan ebeveynler, çocuğun tutum ve davranışlarını değiştirmek istemektedirler (Yavuzer, 1998). Denetleyici ebeveynlerin çocukları, sürekli bir denetim altında oldukları için, bu çocukların bütün davranışları dikkatle izlenilmekte; hemen davranışın üzerinde durulmakta ve düzeltme yoluna

gidilmektedir. Çocuğun bütün kurallara sorgusuzca uyması beklenmekte, durum ve koşullar ne olursa olsun, anne-babaya tabi olması beklenmektedir (Yörükoğlu, 2002).

Anne-baba tutumlarının en önemli özelliği çocuklar ile kurulan duygusal ilişki ve onlar üzerinde kurulan yeterli düzeydeki denetimler olmaktadır. Bu iki etmenin de yeterli ölçüde olması gerekmektedir. Bu tutumlar çocuğun davranışlarının önemli ölçüde belirleyicisi olmaktadır.

Çocuk anne karnındayken anne babanın hayalinde bir model oluşmaktadır. Çocuk anne babanın hayalindeki gibi olmadığı zaman ise anne babada çocuğu reddetme gibi bir tepki gelişebilmektedir. İçinde yaşanan toplumun değerleri, ailede ki çocukların sayısı, çocuğun cinsiyeti ve kişilik özellikleri anne-babanın tutumlarını etkilemektedir. Aynı zamanda anne babanın çocukken yaşadığı deneyimler çocuklarına karşı sergileyecekleri tutumlar için yol gösterici olabilmektedir (Yavuzer, 2004).

Bireyler yaşamlarının bazı zamanlarında acı, üzüntü, tükenmişlik ve başarısızlık benzeri olumlu olmayan bazı duygular yaşayabilmektedirler. Bireylerin bu yaşadıkları olumlu olmayan duygularla baş edebilmesi için, rahatlamaları, sakinleşmeleri ve de her şeyden önemlisi bireylerin kendisine zarar vermeden bu olumlu olmayan duygudan uzaklaşmaları önemli olmaktadır. Bireylerin bu olumlu olmayan duygulardan kurtulabilmeleri, yaşamlarını daha yaşanılabilir ve daha anlaşılabilir hale getirebilmeleri için öz-anlayışın gelişmesi gerekmektedir (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008).

Öz-anlayış, bireyin acı çektiğinde ve başarılı olamadığında kendisini eleştirmeyi değil kendisine karşı itinalı ve düşünceli davranmayı ifade etmektedir. Ayrıca bireyin yaşamış olduğu olumsuz tecrübeleri, yaşamının bir bölümü olarak görmesi, olumsuz duygularının ve düşüncelerinin üzerinde takılmaktansa akılcıca çözümler aramak şeklinde de tanımlanmaktadır (Deniz ve Sümer, 2010).

Öz-anlayış kavramının daha işlevsel ve sistemli hale getirilmek için üç temel ögeye ayrıldığı görülmektedir. Kendine şefkat; bu bireyler, kendisine yönelik sert bir yargılama ve öz-eleştiri yapmamaktadırlar. Ortak paydaşım; kendilerine ortak paydaşım gösteren bireyler, başarısız olduğunda veya acı çekerken kendini diğerlerinden ayrı hissetmek yerine kendi hissettiklerini diğer insanlarında hissettiğini, bunun insanoğlunun bir parçası olduğunu görmektedirler. Kendilerine düşünceli; bu bireyler, acı ve ızdırap veren sorunlarla karşılaştıkları zaman, bu sorunların üzerine yoğun bir şekilde odaklaşmak yerine sorunların farkına varmaktadırlar (Neff ,2003a).

Kısacası bireylerde öz-anlayışın gelişmesi ile kişinin kendisiyle ilgili olumlu düşüncelerinde gelişme yaşanmakta ve bu durum olumlu olmayan düşüncelerinin etkisini hafifletmekte, bireyler karşılaştıkları olumlu olmayan durumlardan kendilerine deneyim edinmektedirler. Bireyler için yararlı olan bu yeterliği bireyleri geliştirme hizmeti sunan profesyonel birey ve kuruluşların kullanmaları önemli görülmektedir (Deniz, Kesici ve Sümer 2008).

Alan yazını incelendiğinde sosyal görünüş kaygısı ile ilgili olarak yapılan çalışmaların; Ergenlerin sosyal görünüş kaygısı ve öznel iyi oluşlarının sahip oldukları değerler açısından incelenmesi (Seki, 2014). Obez bireylerde benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısı (Yılmaz, 2015) ve Bazı değişkenlere göre ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygısı ve sosyal görünüş kaygıları (Şahin, 2012), Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi (Özcan vd. 2013), Öğrencilerin sosyal görünüş kaygısının öğrenim yeri tercihlerine etkisi (Çınar ve Keskin, 2015) vb. çalışmaların yapıldığı görülmüş ergenlerin anne baba tutumları ve öz anlayışlarının sosyal görünüş kaygısına etkisi ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.1.Problem Cümlesi

Orta öğretim kurumlarına devam eden 14-18 yaş arası ergenlerin anne baba tutumları ve öz anlayışlarının sosyal görünüş kaygılarına etkisi var mıdır?

1.2. Alt Problemler

1-Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Anne Baba Tutumlarının ilişkisi var mıdır?

2-Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Öz Anlayışı arasında ilişki var mıdır?

3-Ergenlerde Öz Anlayış ve Anne Baba Tutumları arasında ilişki var mıdır?

4-Ergenin Sosyal Görünüş Kaygısına;

4.1.Cinsiyetin

4.2. Öğrenim görülen okul türünün

4.3. Annenin yaşının

4.4. Babanın yaşının

4.5. Annenin öğrenim durumunun

- 4.6. Babanın öğrenim durumunun
- 4.7. Ailenin gelir düzeyinin etkisi var mıdır?
- 5.Ergenin Öz Anlayışına;
- 5.1.Cinsiyetin
- 5.2.Öğrenim görülen okul türünün
- 5.3.Annenin yaşının
- 5.4. Babanın yaşının
- 5.5. Annenin öğrenim durumunun
- 5.6. Babanın öğrenim durumunun
- 5.7. Ailenin gelir düzeyinin etkisi var mıdır?
- 6.Ane Baba Tutumlarına
- 6.1.Cinsiyetin
- 6.2.Öğrenim görülen okul türünün
- 6.3. Annenin yaşının
- 6.4. Babanın yaşının
- 6.5. Annenin öğrenim durumunun
- 6.6. Babanın öğrenim durumunun
- 6.7. Ailenin gelir düzeyinin etkisi var mıdır?

1.3.Araştırmanın Amacı

Ergenlik biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik geçişler dönemi olarak görülmektedir. Bireyler, bu dönemde daha akıllı, üst düzeyde düşünen hale gelmekte ve daha sağlıklı bir şekilde kendileri ile ilgili kararlar alabilmektedirler. Ergenlik döneminde artık gerçek benlikleri (gerçekten ergenlerin kim olduğu), ideal benlikleri (ergenlerin kim olmak istediği) ve korktukları benlikler (ergenlerin kim olmaktan korktuğu) arasında bir ayırım yapabilmektedirler (Steinberg, 2007).

Ergenlik dönemi ile birlikte gençlerde okul kaygısı, gelecek kaygısı gibi birçok kaygı türü ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde sıklıkla görülen kaygılardan birisi de sosyal görünüş kaygısı olarak adlandırılmaktadır. Ergenlikte ergen hem kendi cinslerine hem de karşı cinse kendini beğendirme kaygısı duymaktadır. Bu beğendirme hem giyim kuşam hem de fiziksel görünümle ilgili olmaktadır.

Sosyal görünüş kaygısı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, ergenlerin sosyal görünüş kaygısı ile vücut algısı, benlik saygısı, öznel iyi olma, depresyon ve anksiyete, obezite ve öğrenim yeri tercihi arasındaki etkileşimlerin irdelendiği görülmektedir (Çınar ve Keskin, 2015; Özcan, vd., 2013; Seki, 2014; Şahin, 2012; Yılmaz, 2015). Ergenlerin anne baba tutumları ve öz anlayışlarının sosyal görünüş kaygısına etkisini birlikte irdeleyen alan yazını ve çalışma sayısının ise sınırlı olduğu saptanmıştır. İlaveten ergenlerde görülen sosyal görünüş kaygısı üzerinde cinsiyet, öğrenim görülen okul türü, anne ve babanın yaşı, öğrenim durumu ve ailenin gelir düzeyi gibi etkenlerin etkisini tanımlayan çalışmalarda da aynı sınırlılıklarla karşılaşmaktadır.

Bu nedenle bu çalışma, orta öğretim kurumlarına devam eden 14-18 yaş arası ergenlerin anne baba tutumları ve öz anlayışlarının sosyal görünüş kaygılarına etkisini araştırmak amacıyla planlanmıştır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Sağlıklı bir toplum için beden, ruhen ve zihnen sağlıklı bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için bireylerin ergenlik dönemlerini problemsiz ve sağlıklı bir biçimde geçirmeleri gerekmektedir. Toplumun geleceğini şekillendirecek olan ergenlerin sağlıklı birer birey olabilmesinde beden imajı kavramının önemli etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle bireylerin bu dönemi problemsiz ve sağlıklı geçirmeleri toplum sağlığı açısından önemli görülmektedir. Zira ergenlik dönemini sağlıklı bir şekilde geçiren bireylerin yaşam kalitesi yüksek olmakla beraber, insan ilişkilerinde de başarılı oldukları görülmektedir.

Ergenlik dönemi, bireylerin geleceğini etkileyen birçok gelişim alanında kritik bir evre olduğu gibi beden imajı gelişimi için de kritik bir evre olarak görülmektedir.

Ergenlik dönemindeki hızlı fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim ergenlerin sağlıklı bir beden imajı oluşturmada olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu dönemde hızlı gelişim nedeniyle sağlıklı bir beden imajı oluşturulamazsa ergende depresyon, yeme bozuklukları, beden dismorfik bozukluğu ve sosyal fobi gibi psikolojik rahatsızlıklar görülme riski artmaktadır.

Anne baba tutumlarının bebeklik döneminden başlayarak bireylerin yaşamında her dönemde ve her alanda etkileri yadsınamayacak kadar fazla olmaktadır. Özellikle ergenlik dönemindeki anne baba tutumları dönemin daha sağlıklı bir şekilde geçirilmesinde önemli

rol oynamaktadır. Birçok gelişim sürecini etkileyen anne ve baba tutumları sosyal görünüş kaygısını da etkileyebilmektedir.

Öz anlayış düzeyi gelişmiş bireyler, olumsuz durumlarla başa çıkma yetisine sahip olmakta ve karşılaştıkları olumsuzluklarda kendilerini üzen durumların üzerinde fazlaca durmamakta bu durumla mantıklı bir bilinçle başa çıkabilmektedirler. Bunun sonucunda ise öz anlayış düzeyi gelişmiş bireylerde olumlu beden imajı gelişmektedir.

Araştırmanın farklı türlerde eğitim veren orta öğretim kurumlarına öğrenim gören öğrencilerle yapılmış olması farklı özelliklere sahip ergenleri konu ile ilgili görüşlerinin saptanmasına fırsat sağlamaktadır.

Cinsiyet, ailenin gelir düzeyi anne babanın yaşı, anne babanın öğrenim durumu gibi faktörlerin de olumlu beden imajı oluşturmada etkileri olacağı düşünülmektedir.

Özellikle günümüzde ergenlik dönemindeki gençlerin, beden görünüşleri ile daha fazla ilgilendikleri ve daha çekici bir beden imajına sahip olmak için sağlıksız ve kendilerine zarar verebilecek yöntemlere başvurdıkları görülmektedir. Ergenlerde olumlu bir beden imajı geliştirilmesinin gençlerin bu olumsuz ve zararlı yöntemlere başvurmasının da önüne geçeceği düşünülmektedir.

Bu nedenle araştırmadan elde edilecek sonuçların araştırmacılara, okul psikolojik danışmanlarına, ailelere, öğretmenlere ve idarecilere öğrencilerin bu dönemde yaşayabilecekleri olumsuz beden imajıyla ilgili sorunları daha iyi anlamalarında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.5.Sınırlılıklar

-Araştırmanın örneklemi Ankara iline bağlı çeşitli Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Meslek Lisesi okullarında öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.

-Araştırma Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri ve Öz Anlayış Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6.Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin veri toplama araçlarını samimi ve yansız olarak cevaplandıkları varsayılmaktadır.

1.7.Tanımlar

Ergenlik Dönemi: Ergenlik biyolojik, psikolojik, toplumsal, ekonomik bir geçişler dönemidir. Bireyler, bu dönemde daha akıllı, üst düzeyde düşünen hale gelirler ve kendi kararlarını daha iyi alabilirler. “Ergenlik dönemi, ergenlerin artık gerçek benlikleri (gerçekten ergenlerin kim olduğu), ideal benlikleri (ergenlerin kim olmak istediği) ve korktuğu benlik (ergenlerin kim olmaktan korktuğu) arasında bir ayrım yapabilecekleri dönemdir” (Steinberg, 2007).

Sosyal Görünüş Kaygısı: Sosyal görünüş kaygısı, insanların, başkaları tarafından kendi fiziki yapılarının değerlendirilmesine karşı hissettikleri tepkidir (Mülazımoğlu Ballı, vd., 2014).

Öz Anlayış: Öz-anlayış; “bireyin acı ve başarısızlık durumlarında kendini sert ve kırıncı bir şekilde eleştirmesinden daha ziyade, kendine kibar, nazik ve anlayışlı davranmasıdır. Ayrıca yaşadığı olumsuz deneyimlerin sonucunda kendini yaşamdan izole etmek yerine, bu durumu insanoğlunun birçoğunun yaşadığı deneyimin bir parçası olarak görmeyi; olumsuz olan ve kendisine ıstırap ve acı veren duygu ve düşüncelerin üstünde fazlaca durmaktansa, bunlarla mantıklı bir bilinçle başa çıkması” olarak tanımlanmıştır (Neff, 2003).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, ergenlik dönemi, sosyal görünüş kaygısı, öz anlayış, anne baba tutumları ile ilgili bilgilere ve sosyal görünüş kaygısı ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Ergenlik Dönemi

İnsanlar, hayat boyu sürekli değişim ve gelişim içinde bulunmaktadır. Ergenlik dönemi, bu gelişim sürecinin en önemli dönemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu dönem çocukluk ve yetişkinlik dönemi arasında yer almakta ve topluma, kültüre ve kişiye göre farklı özellikler taşımaktadır (Dinçer, 2008).

Kulaksızoğlu (2002) ergenliği; “insanda bedenen büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve bilişsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluş ile başladığı ve bedenen büyümenin sona ermesiyle sonlandığı düşünülen özel bir evre” olarak tanımlamaktadır.

Ergenlik döneminin başlangıç süresi ırk, iklim ve beslenme şartları gibi değişik faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin; Akdeniz ikliminin hâkim olduğu sıcak bölgelerde kızlar 8-10 yaşları arasında ergenlik dönemine girebilirken, kutuplara doğru gittikçe ergenliğe giriş yaşı 20’li yaşlara kadar çıkabilmektedir (Koç,2004).

UNESCO’NUN tanımlamasında ergenlik dönemi, 15-25 yaşları arasında gösterilirken, Birleşmiş Milletler bu yaş aralığını 12-25 yaş olarak değerlendirmektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ise dönemle ilgili yaş sınırlaması bazı küçük farklılıklar göstererek değişik şekillerde ele alınmıştır (Koç, 2004).

Çocukların, fizyolojik gelişimlerinin ve hormonal düzeylerinin yetişkin düzeyine yaklaşması, anne-babaya daha az gereksinim duymaları ve toplumda kendi başlarına sorumluluk yüklenmeleri ergenlik dönemi ile başlamaktadır (Adams, 1995).

Ergenlik, problemlerin en üst düzeyde ve en çok olduğu bir gelişim dönemi olarak bilinmektedir. Çocuklukta problemler yetişkinlere çözdürülürken, ergenlikte yetişkinlerden yardım istenmemektedir. Ergen için yetişkinler kendilerini anlamayacak kadar yaşlı görülmektedir (Aksoy ve Temel, 2002).

Psikanalitik görüşe göre, çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş olarak görülen ergenlik dönemi yaşamın diğer dönemlerine kıyasla daha sorunlu bir dönem olarak ifade edilmektedir (Graber ve ark. 1996). Rutter ve arkadaşları (1976), ergenlik dönemi ergenler için bir karmaşa dönemi midir? sorusuna yanıt aradıkları çalışmalarında, ergenlik döneminin gerçekten de problemlili geçen bir süreç olduğu sonucuna ulaşmaktadırlar. Daha sonrasında yapılan çalışmalar ise ergenlerin önemli ruh sağlığı sorunları yaşasalar bile dönemi sorunsuz geçirebildiklerine işaret etmektedir. Bu sonuçlara karşın birçok araştırmacı tarafından ergenlik dönemi ve çocukluk dönemi kıyaslandığı zaman ruhsal problemlerin ergenlik döneminde fazlalaştığı ve duygu durumlarında iniş çıkışların daha yoğun yaşandığı kabul edilmektedir (Eskin,2000).

Ergenlik döneminin en temel özelliklerinden birisi olarak da görünüşüne aşırı önem vermek gösterilebilmektedir. Bu dönemde, çevresel faktörlerin de etkisiyle ergen için dış görünüşü oldukça önemli hale gelmektedir. Ergen için görünümündeki kusurlar, önemli bir sorun teşkil etmektedir. (Doğan, 2011). Ergenlik döneminde kusurlar daha çok ergenlik döneminin başlangıç evresinde sorun teşkil etmekte iken ergenliğin bitiş evresinde bu kusurların daha az sorun teşkil etmekte olduğu görülmektedir.

2.1.1. Ergenlik Döneminin Evreleri

Ergenlik dönemi ergenliğin başlangıç ve bitiş evresi olarak iki evrede incelenebilmektedir. 12-17 yaş arası ergenliğin başlangıç evresi olarak adlandırılırken 17-21 yaş arası bitiş evresi olarak adlandırılmaktadır. Başlangıç evresinde bireylerde daha çok fiziksel değişiklikler görülmekte iken bitiş evresinde birey artık ben kimim sorusuna yanıt aramaya başlamaktadır.

2.1.1.1. Başlangıç Evresi

Başlangıç evresi 12- 14 yaşta başlayıp 17 yaşında sona ermekte ve bu dönemde hızlı fiziksel ve davranışsal değişiklikler görülmektedir. Bu hızlı büyüme ve gelişim kız çocuklarında daha önce başlamaktadır. Erken büyümenin erkeklerde ruh sağlığı açısından genel olumlu etkisi mevcutken kız çocuklarında bu durum akranlarından daha düşük benlik saygısı, depresyon, anksiyete bozuklukları ve yeme bozukluklarına sebep olabilmektedir (Derman, 2008).

Ergenliğin bu ilk döneminde büyüme yavaşlamaktadır. Büyüme daha çok iç organlarda görülmektedir. Erkekler boy olarak kızları geçmekte iken ağırlık artışı aynı olmaktadır. Genç bireyin yetişkin düzeyine ulaştığı ve birincil cinsiyet özelliklerinin gelişimini tamamladığı görülmektedir (Aksoy ve Temel, 2002).

Bu dönemde genç cinsiyetine uygun biçimde davranmakta yönlendirici tutumların da etkisi ile toplumsal cinsiyet rollerine uygun roller edinmekte ve cinsel kimliğini tamamlamaktadır. Yine bu dönemde hem cinsleri ile yakın arkadaşlık ilişkileri içerisine giren ergenin bu ilişkileri ilgi alanlarını ve giyim tarzını da etkilemektedir (Derman,2008).

2.1.1.2. Bitiş Evresi

Ergenliğin bitiş evresi 17 yaştan başlayıp 21 yaşa kadar devam etmektedir. Bu dönemde görülen bazı tutum ve davranışlar bu dönemi diğer dönemlerden farklı kılmaktadır. Bu tutum ve davranışlar; dengeliliğin artması, duygusal sakinliğin artması, yetişkinlerin müdahalesini azaltmayı öğrenme, problemlerle mücadele etme şeklinin değişmesi ve gerçekçiliğin artması olarak ifade edilebilmektedir (Aksoy ve Temel, 2002).

Ergenliğin bu evresi kimlik gelişiminin tamamlanmadığı fakat kimlik duygusunda bir bütünlüğün kazanıldığı evre olarak bilinmektedir. “Ben kimim?” sorusuna verilen bütün yanıtlar bireyin kimliğini tanımlamaktadır. Kimlik bütünlüğü ise çocukluk döneminde kazanılmış olan içsel aynılık ve süreklilik duygusunun toplumsal olarak da kazanılması ve buna güven duyulması ile sağlanmaktadır. Meslek seçimi, karşı cinsle sevgiye dayalı ilişkiler kurmak, kendi yaşam tarzını belirlemek, kendine ait siyasi, felsefi, dini görüşler geliştirmek, sosyal bir grup içinde olabilmek ve kendini o gruba ait hissetmek, kendine ait bir değerler sistemi oluşturabilmek kimliğin kazanılmasında genel etmenler olarak ifade edilmektedir.” (TÜBA-UNFPA Raporu, 2004).

Ergenliğin bu döneminde, bireyin psikolojik dengesi, meslek seçimi gibi önemli bir gereksinim yüzünden yeniden bozulabilmektedir. Bu gereksinimler ergenin yetişkinlik rolünde başarılı olabilmesi için önem taşıyan denge sağlama durumlarını ve bir ergen için uygun sayılabilecek davranışlar ve tutumları geliştirmeyi gerekli hale getirmektedir (Kılıççı, 1992).

Ergenlik çağının son döneminde kişi artık ‘ben merkezli’ olmaktan çok “problem merkezli” hale gelmektedir. Toplumsal değerlere ve toplumsal olaylara karşı ilgisi artmaktadır. Ergen ilgileri doğrultusunda yönlendirdiği yaşantısını denetlerken, değerlendirirken ve çevresinde olup bitenleri yorumlarken dürüst olmakta fakat aynı zamanda duygusal davranma eğilimi de göstermektedir. Sahip olduğu değerler henüz birbiriyle çelişkili ve tutarsız olmamaktadır. Ergen bu değerleri akılcı bir gözle eleştirip bunları birbiriyle tutarlı bir şekilde tertipleyebilecek zihin gücüne ulaşmış bulunmaktadır. Artık birbiriyle çelişen aile değerleri ve arkadaş değerlerini birbiriyle uzlaştırma, arkadaş ve aile değerlerinin esiri olmama özgürlüğünü kazandırma olanağına sahip olmaktadır (Ercan, 2001).

Ergenlik döneminin fiziksel olarak değişimin en hızlı olduğu dönemlerden biri olduğu bilinmektedir. Ergenlik döneminde görülen bu fiziksel değişimlerden bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimde etkilenmektedir.

2.1.2. Ergenlik Döneminin Özellikleri

2.1.2.1. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Bu dönemde ergenin çevresi ile olan bütün ilişkileri duygu dünyası üzerine kurulmaktadır. Ergen bu dönemde çevresindekilere kolay inanmakta, kolay bağlanmakta, çevresindekileri çabuk sevmekte ve çevresindekilerden kolay kopmamaktadır. Bu duygusallık içinde kendisini her türlü konuda yeterli ve başarılı görmeye başlamaktadır. Yetişkinliğe özlem duymakta ve onlar gibi düşünebileceğine inanmaktadır. Yetersiz ve güçsüz olduğu durumlarda huzursuz olmaktadır. Geçmişle ve çocuklukla ilgili bütün bağlantıları ve anıları unutmak istemektedir. Toplum içerisinde ve arkadaşlarının arasında kendisini kabul ettirmek, öne çıkmak, tanınmak isterken aileden ve onların baskısından da kurtulmak istemektedir. Anne baba tarafından giyinişine, konuşmalarına, eve geliş-gidiş saatlerine,

zevklerine ve isteklerine karışılmasından hoşlanmamaktadır (Köknel, 1970). Bu duygu ve davranışlardaki iniş çıkışların yanı sıra ergende pek çok olumlu gelişmeler de gözlenir; düşünme yeteneği gelişmekte ve soyut kavramları artık daha iyi anlamakta ve kullanmaya başlamaktadır. İlgi alanları genişlemeye başlamakta ve ileride seçeceği meslekle ilgili konulara eğilip araştırmaktadır. Kendisini ve başkalarını gözlemleme yeteneği gelişmektedir. Bir şeyler yapma, başarılı olma ve kendini kanıtlama eğilimleri artmaktadır (Avcı,2006).

Ergenlik döneminde bulunan bireyin sosyal gelişiminin olumlu yönde ilerlemesi ve olgunluk kazanması, kişiler arası ilişkilerdeki deneyimleri ve ergenin içinde bulunduğu kültürdeki eğitsel öğrenmeleri ile sağlanmaktadır (Adams, 1995).

Yetişkin yaşama hazırlanmakta olan ergen aynı zamanda ailesine bağımlı hayat sürmeye devam etmektedir (Parman, 2012). Zamana ve şartlara bağılı olarak ergen, eğitiminde başarılı olmak, ekonomik bağımsızlık kazanmak ve toplumda kabul görmek gibi konularda kaygı duyabilmektedir (Yavuzer,1999). Ergenlikte kaygı oluşturan bu gibi durumlar toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Her toplumun ergen bireylere yaklaşımı farklılık göstermekte ve ergenin gelişim görevlerinin belirlenmesinde toplumun rolü çok büyük olmaktadır (Çuhadaroğlu ve ark., 2004).

Yaşadığı toplumdan bağımsız olarak ergenin içinde bulunduğu döneme özgü ortak duygu, düşünce ve davranışları, coşkun duygular, çabuk kurulan ve çabuk dağılabilen ilişkiler, arkadaşlar arasında ilgi çekip sivrime ve herkes tarafından onay gören bir rol sahibi olabilme şeklinde özetlenebilmektedir (Köknel,1979).

2.1.2.2. Bilişsel Gelişim

Ergenlik dönemine geçişle birlikte birey artık somut işlemler dönemindeki kazanımlarının üstüne yeni kazanımlar eklemeye başlamakta ve bu durum onun daha üst düzeyde dengelere ulaşmasına imkân sağlamaktadır. Ergenlik dönemindeki birey ile çocukların düşünce süreçlerinde, çocukların düşüncelerinin somut gerçeğe daha yakından bağılı olmasından kaynaklı farklılıklar olmaktadır (Ahioğlu-Lindberg,2011). Ergenlik döneminde birey somut düşünme evresinden soyut düşünme evresine geçmektedir. Böylece, olayları daha çok sorgulamaya başlayan ergen, farklı bakış açıları edinmekte ve dünyayı eleştirel bir tutumla algılamaktadır (Gül,2016). Piaget ve Inhelder ergenin bilişsel yapısının belirli özellikleri olduğunu ifade etmektedirler. Öncelikle, ergen bir problemle karşılaştığında

aynı anda pek çok faktörü içeren bir mantık ve küçük çocukların düşünce yapısından daha karmaşık bir yapıya sahip ikinci bir semboller sistemi kullanabilmektedir. Ergen, bir problemi çözerken problemdeki gerçek durumların yerlerine X ve Y gibi yeni sembolleri yerleştirip, çözüme yönelik etkinliklerinde bu sembollerle düşünmeyi başarabilmekte yani artık soyut işlemleri de çözebilmektedir(Elkind,1975).

2.1.2.3. Fiziksel Gelişim

Ergen kelimesi ‘yetişkin olma durumu’ anlamını içeren bir kelime olarak kullanılmaktadır. Ergenlik döneminde yaşanan fiziksel değişmelerle birlikte her birey, yetişkin cinsel fonksiyonlarına ve şekline sahip olmaktadır (Lindgren ve Byrne, 1961). Bu süreç yani bedensel değişme ve gelişmeler, kız ve erkek çocuklarda aynı zamanda ve aynı hızla gerçekleşmemektedir. “Kızlar erkeklerden 1–2 yıl önce ergenliğe girmekte, büyüme ve cinsel olgunlaşmalarını erkeklerden 1–2 yıl önce tamamlamaktadırlar” (Yörükoğlu, 1990). Örneğin; ilkokulu beraber bitiren kız ve erkek çocuklardan kızlar erkenden boy atarken, erkekler 2 yıl sonra boyatabilmektedirler. Ergenliğin fizyolojik değişiklikleri kızlarda regl kanamasıyla, erkeklerde ise sperm yapımıyla en üst seviyeye ulaşmaktadır (Yörükoğlu, 2012).

Bu dönemde ergenler beden yapıları ve görünüşlerine ilişkin kaygılar yaşayabilmektedirler. Ergenlik döneminin “benmerkezci” tutumu ile de ilişkilendirilebilecek olan bu durum, ergenlerin akranları ile kendilerini kıyaslamalarına sebep olabilmektedir (Gül,2016).

Ergenlik dönemindeki ergen bireyin, ideal olan ile görünüşü arasında herhangi bir uyumsuzluk gözlemlediğinde durumu kabullenerek olumlu bir vücut algısı geliştirmesini döneme ilişkin gelişimsel görevlerden saymamız gerekmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

2.2.Beden İmajı Algısı

Beden imajı, ergenlik döneminde ve ilk yetişkinlikte son derece önemli olan ve hayat boyu devam eden bir süreç içerisinde gelişmektedir. Beden imajının ergenlikteki yerinin önemli olduğu bilinmektedir. Beden algısı ergen bireyin özgüveninin gelişmesinde en önemli belirleyicilerden biri olarak ifade edilmektedir. Bu dönemdeki olumsuz beden algısı

depresyon, anksiyete ve olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkili bir süreç olabilmektedir (Baybek ve Yavuz, 2005).

Bireyin fiziksel görünümü, kişinin kendini değerlendirmesi kadar, sosyal değerlendirilmesi açısından da güçlü bir uyaran olması sebebiyle beden imgesini etkilemektedir. Beden imgesi, fiziksel kendiliğin görünümü olarak da tanımlanabilmektedir (Örsel ve ark, 2004). Fizyolojik olarak ergenlik süreci içerisinde büyüme ve gelişme ile ilgili en hızlı yaşantıların olduğu dönem genellikle 12-16 yaşlar arası olmaktadır (Koç, 2004). 12-14 yaşlarındaki fizyolojik değişikliklerle birlikte ergenin ilgisi öncelikle değişen ve gelişen bedenine dönük olmaktadır. Ergen bu süreçte gelişen yeni bedenine ve kendisine karşı yabancılaşma hissedebilmektedir. Bedeninin kendi yaşlıtlarından farklı olması onun için büyük önem kazanmaktadır. Bu nedenle erkek ergenin boyunun yaşlıtlarından daha kısa olması, yüzünde sakal çıkmaması, kız ergenin göğüslerinin yaşlıtlarından küçük ya da büyük olması soruna dönüşebilmektedir (Koç, 2004).

Ergenlik dönemi, beden imajının oluşmasında kritik bir evre olarak bilinmektedir. Ergenlik döneminde yaşanan hızlı değişimler ergenin olumlu bir beden imajı kazanmasında olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir (Özcan ve ark. 2013).

İnce, sağlıklı, kaslı vb. özelliklere sahip olmak ve başkaları üzerinde olumlu izlenim bırakmak bireyler için her zaman önemli olmaktadır. İnsanlar güzel olmayı iyi, çirkin olmayı da kötü değerlerle şekillendirmektedirler. Bu durumu görsel medya da desteklemekte, insanlara sunulan ideal beden imajları bireylerin duygu ve düşüncelerini değiştirmekte, beden algılarını etkilemektedir (Yaman, Koşu, Tel, Teşneli, Yalvarıcı ve Gelen, 2008).

Her bireyin kendine ait bir beden algısı bulunmaktadır. Beden algısı, bedenin öznel ve bireysel algısı olarak tanımlanmakta ve bireyden bireye farklılıklar göstermektedir (Dökmen,1996).

Beden imajı, benlik kavramının bir parçası olarak kendi bedenimize ilişkin algıların ve bu algılara bağlı olarak oluşan yeterlik duygularının temelinin oluşturmaktadır (Atwater, 1990). Beden imgesi genel olarak, yaptığımız zihinsel biçimlendirmeler sonucu oluşan ve bedenimizde var olduğuna inandığımız özellikleri kapsamaktadır (Atwater, 1990).

Beden imajı, bedenin öznel ve bireysel algısı olarak kişiliğin temel bileşenlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Bireyin fiziksel özelliklerinin zihinsel bir resmi, gözle görülen

kısmı ve özellikle ergenlikte kendiliğin simgesi beden imajı ve beden algısı kavramlarıyla açıklanmaktadır (Orsel ve ark., 2004).

Beden imajı, kişinin fiziksel görünümü ile ilgili duygu, inanç, davranış ve düşüncelerini içeren bir kendilik algısı olarak ifade edilmektedir (Cash ve Pruzinsky (1990). Cash (2004)' e göre beden imajı, bireyin yalnızca fiziksel görünüşünü içermekle kalmayıp çok yönlü somutlaşmış psikolojik deneyimlerini de içermektedir. Bu durumda beden imajı, basit ve tek bir şeyi ifade etmemekte karışık ve çok boyutlu bir yapı olarak düşünülmektedir (Cash, 2002). Moe (1999) 'ya göre beden imajı, kişinin kendi dış görünüşü hakkında zihninde oluşturduğu bir resmi ifade etmektedir.

Beden imajı, bireylerin benlik saygısının yanı sıra yeme davranışları, sosyal kaygı, cinsel davranışlar, sosyal ilişkilerde ve duygusal durumlar üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmaktadır (Cash ve Fleming, 2002).

Vücut imgesinden memnun olmamak genellikle kişinin kendi vücut şeklinin ve ölçülerinin toplumun kabul ettiği ideal standartlara uygun olmadığına inandığı zaman ortaya çıkmaktadır (Pearce, 1993).

Sosyal fizik kaygı ile ilgili yaklaşımlar incelendiğinde bilişsel davranışçı yöntem dikkat çekmektedir. Bireylerde sosyal fizik kaygısının oluşmasında bireyin kendisi ve başkalarının fiziksel görünümünü olumsuz değerlendirdiğine ilişkin düşünceler bulunmaktadır. Hatta bireyler yaşadıkları kaygının etkisi ile kimi zaman bedenlerini daha olumsuz değerlendirme eğiliminde olabilmektedirler (Russell, 2002).

Kişinin vücudundan hoşnut olma düzeyi beden imgesinden hoşnut olma olarak adlandırılmaktadır (Gökdoğan, 1988). Kişi vücuduyla ilgili olumlu algılara sahip olduğu zaman ve sağlıklı bir beslenme alışkanlığı edindiğinde sağlıklı vücut imgesine sahip olmaktadır (Garner, 1997). Vücut algısının olumlu olmasının bireyin kişiliğinin gelişmesinde, kendine olan güveninin artmasında, sosyal bir insan olmasında, zihinsel, bedensel ve psikolojik olarak sağlıklı olabilmesinde önemli etkisi bulunmaktadır (Öksüz, 2012).

2.3. Sosyal Görünüş Kaygısı

Ergenlik döneminin oldukça fırtınalı bir dönem olduğu bilinmektedir (Arnett, 1999). Bu dönemde ergen birçok konuda olduğu gibi bedeniyle ilgili yapılan değerlendirmelerde de çok hassas, alıngan, kuşkulu ve güvensiz olmaktadır. Hiçbir şey olmadığı zamanlar da bile kendinden bahsedildiğini düşünebilmektedir (Dönmezer, 2001).

Ergenlik dönemindeki gençlerde düşük benlik saygısı, sosyal izolasyon, sosyal iletişim becerileri ve akademik alanda beklenen başarıyı gösterememeye bağlı olarak kaygı görülebilmektedir. Yaşanan bu kaygının ne kadar yoğunlukla yaşandığı önemli olmaktadır. Akranlarının ilgi ve beğenisini kazanabilmek adına ergenler, bu dönemde bedenlerini dikkatle incelemekte ve dış görünüşlerine oldukça fazla önem vermektedir (Yavuzer, 1999).

Erkeklerden daha büyük bir bedensel değişim yaşayan kızlar devamlı olarak vücut oranlarını ve hatlarını gözlemleyerek akranları ile mukayese etmektedirler (Yavuzer, 1999).

Benzer bir durum da erkekler arasında ses tonu değişikliğinde yaşanmaktadır. Ses tonundaki değişimleri dikkatle takip eden ergenler bunu güçlü olabilme işareti olarak görmektedirler (Yavuzer, 1999).

Genellikle kendi görünüşleri ve etrafındaki diğer bireylerin görünüşleri ile ilgili değerlendirmeler yapmaktadırlar. Ancak görünüşün başkaları üzerinde ne kadar etkili olduğu önem kazanmaktadır (Smith, 2007). Bu açıdan sosyal görünüş kaygısının ergenlik dönemindeki birey için önemli bir faktör olduğu ve bireylerin öznel iyi oluşları üzerinde de belirleyici rol oynayabileceği ifade edilmektedir (Ercan, 2001). Ergenlik dönemindeki birey güvensizlik içinde olmaktadır. Bu dönemde dışarıdan gelen tepki ve görüşler ergende, atılganlık, çekingenlik ve gösterişçilik davranışlarına neden olmaktadır. Konuşma yapacak olan bir erkek ergenin konuşma sırasında sesindeki dalgalanmalar nedeni ile kızarıp bozarması, topuklu ayakkabı giyen bir kız ergenin: “Herkes bana bakıyor, güzel yürüyebilir miyim?” gibi sorularla zihnini meşgul etmesi buna örnek teşkil etmektedir (Yavuzer, 1999).

Ergenliğin ilk dönemlerinde ergenlerin kılık kıyafetler konusunda da uç noktalarda seçimler yaptıkları gözlemlenmektedir. Çevresindekilerden farklı bir modeli seçmek ya da canlı, parlak, dikkat çekici renklerin tercih edilmesi durumlarına sıkça rastlanmaktadır.

Ergenliğin son dönemlerinde ise kıyafet seçimleri daha sade modeller ve pastel renklere dönüşmektedir (Yavuzer, 1999).

Ayrıca ergenlik dönemi, bireyin kendi değerler sistemini oluşturmaya başladığı bir dönem olmaktadır (Ercan, 2001). Bireylerin sahip oldukları bu değerler tutumlarını, algılamalarını ve davranış şekillerini etkilemektedir (Ayrar, 1992).

İnsan, toplumsal ve duygusal bir varlıktır ve bu yönüyle, genellikle çekici insanlarla iletişim kurmayı tercih etmektedir. Bu sebeple insanlar, diğer insanlar üzerinde daha olumlu bir izlenim bırakmaya yönelik davranışlar sergilemektedirler. Olumlu bir izlenim bırakamayacaklarını hissettiklerinde ise kaygı yaşamaya başlamaktadırlar (Leary ve Kowalski, 1995). Bireylerin yaşadığı bu kaygı, sosyal görünüş kaygısı olarak adlandırılmaktadır. İnsanların fiziksel görüntülerinin diğer insanlar tarafından değerlendirilirken ortaya çıkan kaygı durumu, sosyal görünüş kaygısı olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifade ile insanların, başkaları tarafından kendi fiziksel görüntülerini değerlendirilmesine karşı hissettikleri duygusal tepki sosyal görünüş kaygısı olarak adlandırılmaktadır (Çınar ve Keskin, 2015). Sosyal görünüş kaygısı, insanların bedeniyle ve görünüşüyle ilgili olumsuz beden imajının sonucu olarak değerlendirilmektedir (Doğan, 2010).

Sosyal görünüş kaygısı, sosyal kaygının bir çeşidi olarak insanların fiziksel görünümünün, diğer insanlar tarafından değerlendirilirken yaşanan kaygı ve gerginlik olarak ifade edilmektedir (Hart vd., 2008).

Hart, Leary ve Rejeski (1989) sosyal görünüş kaygısını sosyal anksiyetenin bir çeşidi olarak ifade etmekte ve “insanların fiziksel görünüşlerinin diğer insanlar tarafından değerlendirilmesiyle yaşadıkları kaygı ve gerginlik” olarak tanımlamaktadırlar.

Çınar ve Keskin (2015)’e göre birey nasıl bir iletişim türü olursa olsun bir başka birey ya da bireylerin karşısına çıktığında görüntüsü, konuşması, davranışları ile karşısındaki bireyi etkileme yoluna gitmektedir. Ancak birey, başkalarının karşısına çıktığında, karşı tarafın kendisi hakkındaki düşünceleri sebebi ile kaygı yaşamaktadır.

Ergenlerde sağlıklı bir beden imajının oluşturulamaması sosyal görünüş kaygısına neden olmaktadır. Sosyal görünüş kaygısı, bireyin fiziksel görünüşü ile ilgili hem kendi kaygılarını hem de başkalarının onu değerlendirmesi ile ilgili yaşanan kaygıları ifade etmektedir. Yani sosyal görünüş kaygısı olumsuz beden algısına dayalı olarak yaşanan

anksiyete olarak tanımlanabilmektedir (Doğan 2010). Sosyal görünüş kaygısının, bireylerin sosyal, akademik ve mesleki yaşantısında olumsuz etkileri olabilmektedir (Dindar ve Akbulut, 2015). Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda bireylerin yüksek sosyal görünüş kaygısı yaşamasının nedeni olarak, başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme, incelenme ve sosyal iletişim korkusu gösterilmektedir (Levinson ve Rodebaugh, 2011). Sosyal kaygıya sahip bireylerde olumsuz değerlendirmeler ve ön yargılarından kaçınmak için çeşitli davranışlar görülmektedir (Carleton vd., 2007).

Sosyal kaygı, genellikle insanların sosyal ya da performans korkusundan ve özellikle de tanımadığı kişiler ya da diğer insanlar tarafından değerlendirme durumlarında ortaya çıkmaktadır (Gautreau vd., 2015). Bireylerin sosyal görünüş kaygısı, başkaları üzerinde kişinin ne ölçüde etkili olduğunu anlamak için oldukça önemli olmaktadır (Seki ve Dilmaç, 2015).

Sosyal kaygı ile benlik saygısı arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Benlik saygısının duygusal, zihinsel, toplumsal ve bedensel öğeleri bulunmaktadır. Bireyin kendini değerli hissetmesi, yeteneklerini ortaya koyabilmesi, başarılı olması, toplum içinde beğenilir olması, toplum tarafından kabul görmesi, sevilmesi, kendi bedensel özelliklerini kabul etmesi ve benimsemesi, benlik saygısının oluşması ve gelişmesinde önde gelen etkenler arasında sayılmaktadır (Tezcan 2009).

2.3.1. Sosyal Görünüş Kaygısını Etkileyen Faktörler

Bireyin kişilik özellikleri: Yaş, cinsiyet, kilo ve kültürel durum gibi faktörler bireylerde ki sosyal görünüş kaygısını yadsınamayacak ölçüde etkilemektedir.

Bireyin fiziksel faaliyet tipleri ve faaliyet çevresinin özellikleri: Bireylerin ne tür faaliyetlerde bulunduğu, hangi faaliyetlere istekle katıldığı bu faaliyetlere katılmış olduğu çevre ve bu çevrenin özellikleri bireylerdeki sosyal görünüş kaygısını azaltmakta ya da arttırmaktadır.

Bireyin çevresel ve sosyal tetikleyicileri: Bireylerin yaşamış olduğu çevre ve içinde bulunduğu sosyal çevre bireylerde görülen sosyal görünüş kaygısını etkilemektedir.

Bireyin fiziksel olarak kendini algılama durumu: Bireylere özellikle sosyal medya aracılığı ile dayatılan fiziksel görünüm ile bireylerin kendini algıladığı fiziksel durum arasındaki farklılıklar da bireylerde sosyal görünüş kaygısını etkilemektedir. (Sabiston vd. 2014).

Bireylerin sosyal görünüşleri ile ilgili olumsuz duygulardan kurtulabilmeleri için öz anlayışlarını geliştirmeleri önemli olabilmektedir.

2.4.Öz Anlayış

Türk Dil Kurumu sözlüğünde “anlayış” kelimesi, “Bir toplumda veya toplulukta yer alan kişilerin görüş ve inancı ile ortaya çıkan düşünme yolu, düşünüş şekli, zihniyet, hoş görme ve halden anlama anlamlarına gelmektedir. İnsanlarda öz-yeterlik, öz-güven, öz-saygı ve öz-anlayış sosyal hayat içinde gelişmekte sosyal ilişkiler içinde karşılığını ve değerini kazanmaktadır. Bireylerin karşılaştığı ve yaşamış olduğu problemlere karşı sert, esnek, realist, mübalağalı, sabırlı, sabırsız, duyarlı, duyarsız, acımasız, anlayışlı, anlayışsız, merhametli, merhametsiz davranan bir insanın aynı davranışları, kendisine karşı da sergilemesi muhtemel olmaktadır (Bayraktaroğlu,2014).

Bazen bireyler hayatlarının belirli zamanlarında acı, tükenmişlik, üzüntü ve başarılı olamama gibi olumlu olmayan duygular yaşamaktadırlar. Bireylerin bu olumlu olmayan duygularını yenebilmesi, kendilerini rahatlatmak ve sakinleştirmek için ve en önemlisi de kendilerine zarar vermemek için bu olumlu olmayan duygulardan kurtulmaları gerekmektedir. Bireylerin bu olumlu olmayan duygulardan kurtulmaları, yaşamlarını daha yaşanılabilir ve daha anlaşılabilir hale getirmeleri için öz anlayışlarını geliştirmesi gerekmektedir (Deniz, Şahin ve Sümer 2008). Öz-anlayış kavramı öncelikle anlayış kavramından oluşmaktadır. Anlayışlı olmak, diğer bireylerin acılarına karşı duyarlı olmayı, bu ıstıraplarla bağlantılı olmayı ve bu ıstıraplardan kendini esirgemeyi, diğer bireylere karşı sevecen olmayı, diğer bireylerin meydana gelen acılarını azaltma isteğini ve başarılı olamayan ya da hata yapan kişileri yargılamadan anlamayı içermektedir (Deniz, Şahin ve Sümer 2008).

Neff (2003)’e göre, öz-anlayış, kişilerin acı ve sıkıntı çekmesine neden olan duygulara açık olmasını, insanların kendilerine özenli ve sevecen davranışlarla yaklaşmasını, kendi yetersizlik ve başarısızlıklarına karşı anlayışlı ve yargısız olmasını ve yaşadıkları olumsuz deneyimlerin insan hayatının bir parçası olduğunun kabul edilmesini içermektedir. Anlayış ise kişilerin kendi dışındaki bireylerle ilgili olup sıkıntı yaşayan, başarısız olan veya hata yapan bireylerlere karşı yargılayıcı bir yaklaşım sergilemek yerine anlamayı ve bu tür durumlarla her insanın karşılaşabileceği gerçeğini dikkate alarak, kişilere karşı sabırlı, sevecen, anlayışlı bir tutumla yaklaşmayı içermektedir (İkiz ve Totan, 2012).

Öz-anlayış, kişinin kendisine ıstırap yaşatan veya yanlış yapılan durumlarda kendisine karşı anlayış göstermesini sağlamaktadır. Bireyin öz-anlayışlı olması, olanakları doğrultusunda öncelikle ıstırap duyacağı durumdan kendini koruması ve acı verecek durumlara karşı önlem alması anlamına gelmektedir. Öz-anlayış, bireylerin iyi olma durumunu sağlayacak önleyici tutumların arttırılmasına öncelik verilmesini temel almakta ve bireylerin farkındalıklı olarak duygularının farkında olmasını ve ıstırap verici duyguları olmamış kabul etmek yerine bu duyguları anlayışlı bir biçimde karşılamının gerekliliğini ifade etmektedir (Neff, 2003).

Öz-anlayış sahibi kişiler, ıstırap verici bir durumla karşılaştıklarında veya yanlış yaptıklarında kendilerine karşı anlayışlı davranmaktadırlar. Kişilerin öz-anlayışlarının gelişmiş olması demek, öncelikle kendini ıstırap verici durumlara karşı koruması, sakınması ve kişinin iyi olmasını sağlayacak önleyici davranışlar kazanmış olması anlamına gelmektedir. Öz-anlayış, bireylerin dengeli ve düşünceli olması stresten uzaklaşmaları için etkili adımlar atmalarına yardımcı olmaktadır. Öz-anlayış, başarılı olamama durumunda bireylerin, tecrübelerini kullanarak ve ıstırap içeren duygularının farkında olarak kendilerine karşı anlayışlı ve kibar olmalarını gerekli kılmaktadır. Öz anlayış sahibi bireylerde başarısızlık korkusu fazla olmamakta ve bu bireyler daha fazla farkındalığa sahip olmaktadır (Neff, Hsieh ve Dejitterat, 2005).

Yapılmış olan araştırmalarda, öz-anlayışın, bireylerin yaşamış oldukları olumsuz duygulara karşı sakinleştirici bir etkiye sahip olduğunu görülmektedir (İskender, 2009).

Öz-anlayışın doğrudan duyarlılık hissiyle ve diğer kişileri önemsemeye ilgili olmasından dolayı, öz-anlayışa uygun tutum ve davranış sergilemek, öz-anlayışlı olmak, kötü durumda bulunmanın, başarısızlığın ve uygunsuzlukların insan doğasının bir parçası olduğunu ve kişinin kendisi de dâhil diğer tüm insanların anlayışı hak ettiğinin farkında olmayı ifade etmektedir (Neff, 2003).

Bazı bireyler, öz anlayışın kişiyi pasifliğe götüreceğinden endişe duyabilmektedirler. Ancak, içten ve gerçek bir öz anlayışa sahip bireylerde, böyle bir sorunla karşılaşmaktadır. Öz anlayış sahibi olmak, ideal standartlara sahip olmak için başarısızlıkları yüzünden kişinin kendisini ağır bir şekilde eleştirmemesini vurgulasa bile, bu hataların fark edilmeyeceği ya da düzeltilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Aksine, işlevsellik ve sağlık için gereken davranışların, hassasiyet ve sabırla cesaretlendirilmesi anlamına gelmektedir. Öz anlayış, kişinin kendisinde zayıflık görmesine neden olacak bir

pasiflik ya da eylemsizlik aşılamamaktadır. Öz anlayış eksikliği, bireyi pasifliğe sürüklemektedir (Neff, 2003).

Acı veren veya olumsuz olan durumlarla karşılaştığımızda öz anlayışın üç temel bileşeni ortaya çıkmaktadır. Bunlar:

a) *Öz şefkat*; kendine karşı anlayışlı olmak, b) *paylaşımların bilincinde olmak*; kendi yaşadığı deneyimleri tüm insanların yaşadığı deneyimler olarak görmek, c) *bilinçli farkındalık*; olumsuz duyguları dengede tutmaktır.

Öz anlayışın ilk bileşeni öz şefkat, kişinin acı veren durumlarda ya da başarısızlık durumlarında aşırı eleştirel olmasındansa kendisine karşı anlayışlı olmasını içermektedir (Neff, 2003'a; Neff, 2003b; Neff, Hsieh ve Dejitterat, 2005).

Bireylerde öz-eleştiri ile ilgili süreç birbiriyle bağlantılı iki süreçten oluşmaktadır. Birinci süreçte öz eleştiri, bireyin kendisini düşmanlık ölçüsünde hor görmesi ve kendisinden nefret etmesi söz konusu iken ikinci süreçte bireylerde içten davranma, yatıştırıcı olma, rahatlama, kendini sevme ve kendini yönetme gibi hislerdeki yetersizlikler gündeme gelmektedir. Öz anlayışı yüksek olan bireyde bu olumsuz özellikler görülmemektedir (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008). Yüksek düzeyde özeleştiri yapan kişiler, kendilerini rahatlatmakta zorluk çekmektedirler (Gilbert ve Irons,2004; Gilbert, Clarke, Hempel, Miles ve Irons, 2004; Gilbert, Baldwin, Irons, Baccus ve Palmer,2006; Gilbert ve Procter, 2006). Kendilerine karşı şefkatli davranan bireylerde, kendilerine karşı sert, kırıncı, merhametsiz bir yargılama ve öz-eleştiri görülmemektedir (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008).

Bireylerin kendileri ile ilgili algıladıkları en önemli ön yargılarından birisi de olumlu niteliklerini aşırı abartma eğiliminde olmaları şeklinde ifade edilmektedir. İnsanlar genellikle her boyutta ortalama bir bireyden daha iyi oldukları kanaati içerisinde olmakta ve bu onlarda çatışma ve mutsuzluğa yol açmaktadır (Leary, 2004).

Öz anlayışın diğer bir bileşeni bireyin paylaşımlarının bilincinde olması, başarısız olduğunda veya acı çekerken kendini yalıtılmış ve diğerlerinden ayrı hissetmesi yerine birçok insanın da bunu hissettiğini ve bunun da insan olmanın bir parçası olduğunu fark etmesi olarak ifade edilmektedir (Neff, 2004). Kişinin paylaşımların bilincinde olması, bireyin içerisinde bulunduğu acı veya sıkıntı veren olumsuz duygulardan kaçınmak yerine, bu olumsuzluk veren duyguları olumlu yönde ve kendi lehine düzenlemesini ifade etmektedir. Bu düzenleme sürecinde kişinin şefkat, anlayış ve ortak insani değerler

içerisinde olması gerekmektedir. Bu bileşenler ilham kaynaklarını kültürlerden, evrensel değerlerden, eşitlikten, adaletten, bağımsızlıktan ve hoşgörüden almaktadırlar (Neff, 2001; Neff ve Harter, 2002'a; Neff ve Harter, 2002b; Neff ve Helwig, 2002; Neff, 2003b; Neff ve Harter, 2003).

Öz anlayışın son bileşeni bilinçli farkındalık ise, duygularımızdan kaçmak yerine dengeli bir biçimde, bu durumun bilincinde olmayı ifade etmektedir (Neff, 2004). Bilinçli farkındalık düzeyi yüksek olan bireyler acı ve ıstırap veren sorunlarla karşılaştıklarında, bu sorunların üzerine odaklaşmak yerine, sorunların farkına varmaktadırlar. Bu farkına varma süreci de olumsuz yargılamayı ortadan kaldırıp, özeleştiriye hafifletmekte ve kendini anlama düzeyini yükseltmektedir. Bunlar gerçekleştiği zaman ise bireyin öz şefkati artmaktadır (Neff, 2003'a).

Sonuç olarak, öz-anlayışta yer alan bu bileşenler kavram olarak farklı olsalar bile, birbirleriyle etkileşim ve ilişki halinde bulunmaktadır. Bireylerin olumlu olmayan duygularından uzak kalabilmesi için bir miktar düşünceli olması gerektiği tartışılmaktadır. Öncelikle, yargılamayan düşünceler eleştiriye azaltmakta ve kendini anlamayı arttırmaktadır. Bireyin kendisine karşı merhametli olması ve kendine bağlılığı ise daha çok düşünceli olmasını sağlamaktadır. Örneğin; Kişinin kendisini kabullenmesi, kendisini yargılamaktan vazgeçmesi, yaşadığı duygusal deneyimin olumsuz etkisini azaltmakta ve kişinin duygu ve düşüncesi arasında daha dengeli bir tavır sergilemesine yardımcı olmaktadır (Bolat, 2013).

Hanson (2009) öz-anlayışı sağlamak ve güçlendirmek için önerdiği uygulamalardan birkaçı ise şöyledir:

Önemsenme Duygusu: Önemsenme duygusu beynin derinlerindeki bağlanma sistemi akımını harekete geçirmekte ve bu durum anlayışı başlatmaktadır.

Sevdiği Birini Düşünme: Bu basit akım şefkati arttırmakta ve bireyi öz-anlayışa alıştırmaktadır.

Öz Anlayış Geliştirmek: Birey kendi sıkıntılarının farkına varmakta ve kendisini önemseyip iyi dileklerini kendisine yöneltmektedir.

Anlayış Duygularını Açmak: Tüm bu aşamalar uygulanarak anlayış duygusu gelişmekte bireyin kendisinden veya başka birinden gelen şefkatin kaynağı zihnin derinliklerinde yer almaktadır. Bu duygu ise bireyin sakinleştirmesine ve iyileşmesine izin vermektedir.

Kişilerin öz anlayış geliştirmesinde birçok faktör etkili olabilmektedir. Kişilerin ebeveynleri ile olan ilişkileri de bu faktörler içerisinde sayabilmekte ve kişilerin algıladıkları olumlu anne baba tutumlarının kişilerde öz anlayışın gelişmesinde olumlu etkileri olabileceği düşünülmektedir.

2.5. Anne Baba Tutumları

Ailelerin çocukları üzerindeki etkileri çocuk henüz dünyaya gelmeden başlamaktadır. Ailenin çocuğa karşı istekli olmaması veya anne adayının bebeğin doğumuna duygusal yönden tepkilerinin yoğun olması, kızgınlığı, fiziksel ve ruhsal yorgunluğu, umutsuzluğu gibi bilinçli ya da bilinçsiz düzeyde vermiş olduğu tepkiler anne adayını bebeğe karşı olumsuz yönde etkilemektedir. Anne adayının devamlı kızgınlık, öfke, düş kırıklığı, huzursuzluk gibi duygularla yüklü olması, aşırı şekilde kaygılı, korkulu olması, annenin kanı ve hormonları ile bebeğe geçmekte ve annenin yaşamış olduğu duygular ve göstermiş olduğu tepkiler bebeği daha annenin karnında etkilemeye başlamaktadır (Eksi, 1990).

Çocuk dünyaya geldikten sonra da anne babanın davranışları önemini korumaktadır. Çocuğun kişiliği anne ve babayı model alarak şekillenmektedir. Çocuk anne babasından doğru ve yanlış davranışları görüp öğrenmektedir. Bu nedenle anne baba çocuk arasındaki ilişki önemli olmaktadır. Aile bireylerinin birbirlerini sevip saymaları birbirlerine karşı hoşgörü ile yaklaşımları gerekmektedir. Böylece anne ve babalar kişiliği sağlam, kendine güvenen çocuklar yetiştirebilmektedirler (Yavuzer, 2004)

Ailede annenin ya da babanın çocuklarına karşı sergilediği tutum ve davranışlar ilk andan başlayarak çocuklar üzerinde derin ve kalıcı izler bırakmaktadır. Çocukların özellikle kişilik gelişimi üzerinde büyük etkisi bulunan annelerinin ve babalarının tutum ve davranışlarını araştırmacılar farklı yönlerden ele alarak açıklamaktadırlar. Araştırmacılar en yaygın olan anne ve baba tutumlarının aşırı koruma, hoşgörülü olma ve aşırı düşkünlük, çocuğu reddetme, kabul etme, baskı altında tutma, çocuklara boyun eğme ve çocuklar arasında ayırım yapma olduğunu ifade etmektedir (Yavuzer 1995). Arı ve arkadaşları (1995) ise, anne ve babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumları otoriter, serbest ve demokrat tutum olarak üç gruba ayırmaktadır. Yörükoğlu (1995), anne ve baba tutumlarını baskıcı tutum ve davranış, fazla hoşgörülü tutum ve yaklaşımlar, demokratik tutum ve davranışlar olarak ele almaktadır (Aktaran; Özyürek, 2004).

2.5.1. Baskıcı-Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter yapıya sahip aileler, çocuklara kuralların ve yaptırımların sebebini anlatmak için çaba harcamamaktadırlar (Baumrind, 2008). Otoriter anne babalar, çocukların yapmış olduğu davranışla ilgili onlara açıklama yapmak yerine, hiyerarşik otoritelerini korumak için onları tehdit etme, eleştirme, ceza verme, kendilerini suçlu hissettirme ve rüşvet verme gibi yöntemler kullanmayı tercih etmektedirler. Otoriter tutuma sahip anne babalar, çocuklarına karşı sert, tutarsız davranmakta ve bazen de çocuklardan önceden tahmin edilemeyen sonuçlara itaat etmelerini beklemektedirler (Baumrind, 2008).

Otoriter tutum, çocukların kendilerine ait olan güvenini ve çocuğun kişiliğini yok sayan bir tutum olmaktadır. Geleneksel yapı bu tutumun sık kullanılan bir tutum olmasında etkili olmaktadır. Bu tutumda, anne-babalar çocuğa karşı katı bir disiplin uygulamaktadırlar. Çocuğun, bütünüyle kurallara uyması gerekmektedir. Anne babadan birisi ya da her ikisinin baskısı altında büyüyen çocuk, silik, çekingen, başka insanlardan çabuk etkilenen ve fazla hassas bir yapıya sahip olabilmektedir (Yavuzer, 2004).

Otoriter aileler çocuklarının da kendilerine ait düşünceleri olabileceğini kabul etmemekte, çocuklarının kendilerinden bağımsız olarak hareket etmelerine izin vermemektedirler. Bu nedenle otoriter tutumla yetişen çocukların bağımsızlık girişimi engellemiş olmaktadır. Dolayısıyla otoriter ailelerden gelen çocuklar anne babanın davranış, kural ve beklentileri doğrultusunda hareket ettikleri için sosyal uyumlarında diğer bireylere göre daha başarısız olmaktadır (Bilir ve Dabanlı, 1991).

Otoriter anne babalar, çocuğun davranışlarını değerlendirmeye, kontrol etmeye ve şekil vermeye çalışmakta, çocuğun davranışlarına standartlar koymaktadırlar. Çocuğun anne ve babasına itaat etmesi gerektiğini düşünmektedirler. Çocuğu sözlü olarak cesaretlendirmemekte, annenin ve babanın sözlerinin her koşulda doğru olarak kabul edilmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Ergenler de anne-babanın isteğinden farklı davrandıklarında dışlanmaktan ve cezalandırılmaktan korktukları için boyun eğmektedirler. Otoriter ailelerde yetişen çocukların duygu ve düşünceleri daha çok bastırılmakta ve bu ailelerde büyüyen gençler, öfke ve kızgınlık duygularını açık biçimde ifade edememektedirler (Kulaksızoğlu, 2002).

Anne babaların otorite ve baskı içeren tutumları, ergenlik döneminde kimliklerini arama sürecinde ergenlerin sıkıntı yaşamasına sebep olmakta, kendilerine güven ve değer verme konusunda yetersizlik yaşamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle böyle ortamlarda yetişen

ergenlerin hem kendilerine hem de çevrelerine olan saygıları düşük olmaktadır. Bu tutumu benimseyen anne babalar sevgilerini pekiştireç olarak kullanmakta ve çocuklarında istemedikleri davranışları gördüklerinde çocuklarını sevgilerinden yoksun bırakmaktadırlar. Sonuç olarak bu yaklaşım ergenlerde iletişim ve etkileşimin yetersiz gelişmesine yol açmaktadır (Tuzgöl, 1998).

2.5.2. Tutarsız-Dengesiz Anne Baba Tutumu

Günlük yaşamla ilgili gözlemler ve insan sağduyusuna göre, disiplinin dengeli oluşu çocuğun gelişiminde en önemli noktalardan biri olmaktadır. Evde anne babadan birinin çok kısıtlayıcı, diğersinin çok hoşgörülü olması gibi tutarsız disiplin kadar, anne ve babanın bugün hoşgörülü olduğu konuda bir süre sonra çok sınırlayıcı olması da çocuklarda davranış bozukluklarına yol açmaktadır (Eksi, 1990). Anne babaların tutarlı olmayan tutumlar sergilemesi, çocukların sergileyeceği davranışlarına yol gösterecek dengeli değer yargıları kazanmasını zorlaştırmaktadır (Geçtan,1992).

Tutarsız ve dengesiz tutum anne ile baba arasındaki görüş farklılığı biçiminde olabileceği gibi anne ya da babanın kendi sergilediği değişkenlik gösteren davranış şekli olarak da görülebilmektedir. Bu tutumda fazla hoşgörülü davranma ve sert cezalandırmalar görülebilmektedir. Disiplin bulunmaktadır ancak anne babanın disiplini ne zaman ve nerede uygulayacağı belli olmamaktadır. Disiplinin bu şekilde uygulanması nedeni ile çocuk yaptığı davranışların sonucunda neler olabileceğini bilememektedir. Bu tutumu sergileyen anne babalar çocuğun bir gün önce görmezden geldikleri bir davranışını çocuk başka bir gün sergilediğinde onu azarlamakta veya cezalandırmaktadırlar. Bunun sebebi ise büyük olasılıkla o anki ruhsal durumları olmaktadır. Çocuk bu tutum ve davranış karşısında yaptığı davranışın doğru veya yanlış oluşunu düşünmemekte “ne zaman yaparsam ceza alırım”ı düşünmektedir. Ebeveynlerinin sergilediği bu farklı davranış kalıpları, çocukların bilinçli veya bilinçsiz bu davranış şekillerini benimsemelerine neden olmaktadır (Öğretir,1999). Kimi zaman anne-babalar, çocuğa yapmış olduğu belirli bir davranışın karşılığının ceza olacağı tehdidinde bulunmakta, buna karşın çocuk söz konusu olumsuz davranışları gösterdiğinde ise ceza vermemektedirler. Bu durumda çocuk yavaş yavaş anne-babasının sözlerini geçersiz saymakta ve dilediğini yapmaya devam etmektedir (Geçtan, 1992).

Anne ve babanın dengesiz ve kararsız tutumları, ergenlik yıllarında da devam edebilmektedir. Örneğin anne ve baba, ergenin arkadaşları ile birlikte sinemaya, tiyatroya veya gezilere gitmesine sınır koyabilmektedir. Bazen de artık büyüdüğünü, sorunlarını kendi başına çözmesi gerektiğini söylemektedir. Bu tür çifte standartlar, ergeni benimsemiş olduğu sosyal rol içinde çatışmaya götürebilmekte, bocalamasına ve davranışlarında istikrarsızlık yaşamasına neden olabilmektedir. Sonuçta, ergen, anne ve babasının tutumlarının ne olacağını tahmin edemez duruma gelebilmektedir (Dönmezer, 2001).

Bu tutum içinde yetişen çocukların kendilerine ve çevrelerine güvenleri olmamaktadır. Kararsız, çekingen olabildikleri gibi başkaldıran, asi davranışlar da sergileyebilmektedirler (Öğretir, 1999).

2.5.3. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Aşırı koruyucu anne-baba tutumu en çok rastlanan tutumlardan biri olarak ifade edilebilmektedir. Anne ve babanın çocuğunu aşırı koruması, çocuğuna gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda çocuk, diğer kimselere karşı aşırı bağımlı, güvensiz ve duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilmektedir. Daha çok anne-çocuk ilişkisinde ortaya çıkan aşırı koruyuculuğun sebebi, annenin duygusal yalnızlığı olabilmektedir (Yavuzer, 2004).

Koruma-himaye etme normal bir annelik ve babalık davranışıdır, fakat koruma ve kollama davranışını çocuğun kendini gerçekleştireceği faaliyetleri engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak “aşırı himayeci” olarak davranmak anlamına gelmektedir. Bu tutumu sergileyen anne ve baba, çocuğun gelişimine özgü özgürlükleri kazanmasını engelleyecek şekilde, çocuğuna nasıl davranması ve neleri nasıl yapması gerektiği konusunda sürekli uyarıda bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002).

Annenin aşırı koruyuculuğu birkaç farklı şekilde gelişmektedir. Annenin ilk çocuğunun ölümü veya ailenin uzun zaman hiç çocuğunun olmaması bu nedenler arasında sayılabilmektedir. Diğer bir neden ise annenin kendi çocukluğunda yaşadıkları olabilmektedir. Anne ve babanın sevgi ve sıcaklıktan yoksun bir ailede büyümüş olması, kendi çocukluğunda yoksun kaldığı şeyleri çocuğuna vermek isterken aşırı davranması buna neden olabilmektedir. Evlilik yaşamında çok az yer alan eşlerin olması ve böylece

baba ile anne arasında birlikte paylaşılan sosyal yaşam azlığı annenin aşırı koruyucu tutum içinde olmasında etkili olan bir diğer unsur olabilmektedir (Eksi, 1990).

Aşırı koruyucu anne ve babalar çocuklarının başına her an olumsuz bir durum gelebilir kaygısıyla hareket etmektedirler. Bu kaygı hem kendilerini kısıtlamakta hem de çocuklarının kişilik gelişimini engellemektedir. Aşırı koruyucu anne ve babalar çocuk terler, üşür ve hasta olur kaygısıyla çocuğunun oyun oynamasını engellemekte, ergenlik döneminde ise ona karşı aşırı koruyucu tutum sergileyerek baskı yapmaktadırlar. Bu tutumu sergileyen anne babalar çocuklarının hayata hazırlanmalarını da engellemektedirler (Tabak, 2007).

Fazla korunan çocuklarda anneye bağımlılık gelişmekte, bu tutumda yetişen çocuklar her şeylerini kendi yapmak yerine anneden istemeye yönelmekte, kendi kararlarını verememekte, sormadan, danışmadan hiçbir şey yapamamaktadırlar. Bunun sonucunda ise girişimcilik yetenekleri gelişmemektedir. El becerilerini geliştirememekte dolayısıyla beceriden yoksun, sakar ve güvensiz olmaktadır. Her şeyi ağlayarak istemekte, istekleri yerine getirilmezse isteklerini elde edene kadar ağlamaya devam etmekte, mızızlanmaktadırlar. Sürekli olarak her dediğini yaptırmaya ve inatçı olmaya yönelmektedirler. Çocuklar kendilerini korumayı öğrenemedikleri için savunmasız, kolay uyum sağlayan, utangaç, çekingen ya da aşırı otoriter, etrafındaki insanları kullanan, sorumluluk sahibi olmayan, şımarık kişiler olabilmektedirler. Fazla korunan çocuklarda büyüdüklerinde çocuksu davranış sergileme, her şeyi başkalarından bekleme, sürekli talep etme ve talepleri karşılanmazsa aşırı kızma sinirlenme davranışları görülebilmektedir (Navaro, 1987).

2.5.4. İlgisiz Kayıtsız Anne Baba Tutumu

Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuğunun en gerekli ihtiyaçlarını bile aksatmakta, ona karşı olumsuz duygular beslemektedirler. Çocuklarına hiç kural koymamakta, çocuklarının başarılarını asla önemsememekte, çocuklarının yaptıkları hataları ise sürekli yüzlerine vurmaktadırlar. Bu anne ve babalar genellikle çocuklarıyla ilgilenmemekte ya da çocuklarına yardımcı olmak için gerekli olan enerji ve gücü kendi hayatlarındaki stres ve gerginlikten kurtulmak için kullanmaktadırlar. Bu tutumla yetişen çocuklar başkalarının gözünde sürekli başarısız olduklarını düşünmektedirler. Sevginin ne olduğunu öğrenemeyen çocuk başka insanlara ve canlılara karşı sevgi beslemekte güçlük

çekmektedir. Bu tutumda yetişen çocuklar, yardım etme duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırgınlıkları olan, kendini başkalarından sürekli koruma ihtiyacı hisseden bireyler olmaktadır. Özellikle kendisinden küçük ve zayıf olanlara karşı olumlu olmayan duygular geliştirmekte ve kendisine karşı saygılı olmayabilmektedirler. Anne ve baba hem ilgi göstermiyor hem de ihmal ediyor ise, çocukta saldırganlık, kendine karşı saygılı olmama ve denetim azlığı gibi çok farklı problemler gelişebilmektedir (Öğretir, 1999).

Saldırgan ya da suçlu çocukların ailelerinde çocukların davranışlarını yeterli biçimde gözleme ve denetlemede yetersizlik söz konusu olmaktadır. Anne ve babalar çocuklarının nerede olduğundan, ne yaptığından habersiz olmakta ve çocuklarını herhangi bir şekilde etkileyebilecek durumda olmamaktadırlar. Bazı suçlu çocukların aileleri ise belli kurallardan yoksun olmakta, çocuklar ailelerinin kendilerinden neleri beklediğini açıkça bilememektedirler. Davranış bozukluğu gösteren çocuklar, anne ve babalarını sınır koymaya yeterli olmayan bireyler olarak algılamaktadırlar. Bu anne ve babalar çocuklarına yol gösteremedikleri gibi, çocuklarının hırsızlık gibi olumsuz davranışlarına da doğrudan doğruya tepki gösterememekte ve onlarla karşı karşıya gelmekten kaçınmaktadırlar (Eksi, 1990).

2.5.5. Demokratik Anne Baba Tutumu

Çocuğun kişilik gelişimine en uygun anne baba tutumunun, çocuğa bir koşula bağlı olmadan sunulan saygı ve sevginin yer aldığı demokratik anne-baba tutumu olduğu bilinmektedir. Anne babanın çocuklarına karşı demokratik tutumu benimsemesi çocuklarının hem denetlenmesine hem de ihtiyaçlarının zamanında ve doğru biçimde karşılanmasına olanak tanımaktadır. Demokratik tutumu sergileyen anne baba davranışları tutarlı, kararlı ve güven verici olmaktadır. Bu tutumu benimseyen anne babalar çocuklarının belirli sınırlar dahilinde bazı davranışları yapmasına izin vermekte ve onların sorumluluk duygusunun gelişmesine uygun ortam hazırlamış olmaktadır. Anne babalar gelişimde bireysel farklılıklar olduğunu bildiklerinde, çocuklarının daha özgür gelişmesine, yeteneklerini özgürce ortaya koymasına ve kendilerini gerçekleştirmelerine izin vermektedirler (Sezer ve Oğuz, 2010).

Demokratik aile tutumunda, anne ve baba, çocukların uyması gereken kurallar ve standartlara uymalarına yardım etmektedir. Anne ve babalar çocuklarının, çocuklar ise anne ve babalarının görüşlerine önem vermektedirler. Aile bireylerinin hakları

bulunmaktadır. Çocuğa sorumluluk bilincinin kazandırılmasının yanı sıra çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesi de desteklenmektedir. Anne ve babalar kesin sınırlamalar koymak yerine, çocuğa söz ve tercih hakkı veren seçenekler sunmakta ve bu anlayış doğrultusunda çocuklardan isteklerde bulunmaktadırlar (Özgüven, 2001).

Demokratik tutumu benimseyen aileler, çocuğun da kabul edeceği mantıklı ve yeterli düzeyde bir denetim uygulamaktadırlar. Anne ve baba çocuklarına karşılıksız sevgi vermekte ve bunu da tutum ve davranışları ile açıkça ifade etmektedir. Demokratik aileler, çocuklarına karşı her zaman tutarlı davranışlar içinde bulunmaktadırlar. Çocuklar ebeveynlerinin hangi davranışları karşısında nasıl bir tepki göstereceklerinin farkında olmaktadır. Çocuklarının yavaş yavaş bağımsızlık kazanabilmeleri için onlara yapabilecekleri sorumluluklar vermektedirler. Çocuklarına karşı daima sıcak ve onların sorunlarına çözüm üretmede yardımcı olmaktadır. Bu nedenle demokratik aileden gelen çocukların sosyal gelişimleri diğer tutumları sergileyen ailelerin çocuklarından daha yüksek olmaktadır (Bilir ve Dabanlı, 1991).

Demokratik tutum sergilenen ailede çocuğun da söz hakkı bulunmaktadır. Anne baba Çocuğun ifade ettiği duygularına ve görüşlerine saygı duymaktadır. Çocuk anne ve babasından sevgi ve teşvik görmekte ve dinlenmektedir. Demokratik bir ortamda yetişen çocuklar girişim yeteneğine sahip olmakta, özgüven kazanmakta ve kendi kararlarını verip kararlarının sorumluluklarını taşımayı öğrenmektedirler (Yavuzer, 1995).

Eşitlikçi-demokratik anne baba tutumu gösteren ebeveynler, çocuğunu disipline etmek amacıyla sevgiden mahrum bırakmamaktadırlar. Çocuğuna karşı hoşgörü ve sevgi gösterme anne ve babanın temel davranışlarından sayılmaktadır. Aile içinde aile bireylerinin birbirlerine sevgilerini gösterme davranışı açık olarak sergilenmektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocuklarda temel güven duygusu gelişmekte, fikirlerini serbestçe söyleyebilmekte, sorumluk alabilmekte, kendilerine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye, kendini gerçekleştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bireyler olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002).

2.5.6. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ailelerin çocuklarını yetiştirmek için kullandıkları yöntemler, büyük oranda yaşanan toplumun kültür ve alt kültürlerinden; daha düşük oranda ise ailelerin ve bireylerin

arasında bulunan farklılıklardan etkilemektedir. Bu farklılıklar ise büyük oranda, bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyo-ekonomik durumundan, törelerinden, dini kurallarından ve değerlerinden; yetiştirilme biçiminden, inançlarından, düşüncelerinden ve kişilik özelliklerinden kaynaklanabilmektedir (Dönmezer, 2001).

2.5.6.1. Anne Babanın Ruhsal Durumu

Anne babanın kendilerine özgü karakter özellikleri ile oluşmuş aile yapısı, ailelerin çocuk yetiştirmede ki tutum ve davranışlarını kısmen belirlemektedir (Gander ve Gardiner, 1998).

Yapılan araştırmalar da mutsuz çocukluk yaşantıları olan bireylerin kendi evlilik yaşantılarında ciddi aile problemleri yaşadıklarını, çocuklarına zarar vermeye meyilli olduklarını ve evliliklerinin boşanma ile sonuçlanabildiğini göstermektedir. Uzun dönem izlenen araştırma sonuçları, kötü ve mutsuz çocukluk yaşamış anne babaların, planlama ve sorunlarla başa çıkma becerilerinden yoksun kaldıklarını, çocuklarının gereksinimlerine karşı daha az duyarlı olduklarını ve çabucak öfkelenip tepkisel davranışlar sergilediklerini göstermektedir. Anne babalarında depresyon, anksiyete gibi ruhsal bozukluklar olan çocuklar ilerde kendileri anne baba olduklarında benzer belirgin bozukluklar sergilemekte ve kendilerinininde depresif ve endişeli anne babalar oldukları görülmektedir. Dolayısıyla anne babaların çocuklarına karşı davranışlarının, içinde yaşadıkları aile ve daha geniş sosyal çevreden etkilendiği görülmektedir (Eksi, 1990).

2.5.6.2. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi anne ve babaların çocuktan beklentilerini doğrudan etkilemektedir. Bu durum ise anne baba tutumlarına yansımaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynler çocuklarını kendi geleceği ile ilgili kararlarını kendileri alması konusunda daha özgür bırakırken, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuklarının geleceği ile ilgili konularda daha fazla karar verici oldukları görülebilmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması ebeveynleri çocuğuna karşı daha fazla kısıtlayıcı ve denetleyici olmaya yöneltebilmektedir (Yılmaz,2009).

Yapılan araştırmalar sosyo-ekonomik durumları farklı olan anne babaların çocuklarına karşı değerler açısından da farklı bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Sosyo-ekonomik yönden üst düzeyde yer alan anne babalar, alt düzeydekilere göre, otoriteye daha

az değer vermekte, eşitliği, bağımsızlığı, merakı, yaratıcılığı, başarıyı ve sorun çözücü olmayı daha önemli görmektedirler. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynler çocukların doğuştan iyi olduklarına ve birbirlerinden farklı olabileceklerine inanmaktadırlar. Bu ebeveynler çocuklarıyla daha sık ve ayrıntılı konuşmakta, çocuğu yatırım aracı olarak görmemektedirler. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocuklarına karşı daha koruyucu bir tutum sergilemekte oldukları, annelik rolünü daha fazla reddettikleri, aile içinde daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmektedir (Dönmezer, 2001; Demiriz ve Öğretir, 2007).

2.5.6.3. Anne Babanın Eğitim Durumu

İlkokul mezunu olan annelerin orta ve yükseköğrenim mezunu olan annelere göre daha fazla aşırı koruyucu, rolünü reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin tutum boyutuna sahip oldukları görülmektedir ve geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarına bağlı kalarak çocuk yetiştirmeyi tercih etmektedirler. Dolayısıyla eğitim düzeyi düşük olan annelerin daha olumsuz tutumları benimsedikleri söylenebilmektedir (Demiriz ve Öğretir, 2007).

Eğitim düzeyi yüksek anne babalar, çocuklarının kendilerini yönetmelerine önem vermektedirler. Bu ebeveynler çocuklarının gelişimi için ona özgürlük verilmesi gerektiğine inanmakta ve çocuk yetiştirmede esas hedefin disiplin olmaması gerektiğini düşünmektedirler (Şanlı, 2007).

2.5.6.4. Anne Babanın Beklentisi

Anne babanın çocuktan beklentileri anne baba tutumlarını doğrudan etkileyen önemli etmenlerden birisi olmaktadır. Anne babanın çocuktan beklentileri çocuğun varlığını nasıl algıladığı ile ilgili olmakta ve bu durum ise anne babanın tutumunu belirlemektedir. Anne babanın çocuktan beklentileri ve çocuk algısı, sosyo-ekonomik düzey, eğitim durumu, göç, çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, yaşı ve kültürel değerler gibi faktörlerden etkilenebilmektedir. Örneğin anne babanın eğitim durumu yüksek ise anne babada çocuğunun daha çok okuması yönünde beklenti oluşmaktadır. Doğum sırasına göre büyük çocuk ya da küçük çocuk olma anne babanın çocuklarına karşı tutumlarını ve dolayısıyla davranışlarını etkileyebilmektedir (Yılmaz,2009).

2.5.6.5. Annenin Çalışma Durumu

Annenin çalışması, annenin olmadığı saatlerde çocuğun bakımı ile başkasının ilgilenmesi, işinden yorgun ve gergin gelen annenin çocukla sağlıklı iletişim kurması ve çocuğuna az zaman ayırması anlamına gelebilmektedir. Bu durum ise kaçınılmaz olarak annenin çocuğuna karşı aşırı şımartma ve aşırı hoşgörölü yaklaşım sergilemesine neden olabilmektedir (Yavuzer, 2004).

2.5.6.6. Anne Babanın Kendi Yetişme Biçimi

Anne babaların çocuklarına karşı yönelttikleri tutum ve davranışların temelinde, kendi çocukluk yıllarındaki anne babalarıyla yaşadıkları ilişkiler yatmaktadır (Dönmezer, 2001). Ekşi (1990)'ye göre, annenin çocuğuna karşı tutumunun belirleyicisi kendi çocukluğundaki aile yaşantısı olmaktadır. Anne sevgi ve sıcaklıktan yoksun ailede büyümüşse, kendi çocukluğunda yoksun kaldığı şeyleri çocuğuna aşırı şekilde verebilmektedir. Kendi çocukluk yıllarında engellenmiş bireyler, anne-baba olduklarında, kendilerine tanınmamış olan özgürlüklere çocuklarının sahip olmalarına karşı, bilinçli olmayan bir kıskançlık geliştirebilmektedirler. Bu sebeple çoğu kez kendi anne babalarından gördükleri yöntemleri kullanarak çocuklarını dizginleme, suçlama, aşağılama yollarını denemektedirler. Böylece kendi uğradıkları paniği denetim altında tutmaya çalışmaktadırlar. Anne ve babanın aşırı baskı altında yetişmiş olması, bazen de çocuğuna karşı aşırı gevsek ve yumuşak bir tutum sergilemesine neden olabilmektedir. (Yavuzer, 2004).

2.5.6.7. Anne Baba Çocuk Arasındaki İlişki

Anne, baba ile çocuk arasında sağlıklı bir ilişkinin oluşabilmesi, anne ile babanın kendi arasındaki ilişkilere bağlı olmaktadır. Uyumlu ve mutlu bir evlilik yapmış olan çiftler çocuklarına karşı, kabul eden, sevecen bir tutum benimsemekte ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmektedirler. Buna karşılık, mutsuz bir evlilik yapan çiftler ise, çocukları ile böyle bir ilişki kurmada güçlük çekmektedirler. Anne ile baba arasındaki olumsuzluklar doğrudan çocuklara da yansımaktadır. Anne ve baba çocuklarına karşı ilgisiz ya da baskıcı, reddedici ya da koruyucu bir tutum içine girebilmektedirler (Dönmezer, 2001).

Anne-babanın çocukları ve birbirleriyle kurdukları ilişkinin niteliği de oldukça önemlidir. Anne babanın birbirleriyle ilişkilerinin yanı sıra, çocuklarıyla ilişkilerinin de çocuk

üzerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir (Stocker, Ahmet ve Stall,1997: Wanderwater ve Lansford,1998).

2.5.6.8. Kültürel Değerler

Çocuk yetiştirmedeki tutumlar toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi, aynı toplumdaki aileler arasında da farklılıklar görülebilmektedir. Her toplumun, her sosyo-ekonomik grubun kendi kültürüne, hayat felsefesine ve kendi değer sistemine sahip olduğu, farklı sosyal sınıflardaki ebeveynlerin farklı çocuk yetiştirme tutumu, farklı ödül ve ceza anlayışı ile çocuklarını yetiştirdikleri söylenebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

2.5.6.9. Çocuğun Yaşı ve Doğum Sırası

Ailenin genellikle ilk çocuktan beklentileri yüksek olabilmektedir. Bu nedenle ilk çocuk daha olgun yetiştirilmekte ve ona yetişkinmiş gibi davranılmaktadır. Küçük çocuklara daha az sorumluluk verilmektedir. Anne baba küçük çocuğa karşı hoşgörölü ve kabul eden bir tutum sergilerken, büyük çocuğa karşı daha denetleyici davranmaktadır. Çocuk sayısının artması ile aile çocuk yetiştirme konusunda daha fazla deneyim kazanmaktadır. Çocuk büyüdükçe kişiliği belirginleşmekte ve aile ilişkilerine daha aktif katılmaktadır. Bu durum da annenin çocuğa karşı tutumlarını etkileyebilmektedir (Sanlı, 2007).

Çocukların yaşı ve doğum sırasının yanı sıra anne baba tutumunu etkileyen etmenlerden bir diğeri de tek çocuk sahibi olmaktır. Tek çocuk sahibi ailelerin çocuklarına karşı genellikle aşırı koruyucu ve aşırı hoş görölü tutumlar sergiledikleri görölmektedir. (Geçtan,1988).

2.5.6.10. Çocuğun Cinsiyeti

Anne ve babalar daha çocuk doğmadan önce cinsiyet açısından beklenti içine girebilmektedirler. Çocuğun cinsiyeti anne ve babanın beklentisine uygun değilse anne babalar, çocuğa karşı reddedici ya da itici bir tutumla yaklaşabilmektedirler. Çocuklarının cinsiyeti beklentilerine uygun olan anne babalar, çocuklarına karşı daha olumlu tutum ve davranışlar sergilemektedirler (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Yapılan bir araştırmada, annelerin erkek çocuklarına, babaların ise kız çocuklarına karşı daha yumuşak ve sevecen davrandıkları, annelerin kız çocuklarına babaların ise erkek çocuklarına karşı daha reddedici bir tutum içine girdikleri saptanmıştır (Mızrakçı,1994).

Ülkemizde gelenek ve göreneklerin etkisi ile anne babaların çocuklarına yönelik sergiledikleri tutumlar çocuğun cinsiyetine göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin erkek çocukları kız çocuklarına göre daha serbest yetiştirilmektedir (Yılmaz,2009).

2.5.6.11. Çocuğun Mizacı

Mizaç genel olarak çocuğun dünyayı algılayışını ve yaklaşımını yapılandıran doğuştan getirdiği özellikler şeklinde tanımlanmaktadır. Örneğin, çabuk kızmak, öfkelenmek, sıkılgan, neşeli, içedönük veya dışadönük olmak mizaçla ilgili özellikler olarak bilinmektedir (Yavuzer,1999; Şahinoğlu, 2010).

Mizaç, tepkisellikte ve benlik düzenlemesinde erken ortaya çıkan, kararlı bireysel farklılıklar olarak ifade edilmektedir (Rothbart,2004). Eğer bir çocuğun mizaç yapısı öğrenme ya da başkalarıyla geçinme için engel oluşturmakta ise, anne babanın yumuşak fakat tutarlı bir biçimde çocuğun kötü uyumsal uslubuna karşı koymaları gerekmektedir (Berk,2013).

Çin’de yapılan araştırmalarda kültürel değerlerin de anne baba ve çocuk mizacı arasındaki uyumu etkilediği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Geçmişte, atılganlığı cesaretlendirmeyen toplulukçu değerlerin Çinli yetişkinlerin çocuklarda utangaçlık ve çekingenliği değerlendirmelerine neden olduğu ifade edilmektedir (Chen, Rubin ve Li, 1995).

2.6. Sosyal Görünüş Kaygısı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Aşağıda ülkemizde ve yurt dışında yapılan sosyal görünüş kaygısı ile ilgili araştırmalara geçmişten günümüze doğru yer verilmektedir.

Pılafova, Angelone ve Bledsoe (2007)' nun yapmış oldukları araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde fiziksel benlik saygısı, benlik saygısı, beden kitle indeksi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini, kuzeydoğudaki küçük bir üniversiteden 72 erkek ve 81 kadın oluşturmaktadır. Araştırmada birkaç demografik soruya ek olarak,

katılımcılardan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğini ve Ergenler ve Yetişkinler için Beden Etkisi Ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın sonucunda erkek ve kadın öğrencilerde düşük beden kitle indeksi puanlarının yüksek fiziksel benlik saygısı ve yüksek benlik saygısıyla ilişkili olduğu, fiziksel benlik saygısı ve benlik saygısı arasında da ilişki bulunduğunu belirtilmiştir. Ayrıca araştırmanın sonucunda, erkeklerin benlik saygısının ve fiziksel benlik saygısının kızların benlik saygısı ve fiziksel benlik saygısından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmüştür.

Kalafat ve Kincal (2008) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin beden memnuniyet düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 1054 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada Sosyal Beceri Anketi ve Beden Bölgelerinden ve Özelliklerinden Memnuniyet Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmacılar kızların beden memnuniyetinin erkeklerden daha düşük olduğunu, fakat sosyal becerilerinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Mwaba ve Roman (2009), Güney Afrika da yaşayan kadın üniversite öğrencilerinde beden imajı memnuniyetsizliğini incelemek amacı ile bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmanın örneklemini 150 siyahi Güney Afrikalı kadın üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler, Body Shape Anketi kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencisi kadınların büyük kısmının beden imajlarından memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Oktan ve Şahin (2010) araştırmalarında kız öğrencilerinde beden imajından hoşnut olma düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini, 300 kız lise öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan ergenlere Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve Vücut Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada kız ergenlerin beden imajı memnuniyeti arttıkça benlik saygısının da arttığı, beden imajı düşük olan kız ergenlerin ise benlik saygısının da ortaya çıkmıştır.

Öksüz (2012) çalışmasında üniversite öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile vücut algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini toplam 325 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin özerklik düzeyleri “Worthington Özerklik Ölçeği”, vücut algısı düzeyleri ise “Vücut Algısı Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin vücutlarından memnuniyet dereceleri yükseldikçe özerk davranabilme güçlerinin arttığı görülmüştür.

Alemdağ (2013), öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım, sosyal görünüş kaygısı ve sosyal öz-yeterlik algılarını bazı değişkenlere göre incelemek ve aralarındaki ilişkiyi

belirlemek amacı ile yapmış olduğu çalışmada, verileri toplamak için Kişisel Bilgi Formu, Egzersiz Davranışı Değişim Basamakları Anketi, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Sosyal Öz-Yeterlik Algısı Ölçeğini kullanmıştır. Araştırmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi bünyesindeki 8 bölüm ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesindeki Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 1483 kadın, 840 erkek olmak üzere toplam 2323 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucu erkeklerin daha fazla görünüş kaygısı yaşadıklarını göstermiştir. Yaşları küçük olan öğretmen adaylarının daha fazla görünüşle ilgili kaygı yaşadıkları ve yaş ilerledikçe görünüş kaygısı puanlarının düştüğü saptanmıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygılarının diğer bölümlere göre daha düşük olduğu, sınıf sayısı arttıkça ve öğretmen adaylarının akademik başarı durumunun, ailelerinin gelir durumu arttıkça sosyal görünüş kaygılarının azaldığı görülmüştür. Gelişmişlik düzeyi yüksek semtlerde yaşayan öğretmen adaylarının, daha az sosyal görünüş kaygılarına sahip oldukları görülmüştür. Ailesinde sporla ilgilenen birileri olan, çevresinde egzersiz yapmaya elverişli alanlar olan öğretmen adaylarının daha düşük sosyal görünüş kaygısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Özcan ve arkadaşlarının (2013)'yapmış oldukları çalışmalarında, depresyon ve anksiyete belirtilerinin benlik saygısı ve sosyal görünüş kaygısı üzerine etkilerinin ve benlik saygısı ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamışlardır. Araştırmada katılımcılardan sosyo demografik veri formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ve Beck Anksiyete Ölçeklerini (BAÖ) doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara Zekâî Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Gençlik Ünitesi'ne başvuran yaşları 12-24 arasında değişen toplam 176 kadın hasta oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda depresyon belirti şiddetinin gerek sosyal kaygı düzeyi gerekse benlik saygısı üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu göstermektedir. Ekonomik zorlukların ise sosyal görünüş kaygısını arttırdığı saptanmaktadır. Ayrıca sosyal kaygı düzeyi ile benlik saygısının birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Pehlivan, Ada ve Öztaş (2014) tarafından yapılan araştırmanın amacı çalışmayan kadınların sağlıklı yaşam biçimi davranışları, sosyal görünüş kaygıları ve fiziksel aktiviteye katılımlarını engelleyen faktörleri bazı değişkenler açısından incelemektir. Yapılan bu araştırmaya; Mersin il merkezinde yaşayan 123 kadın katılmıştır. Araştırmaya

katılanların sağlıklı yaşam biçimleri alışkanlıkları Bahar ve ark. (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sağlıklı Yaşam Biçimi Ölçeği II (SYBÖ)" ile sosyal görünüş kaygıları Doğan (2010) tarafından uyarlanan "*Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)*" ve fiziksel aktiviteye katılımı engelleyen faktörler ise Anket Formu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda çalışmayan kadınların fiziksel aktivitenin gerekliliğine inandıkları ancak fiziksel aktiviteye katılımında serbest zamanlarının olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Sağlıklı yaşam alışkanlıkları açısından evli kadınların bekâr olanlar göre stres yönetiminde başarılı olamadıkları, fiziksel aktivite ve beslenme alt ölçeklerinde fiziksel aktiviteye katılımında "hayır" diyenlerin, Sosyal Kaygı Ölçeğinde ise "evet" diyenlerin sağlık sorumluluğu olduğu, çocuk sayısı çok olanlar az olanlara göre daha fazla sağlık sorumluluğu aldığı saptanmıştır.

Kalemoğlu Varol, Erbaş ve Ünlü (2014)'nün ergenlerin sosyal görünüş kaygıları ile beden eğitimi dersine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla hazırladıkları araştırmalarında veri toplama aracı olarak "Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, "Beden Eğitimi ve Spor Tutum Ölçeği" kullanmışlardır. Araştırmanın örneklem grubunu Ankara ve Aksaray illerinde ki çeşitli liselerde öğrenim gören 198 kız, 150 erkek olmak üzere, toplam 348 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada sosyal görünüş kaygısı düzeyinin, beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyleri üzerinde düşük düzeyde etki büyüklüğüne sahip olduğu, sosyal görünüş kaygısının, derse yönelik tutum düzeylerindeki toplam varyansın %5'ini açıkladığı görülmüştür. Bunun yanında öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının olumlu, sosyal görünüş kaygılarının ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Öztürk ve arkadaşları (2015) yapmış oldukları çalışmada, üniversite öğrencilerinin sahip oldukları kişilik özelliklerinin, cinsiyet rollerinin ve yüz kızarma eğilimlerinin sosyal görünüm kaygısını yordama gücünü ortaya konmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya 2014-2015 eğitim öğretim yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde öğrenim gören 400 öğrenci katılmıştır. Bu çalışmada veri toplamak amacıyla Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, BEM Cinsiyet Rolü Envanteri, Yüz Kızarma Eğilimi Ölçeği ve 5 Faktör Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda yüz kızarma eğilimlerinin, cinsiyet rollerinin ve nevrotik kişilik özelliklerinin sosyal görünüm kaygısını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca nevrotik kişilik özelliğinin sosyal görünüş kaygısını anlamlı düzeyde

yordadığı, dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklığın ise sosyal görünüş kaygısını yordamada önemli bir etkisinin bulunmadığı saptanmıştır.

Seki ve Dilmaç (2015), ergenlerin sahip oldukları değerler ile öznel iyi oluş ve sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmalarını 13-18 yaş arası 600 lise öğrencisi ile yapmışlardır. Araştırmada veriler Dilmaç (2007) 'ın geliştirdiği "İnsani Değerler Ölçeği", Eryılmaz (2009) 'ın geliştirdiği "Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği", Hart (2008) tarafından geliştirilen ve Doğan (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan "Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği" aracıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, ergenlerin değerlerinin sosyal görünüş kaygıları ve öznel iyi oluşları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Atik ve arkadaşları (2015) hemodiyaliz tedavisi gören hastalar tarafından algılanan sosyal desteğin, sosyal görünüş kaygısına etkisini belirlemek amacı ile yapmış oldukları çalışmada özel bir hastanenin hemodiyaliz ünitesinde düzenli hemodiyaliz uygulanan 60 hasta ile çalışmışlardır. Veriler; Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan sosyo demografik veri formları ile toplanmıştır. Araştırmada hemodiyaliz tedavisi gören hastalarda, algılanan sosyal desteğin, sosyal görünüş kaygısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çınar ve Keskin (2015), öğrencilerin sosyal görünüş açısından taşıdıkları kaygılar çerçevesinde öğrenim için il ve ilçeyi tercih etmeleri arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacı ile yapmış oldukları çalışmaya 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı 1. ve 2. Sınıfta okuyan 242 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda il bazında yer alan Kütahya Sosyal Bilimler MYO öğrencilerinin ilçede yer alan Buldan MYO öğrencilerine göre daha az sosyal görünüş kaygısı taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Alemdağ ve Öncü (2015) öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım durumları ve sosyal görünüş kaygılarını bazı değişkenlere göre incelemek ve aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, veri toplama araçları olarak; "Kişisel Bilgi Formu", "Egzersiz Davranışı Değişim Basamakları Anketi" ve "Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği" kullanmışlardır. Araştırmanın örneklemini 1483 kadın, 840 erkek öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım durumunun, cinsiyete ve okudukları bölümlere göre anlamlı bir şekilde

farklılaştığı görülmekte iken, sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygıları tüm bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir biçimde farklılaşmıştır. Ayrıca, öğretmen adaylarında fiziksel aktiviteye katılım seviyesi arttıkça sosyal görünüş kaygısının azaldığı saptanmıştır.

Yılmaz (2015) yapmış olduğu çalışmada, bireylerde ki benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısının, obezite ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini Konak 24 no'lu ASM'YE kayıtlı 18-65 yaş arası bireyler oluşturmuştur. Çalışmaya katılan tüm katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda obez bireylerin benlik saygılarının daha düşük, sosyal görünüş kaygılarının ise daha fazla olduğu ve fiziksel olarak kendilerini daha az beğendikleri tespit edilmiştir.

Ekşi, Arıcı ve Yaman (2016), sosyal görünüş kaygısı ve mükemmeliyetçi kişilik özelliklerinin meslek lisesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin sergiledikleri riskli davranışları yordama gücünü araştırmak amacı ile yapmış oldukları çalışmada veri toplama aracı olarak Riskli Davranışlar Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ile Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeğini kullanmışlardır. Araştırmanın örneklemini 183 kız, 186 erkek olmak üzere toplam 369 meslek lisesi öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonuçları sosyal görünüş kaygısı, kendine yönelik mükemmeliyetçilik, sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik değişkenlerinin riskli davranışların %14'ünü açıkladığını göstermiştir. Sosyal görünüş kaygısının riskli davranışları yordama gücünün daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyi, cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre riskli davranışların alt boyutlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Anti sosyal davranışlar, alkol kullanımı sigara kullanımı, intihar eğilimi, okul terk alt boyutlarında 12.sınıf öğrencilerinin 10.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde riskli davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Gül (2016) ergenlik dönemindeki lise öğrencilerinin ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalarının ve fonksiyonel olmayan tutumlarının neler olduğu ve elde edilen bu bulguların, öğrencilerin sosyal görünüş kaygısı ve sosyal karşılaştırmaları ile bir ilişkisinin bulunup bulunmadığını saptanmasını amacıyla yapmış olduğu araştırmada herhangi bir psikolojik ve kronik rahatsızlığı olmayan 15- 18 yaş arası 319 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere Hamamcı ve Büyüköztürk (2003) tarafından geliştirilen 'Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Wiessman ve Beck (1978)

tarafından geliştirilen, Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan ‘Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği, Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen, Doğan (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘‘Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’’ ve Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmış olan ‘‘Sosyal Karşılaştırma Ölçeği’’ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, ergenlik dönemindeki bireylerin fonksiyonel olmayan tutumları arttıkça sosyal görünüş kaygısı düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyinin en yüksek olduğu grup 9. sınıf grubu iken en düşük olduğu grup 12. sınıf grubu olarak belirlenmiştir. Bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyinin ise evde çekirdek aile dışında yaşayan başka birinin bulunması durumunda artmış olduğu görülmüştür.

Kara (2016), sosyal görünüş kaygısı ile utangaçlık arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile 17-23 yaşları arasında 141 kadın ve 122 erkek olmak üzere toplam 263 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Utangaçlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda sosyal görünüş kaygısının, utangaçlığı açıklayan önemli bir değişken olduğu saptanmıştır.

Bakalım ve Taşdelen Karçkay (2016), Türkiye’deki kadın ve erkek üniversite öğrencilerinden oluşan örneklem üzerinde Beden Memnuniyeti Ölçeğinin faktör yapısını incelemek amacı ile bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada ‘‘Beden Memnuniyeti Ölçeği’’ ve ‘‘Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’’ kullanılmıştır. Araştırmaya 431 kadın; 310 erkek üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadın ve erkeklerin Beden Memnuniyeti Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Telli ve Ünal (2016), üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre sosyal görünüş kaygısını incelemek amacı ile yapmış oldukları araştırmaya Kırklareli Üniversitesi Lüleburgaz Meslek Yüksekokulunda farklı bölümlerde öğrenim gören 200 üniversite öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ ve ‘‘Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’’ kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısının öğrencilerin yaş, öğrenim gördükleri bölüm ve sınıf düzeylerine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Ben (2017) İstanbul’da Yaşayan 2015/2016 yılları arasında öğrenimine devam eden üniversite öğrencilerinin sosyal anksiyete düzeyleri ile beden algısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yaptığı çalışmada İstanbul’da okuyan devlet ve vakıf üniversitelerinin birinci ve ikinci

öğretim ön lisans ve lisans programlarına devam eden 18-24 yaşlarındaki 210 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Katılımcıların 159'u kadın 51'i erkektir. Veriler “Bilgilendirilmiş Onam Formu”, “Demografik Bilgi Formu”, “Sosyal Anksiyete Ölçeği”, “Beden Algısı Ölçeği”, “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği” ve “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği” ile toplanmıştır. Sonuç olarak, bireyin beden imajına dair memnuniyetsizliği arttıkça başkalarınca negatif yönde değerlendirilmekten duyduğu korkunun da artmakta olduğu ve sosyal görünüş kaygısının kadın ve erkek arasında farklılaşmadığı bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizi bölümleri yer almaktadır.

3.1.Araştırma Modeli

Araştırmada, farklı türlerdeki orta öğretim kurumlarına devam eden ergenlerin sosyal görünüş kaygısının belirlenmesi amacıyla, tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel tarama modeli, verilen durumu tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamaktadır. Eğitim alanındaki araştırmalarda, yaygın şekilde kullanılan tarama modeli ile araştırmacılar bireylerin, grupların veya fiziksel ortamların özelliklerini kolaylıkla özetleyebilmektedirler.

Tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemelerini içermektedir. Tarama araştırmalarının amacı; genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durum üzerinden betimleme yapmaktır. Bu amaca yönelik olarak tarama araştırmalarında genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanmaktadır (Büyüköztürk, vd.2014).

3.2.Evren ve Örneklem Grubu

Araştırma evrenini Ankara ilinin merkez ilçelerinde yer alan çeşitli türlerde eğitim veren ortaöğretim okullarında öğrenim gören 14- 18 yaş arası ergenler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi ise; Ankara ili merkez ilçelerindeki Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Liselerinde 9.10.11. ve 12. Sınıf seviyelerinde öğrenimine devam eden öğrenciler arasından tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 465 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Örnekleme 346 kız öğrenci ve 119 erkek öğrenci temsil etmektedir.

Evren her bir evren birimi bir ve yalnız bir tabakaya ait olacak ve hiçbir evren birimi açıkta kalmayacak; tabaka içi değişim olabildiğince küçük, tabakalar arası değişim oldukça büyük kalacak şekilde alt gruplara bölünerek örneklemin her bir tabakadan ayrı ayrı ve birbirinden bağımsız olarak çekildiği örnekleme yöntemi tabakalı örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Çingir,1994).

3.2.1. Örneklemin Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, öğrenim gördükleri okul türü, anne ve babalarının yaşı, öğrenim durumu ve gelir düzeylerine ilişkin bilgileri Tablo 1 'de yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Demografik Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kız	346	78,28
	Erkek	119	21,72
	Toplam	465	100
Okul Türü	Anadolu Meslek Lisesi	222	47.74
	Anadolu Lisesi	102	21.94
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	72	15.48
	Fen Lisesi	69	14.84
	Toplam	465	100
Anne Yaşı	31 ve altı yaş	4	0.88
	31-35 yaş	86	18.82

	35-40 yaş	204	44.44
	41 ve üstü yaş	169	35.42
	Kayıp değer	2	0.44
	Toplam	465	100
Baba Yaşı	31 ve altı yaş	2	0.44
	31-35 yaş	14	3.05
	35-40 yaş	119	25.59
	41 ve üstü yaş	324	69.60
	Kayıp değer	6	1.32
	Toplam	465	100
Anne Öğrenim Durumu	Okuryazar Değil	20	4.33
	Okuryazar	10	2.17
	İlkokul Mezunu	159	34.29
	Ortaokul Mezunu	106	22.69
	Lise Mezunu	105	22.42
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	13.23
	Kayıp Değer	4	0.87
	Toplam	465	100
Baba Öğrenim Durumu	Okuryazar Değil	5	1.08
	Okuryazar	7	1.52
	İlkokul Mezunu	108	23.38
	Ortaokul Mezunu	102	22.08
	Lise Mezunu	143	30.22
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	21.00
	Kayıp Değer	3	0.72
	Toplam	465	100
Gelir Düzeyi	Yüksek	32	6.94
	Orta	374	81.03
	Düşük	55	11.16
	Kayıp Değer	4	0.87
	Toplam	465	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %78,28'ini kız, %21,72'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma grubunun %47,74'ü Anadolu Meslek Lisesi'nde, %21,94'ü

Anadolu Lisesi'nde, %15,48'i İmam Hatip Lisesi'nde, %14,84'ü ise Fen Lisesi'nde öğrenim görmektedir. Annelerinin %0,88 31' i yaş altı, %18,82' si 31-35 yaş arasında %44,44' ü 35-40 yaş arasında ve %35,42' si ise 41 ve üstü yaş aralığında yer almaktadır. Babalarının %0,44' ü 31 yaş altı, %3,05' i 31-35 yaş arası, %25,59'u 35-40 yaş arası, %69,60' ı 41 yaş üstü yaş aralığında dağılmaktadır. Anne öğrenim durumları incelendiğinde %4,33'si okuryazar değil, %2,17'si okuryazar, %34,29' u ilköğretim mezunu, %22,69' u ortaokul mezunu, %22,42'si lise mezunu, %13,23'ü üniversite ve üstü mezunlardır. Babalarının ise %1,08'i okuryazar değil, %1,52'si okuryazar, %23,38 ilköğretim mezunu, %22,08 ortaokul mezunu, %30,22 lise mezunu, %21,00 üniversite ve üstü mezunu olduğu görülmektedir. Ergenlerin %6,94' ü yüksek gelir, %81,13' ü orta gelir, %11,16' sı düşük gelir düzeyinde yer aldıklarını belirtmektedirler.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri ve Öz Anlayış Ölçeği kullanılmış olup ölçekler ve kişisel bilgi formuna ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve katılımcılar hakkında kişisel bilgi elde etmek için kullanılan bu formda; ergenlerin yaş, cinsiyet, öğrenim gördükleri okul türü, anne yaşı, baba yaşı, baba öğrenim düzeyi, anne öğrenim düzeyi durumu ve ailenin gelir düzeyine ilişkin bilgiler edinmek amaçlı sorular bulunmaktadır (Ek 1).

3.3.2. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ), bireylerin sosyal görünüş kaygılarını ölçmek amacıyla Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Doğan (2010) tarafından yapılmıştır.

Ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. SGKÖ, beşli Likert tipinde “(1) Hiç Uygun Değil, (5) Tamamen Uygun” şeklinde bir cevaplama seçeneğine sahiptir. Ölçeğin birinci maddesi tersten kodlanmaktadır. Tek boyutlu olarak sosyal görünüş kaygısını ölçen SGKÖ'den

alınabilecek en yüksek puan 80 ve en düşük puan ise 16'dır. Puanların yüksek çıkması sosyal görünüş kaygısının yüksek olduğuna işaret etmektedir (Doğan, 2010).

Doğan (2011), Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinin psikometrik özelliklerini ergenlerden oluşan bir örnekleme de incelemiş ve SGKÖ' nün ergenlerde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

SGKÖ'nün güvenilirliğine yönelik olarak test yarılama yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik katsayısı. 88 ve iç tutarlılık katsayısı. 93 olarak bulunmuştur. Ölçeğin zamana göre değişmezliğini değerlendirmek için test tekrar test güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve iki hafta arayla yapılan uygulama sonucu. 85 güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir. Ayrıca SGKÖ' nün madde ayırt ediciliğini ve maddelerin toplam puanı yordama derecesini ortaya koymak üzere madde analizi yapılmıştır. Madde analizi sonucu ölçek maddelerinin düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının. 32 ile, .82 arasında değiştiği görülmüştür (Doğan, 2010).

3.3.3. Öz Anlayış Ölçeği

Neff (2003) tarafından geliştirilen öz-anlayış ölçeği, katılımcıların alt ölçeklerdeki değerlere ve oradan da genel değerlere ulaşmayı amaçlamıştır. Ölçek, Öz-anlayışı oluşturan üç ana bileşenden oluşturulmuştur: kendine şefkat, kendine paydaşım ve kendine düşüncelilik. Birbiriyle ilişkili bu üç ana bileşenin asıl hedefi öz-anlayışı ölçmek olarak belirlenmiştir (Neff, 2003).

Öz-Anlayış Ölçeğinin (Self Compassion Scala) orijinal hali 26 maddelik 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Öz-anlayış yapısının özelliklerini ölçmek amacıyla hazırlanan orijinal ölçekte, cevaplayanlardan belirtilen durumla ilgili olarak ne kadar sıklıkla hareket ettiklerini "Hemen hemen hiçbir zaman=1" ve "Hemen hemen her zaman=5" arasında değişmekte olan 5'li Likert tipi bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. Neff (2003b) tarafından geliştirilen Öz-Anlayış Ölçeği "nin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmasını Deniz, Kesici ve Sümer (2008) yapmıştır. Türkçe Öz-Anlayış Ölçeği (ÖAÖ)"nin orijinal halinden farkı ölçeğin tek boyutlu bir yapı göstermesi ve aynı zamanda madde toplam korelasyonundan 30" altında olan 2 tane maddenin ölçekten çıkartılarak toplam 24 maddelik bir ölçek elde edilmesidir.

3.3.4. Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Cornell Üniversitesi'nde Devereux ve arkadaşları (1969) tarafından yürütülen, kültürlerarası bir araştırmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Araç üzerinde hazırlayıcılar tarafından bazı değişiklikler yapılmış ve bu araştırmada kullanılan şekli Mac Donald (1971) tarafından içsel-dışsal denetim odağının ailesel ön koşullarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında kullanılmak üzere, Cornell ölçme aracının geliştirilmiş formlarından alınarak oluşturulmuş ve araştırmalarda kullanılmıştır.

Envanter, algılanan anne baba davranışlarını, ilgi, şefkat gösterme, amaçlarına ulaşmada yardımcı olma, tutarlı disiplin, standartların belirliliği, koruyuculuk, fiziksel cezalandırma, başarı için baskı, ayrıcalıklardan yoksunlaştırma ve duygusal cezalandırma alt boyutlarıyla ölçmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Binnur Yeşilyaprak tarafından yapılmıştır. Ölçek, anne ve baba için ayrı ayrı sorulan toplamda 42 sorudan oluşmaktadır.

Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri, 5' li Likert tipinde (1) Hiçbir Zaman, (2) Arada Bir, (3) Bazen, (4) Genellikle, (5) Hemen Her Zaman şeklinde bir cevaplama anahtarına sahiptir.

Envanter, ergen ya da yetişkinin çocukluk dönemine ilişkin anne- babasının davranışlarını nasıl algıladığını ifade etmesini sağlamaktadır. Bu envanter anne ve babaya ilişkin 21'er olmak üzere toplam 42 sorudan oluşan ve 5'li derecelendirmeye dayanan bir dereceleme ölçeği niteliğindedir. Envanterde yer alan her soru çeşitli davranış özelliklerine göre gencin anne ve babası ile ilgili algılarını belirlemeye yönelik bir ölçek biçiminde düzenlenmiştir. Bu amaçla bireyden, envanterdeki her bir davranış anne ve babasının ne ölçüde ya da ne kadar sıklıkla gösterdiğini "Hiçbir zaman -Arada bir-Genellikle-Hemen her zaman" veya "Hiçbir zaman-Yılda bir iki kez-ayda bir-haftada bir-hemen her gün" seçeneklerinden oluşan beşli dereceleme ölçeğinde işaretlemesi istenmektedir. Yanıtların puanlanmasında, "Likert tipi ölçeklerde beşli seçenekler dizisinde bu seçeneklere tanınan ağırlıkların eşit aralıklı olduğu kabul edildiğinden" (Sencer ve Sencer 1978: 368), her madde (1-5) arasında puanlandırılmaktadır. Aldığı puanlar toplanarak her bireyin tek tek alt ölçeklerde yer alan puanları elde edilmektedir. Her bir alt ölçekten alınan puanlar, ölçekte yer alan madde sayısına göre 2 ile 10, ve 5 ile 25 arasında değişebilmektedir. Her bir alt ölçekten alınan

puanlar yüksek ise o davranış oldukça sık veya yüksek düzeyde görüldüğü anlamına gelmektedir.

Orijinal envanterde, anne ve baba davranışları dokuz boyutta değerlendirilmektedir. Her boyut bir alt ölçeği oluşturmaktadır:

1. İlgî, şefkat gösterme (nurturance)
2. Amaçlarına ulaşmada yardımcı olma (Instrumental Companionship)
3. Tutarlı disiplin (Principled discipline)
4. Standartların belirliliği (predictability of standards)
5. Koruyuculuk (Protectiveness)
6. Fiziksel cezalandırma (Physical punishment)
7. Başarı için baskı (Achievement pressure)
8. Ayrıcalıklardan yoksunlaştırma (Deprivation of privileges)
9. Duygusal cezalandırma (Affective punishment)

Envanterin ülkemizde yapılan geçerlik çalışmasında ölçek 25 kişilik bir uzman grubun incelemesine sunulmuş ve ölçeğin görünüş ve yapı geçerliği araştırılmıştır. Hacettepe Üniversitesi ile Gazi Üniversitesinde, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ile Çocuk Gelişimi ve Eğitimi alanlarında en az bilim uzmanlığı düzeyinde eğitime sahip kişiler başvurulmuş uzman grubunu oluşturmaktadır. Başvurulan uzman gruptan; ölçekte yer alan maddelerin hangi davranış boyutunu ölçtüğünü belirtmeleri, ayrıca her maddenin kültüre uygunluk ve ifade yönünden anlaşılabilirliği hakkındaki görüşlerini açıklamaları istenmiştir. Ölçeği inceleyip geri veren 21 uzmanın görüş ve önerileri doğrultusunda araç üzerinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

Bu değişikliklerden en önemlisi ilgili olduğu düşünülen alt ölçeklerin birleştirilmesi olmuştur. Uzmanların çoğunluğunun işaretleme frekansına dayanarak; "Standartların Belirliliği" alt ölçeğinin "Tutarlı Disiplin" alt ölçeği ile "Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma" alt ölçeğinin de "Duygusal Cezalandırma" alt ölçeği ile birleştirilmesi uygun bulunmuştur. Güvenilirlik çalışması için yapılan uygulamada, 100 öğrencinin adı geçen alt ölçeklerden aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve gerçekten birbirine paralel oldukları görülmüş ve bunun üzerine alt ölçeklerin birleştirilmesi kararı uygulanmıştır. Bu karar doğrultusunda standartların belirliliği ve Tutarlı Disiplin, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma ve Duygusal Cezalandırma alt ölçekleri birleştirilmiş, böylece uzman grubunun görüşleri doğrultusunda

yapılan bu değişiklikle araçtaki alt ölçek sayısı 7 ye düşürölmüş, ifade açısından yapılan bazı düzeltmelerle de ölçeğe son şekli verilmiştir.

3.4.Ölçeklerin Güvenirlik Analizi

Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Öz Anlayış Ölçeği'nin örneklem verilerinden güvenirlik analizlerinden olan Cronbach Alpha değerleri hesaplanmış elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2

Ölçeklerin Cronbach Alpha Sonuçları

Ölçek	Cronbch alpha
OAÖ	.943
SGK	.890
ABE	.844
ABE1 Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	.652
ABE2 Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	.576
ABE3 Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	.940
ABE4 Çocuk Bakımı	.670
ABE5 Koruyuculuk	.807
ABE6 Fiziksel Cezalandırma	.876
ABE7 Başarı İçin Baskı	.443

Test puanlarının güvenirliliğinin bir alt kestiricisi olarak kullanılan cronbach alpha katsayısı, özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda sık sık kullanılmaktadır. Cronbach alpha katsayısının hesaplanmasında testi oluşturan maddelerin varyanslarının toplam puanların varyansına bölünmesi temel alındığı için bu durum test maddelerinin ölçmenin bütünüyle ne kadar tutarlı olduğunu göstermektedir. Cronbach alpha katsayısı, maddelere ait puanların toplam test puanları ile tutarlılığının bir ölçüsüdür (Büyüköztürk, 2014).

Kullanılan ölçeklere yanıt veren örneklemde elde edilen verilerin cronbach alpha güvenirlik katsayılarının oldukça yüksek olduğu görölmektedir.

3.5.Verilerin Toplanma Süreci

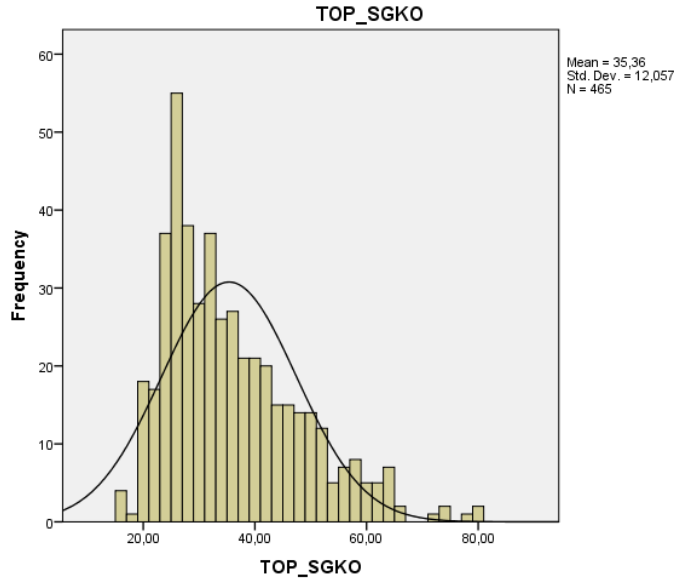
Tez konusu belirlendikten sonra tez çalışmasında kullanılacak ölçekler için ölçeklerin Türkçe uyarlamasını yapan kişilerden e mail yolu ile kullanım için gerekli izinler alınmıştır. Temmuz 2016 ‘da tez önerisi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Estiüsü tarafından kabul edildikten sonra çalışmada kullanılacak veri toplama araçlarını Ankara’daki okullarda uygulamak için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gerekli izinler alınmak üzere başvuru yapılmıştır. Ekim 2016 ve Aralık 2016 tarihleri veriler toplanmıştır. Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Meslek Lisesine devam eden ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilere özellikle boş derslerinde boş bir sınıfa alınarak 1 ders saati süresinde veri toplama araçları uygulanmıştır.

3.6.Verilerin Analizi

Veri setine analize başlamadan önce analizin sağlıklı sonuçlar vermesi adına veri taraması yapılmıştır. Kullanılan ölçeklerdeki maddelerde kayıp değerler saptanmıştır. Elde edilen verilerden ortalamalar hesaplanarak söz konusu kayıp değerlere ortalama atama işlemi yapılmıştır.

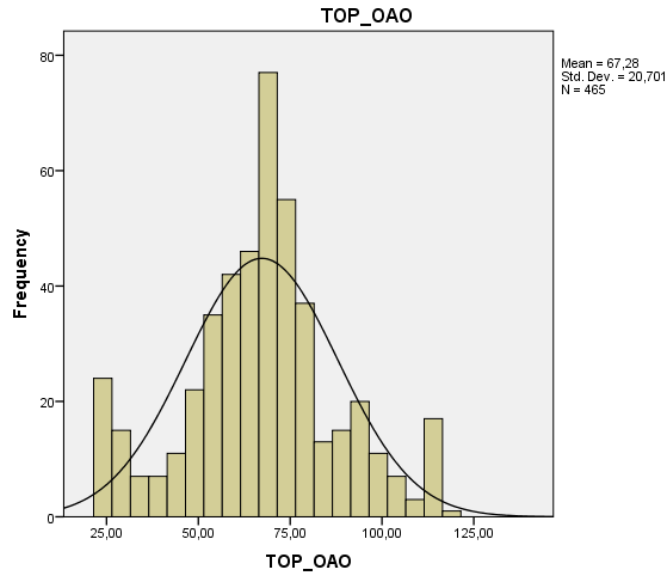
Veri setinde uç değer taraması yapılmış ve saptanan uç değerlere sahip 5 örneklem veri setinden atılmıştır. Analize 465 örneklem ile devam edilmiştir, $n=465$.

Veri setinde yer alan değişkenlerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını test etmek amacıyla merkezi eğilim ölçüleri, çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmış histogram grafiği incelenmiştir. Kolmogrov-Smirnov normallik testi bir manidarlık testi olması nedeniyle örneklem büyüklüğü arttıkça manidar sonuçlar elde etme olasılığı artacağından ötürü yapılmamıştır. Yapılan analiz sonucunda Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğine ait merkezi eğilim ölçüleri incelendiğinde birbirine yakın değerler aldığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde ise tolerans sınırları arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Dağılımın histogramı incelendiğinde ise yukarıda ki bulgulara paralel bir sonuç elde edildiği söylenebilir. Sonuç olarak Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Şekil 1).

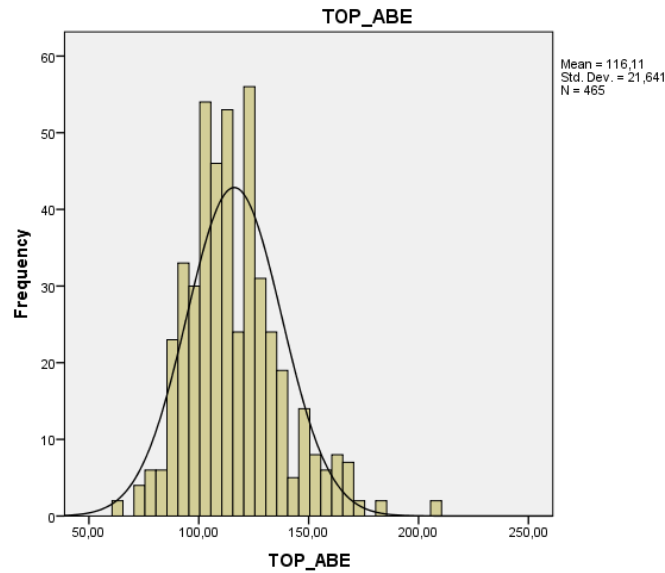
Şekil 1. “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği” Histogram Grafiği

Yapılan analiz sonucunda Öz Anlayış Ölçeğine ait merkezi eğilim ölçüleri incelendiğinde birbirine yakın değerler aldığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde ise tolerans sınırları arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Dağılımın histogramı incelendiğinde ise yukarıdaki bulgulara paralel bir sonuç elde edildiği söylenebilir. Sonuç olarak Öz Anlayış Ölçeğinin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. “Öz Anlayış Ölçeği” Histogram Grafiği

Yapılan analiz sonucunda Algılanan Anne-Baba Davranışları Envanterine ait merkezi eğilim ölçüleri incelendiğinde birbirine yakın değerler aldığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde ise tolerans sınırları arasında yer almadığı tespit edilmiştir. Dağılımın histogramı incelendiğinde ise yukarıdaki bulgulara paralel bir sonuç elde edildiği söylenebilir. Sonuç olarak Algılanan Anne-Baba Davranışları Envanterinin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. “Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri” Histogram Grafiği

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ile Öz Anlayış Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısının r ’ si hesaplanmıştır.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri arasında manidar bir ilişki var mı yok mu belirlemek için Spearman’ın r_{no} ’su hesaplanmıştır.

Algılanan Anne Baba Davranışları Ölçeği ile Öz Anlayış Ölçeği arasında manidar bir ilişkinin var olup olmadığını belirlemek için Spearman’ın r_{no} ’su hesaplanmıştır.

Verilerin analizinde Sosyal Görünüş Kaygısı ve Öz Anlayış Ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar için T testi kullanılmıştır.

Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’nden ve Öz Anlayış Ölçeği’nden alınan puan ortalamalarının öğrenim görülen okul türü, annenin yaşı, babanın yaşı, anne öğrenim

düzeyi, baba öğrenim düzeyi, gelir düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacı ile One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır.

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri'nden alınan puan ortalamalarının cinsiyete, öğrenim görülen okul türüne, anne yaşı, baba yaşı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve gelir düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Öz Anlayış Ölçeği ve Anne Baba Davranışları Envanterinden elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden almış oldukları puan ortalamaları ve standart sapma sonuçları hesaplanmış ve Tablo 3' de sunulmuştur.

Tablo 3

Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Puan Ortalaması ve Standart Sapma Sonuçları

	n	$\bar{x}$	SS
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	465	35.36	12.06

Tablo 3 incelendiğinde ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği puan ortalaması $\bar{x}$ 35.36' dır.

Öğrencilerin Öz Anlayış Ölçeğinden almış oldukları puan ortalaması hesaplanmış ve Tablo 4' te verilmiştir.

Tablo 4

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği Puan Ortalaması ve Standart Sapma Sonuçları

	n	$\bar{x}$	SS
Öz Anlayış Ölçeği	465	67.28	20.70

Tablo 4 incelendiğinde ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği puan ortalaması $\bar{x}$ 67.28'dir.

Öğrencilerin Anne-Baba Davranışları Envanteri'nden almış oldukları puan ortalaması hesaplanmış ve Tablo 5' te verilmiştir.

Tablo 5

Ergenlerin Anne-Baba Davranışları Envanteri Puan Ortalaması ve Standart Sapma Sonuçları

	n	$\bar{X}$	SS
Anne-Baba Davranışları Envanteri	465	116.11	21.64

Tablo 5 incelendiğinde ergenlerin Algılanan Anne Baba Davranışları Envanterinden almış oldukları puan ortalaması $\bar{X}$ 116.11 dir.

ABE Alt boyutları ile toplam ölçek puanları arasındaki ilişki Spearman rho hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 6 da sunulmuştur.

Tablo 6

ABE Alt Boyutları ile Toplam Ölçek Puanı Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	ABE (n=465)	
		P
ABE	1.00	
ABE1(Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin)	,294(**)	,000
ABE2(Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma)	,558(**)	,000
ABE3(Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma)	,819(**)	,000
ABE4(Çocuk Bakımı)	,122(**)	,000
ABE5(Koruyuculuk)	,767(**)	,000
ABE6(Fiziksel Cezalandırma)	,680(**)	,000
ABE7(Başarı İçin Baskı)	,440(**)	,000

Yapılan analizler sonucunda, ABE ölçeğinden elde edilen puanlar ve Algılanan Anne Baba Davranışları Ölçeğinin Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin alt boyutu pozitif ve düşük, Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal

Cezalandırma, Koruyuculuk alt boyutlarında pozitif ve yüksek, Başarı İçin Baskı alt boyutunda pozitif ve orta, Çocuk Bakımı alt boyutunda ise negatif ve düşük anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. (ABE1 en yüksek puan 40, en düşük puan 8, ABE2 en yüksek puan 20, en düşük puan 4, ABE3 en yüksek puan 70, en düşük puan 14, ABE4 en yüksek puan 20, en düşük puan 4, ABE5 en yüksek puan 20, en düşük puan 4, ABE6 en yüksek puan 20, en düşük puan 4, ABE7 en yüksek puan 20, en düşük puan 4)

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ile Öz Anlayış Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısının r si hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen değerler Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 7

SGKÖ ve ÖAÖ Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (n=465)	
	R	p
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	1.00	
Öz Anlayış Ölçeği	-.21	.000

Yapılan analizler sonucunda, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’nden elde edilen puanlar ve Öz Anlayış Ölçeği’nden elde edilen puanlar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Davranışları Ölçeği arasında manidar bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Spearman’ın ρ ’su hesaplanmıştır.

Tablo 8

ABE Alt Boyutları ile SGKÖ Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	SGKÖ (n=465)	
	p	
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	1.00	
ABE1 (Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin)	-,049	,291
ABE2 (Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma)	-,244(**)	,000
ABE3(Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma)	,027	,566
ABE4 (Çocuk Bakımı)	,033	,478
ABE5 (Koruyuculuk)	-,050	,285
ABE6 (Fiziksel Cezalandırma)	-,074	,112
ABE7 (Başarı İçin Baskı)	,069	,137

Yapılan analizler sonucunda, SGKÖ'den elde edilen puanlar ve Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puanlar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Algılanan Anne Baba Davranışları Ölçeği ile Öz Anlayış Ölçeği arasında manidar bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek için Spearman Rho'su hesaplanmıştır.

Tablo 9

ABE Alt Boyutları ile OAÖ Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	Öz Anlayış Ölçeği (n=465)	
	p	
Öz Anlayış Ölçeği	1.00	
ABE1(Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin)	,048	,306
ABE2(Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma)	,392(**)	,000
ABE3(Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma)	,632(**)	,000
ABE4 (Çocuk Bakımı)	-,327(**)	,000
ABE5 (Koruyuculuk)	,663(**)	,000
ABE6(Fiziksel Cezalandırma)	-,430(**)	,000
ABE7 (Başarı İçin Baskı)	,119(*)	,010

Yapılan analizler sonucunda, Öz Anlayış Ölçeği'nden elde edilen puanlar ve Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Çocuk Bakımı ve Fiziksel Cezalandırma alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutunda pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma ve Koruyuculuk alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında ise pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden alınan puanların cinsiyete göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar için T testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Ergenlerin Cinsiyetine Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	Kadın	346	33.41	10.94	175,57	-6.174	.000
	Erkek	119	41.03	13.35			

Yapılan analizler sonucunda, kadın ve erkeklerin SGKÖ puan ortalamaları arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t(175,57)=-6.174$, $p=.000$). Erkeklerin puan ortalamaları kadınların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarını öğrenim görülen okul türüne göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları

Okul Türü	n	$\bar{x}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
AL	101	37.25	12.28	Gruplar Arası	4735.42	5	1578.47	11.579	.000
İHL	73	40.86	12.05	Gruplar İçi	62709.18	460	136.32		
ML	222	32.30	10.58	Toplam	67444.61	465			
FL	69	36.68	13.60						

Yapılan analizler sonucunda, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden alınan puan ortalamalarının öğrenim görülen okul türüne göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($F(3,463) = 11.579, p = .000$). Ortaya çıkan farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett's C'si uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda Meslek Lisesi puan ortalamasının Anadolu Lisesi puan ortalamasından ve İmam Hatip Lisesi puan ortalamasından daha düşük olduğu saptanmıştır.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden alınan puan ortalamalarının ergenlerin annelerinin yaşına göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 12

Ergenlerin Annelerinin Yaşlarına Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları

Anne Yaş	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
30 yaş ve altı	4	53.00	5.48	Gruplar Arası	1522.79	3	507.59	3.558	.014
31-35 yaş	86	34.62	12.66	Gruplar İçi	65486.60	460	142.67		
36-40 yaş	204	34.58	11.18	Toplam	670009.40	463			
41 yaş ve üstü	169	36.16	12.53						

Yapılan analizler sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($F(3,462) = 3.558, p = .014$). Oluşan farkın bağımsız değişkenin hangi seviyelerinde olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda 30 yaş ve altı puan ortalamasının 31-35 yaş puan ortalamasından, 36-40 yaş puan ortalamasından ve 41 yaş ve üstü puan ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puanların babalarının yaşına göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 13

Ergenlerin Babalarının Yaşlarına Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları

Baba Yaş	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
30 yaş ve altı	2	55.50	34.65	Gruplar Arası	854.06	3	284.68	1.968	.118
31-35 yaş	14	34.29	14.72	Gruplar İçi	65828.93	456	144.67		
36-40 yaş	119	34.94	11.68	Toplam	66682.99	459			
41 yaş ve üstü	324	35.51	11.90						

Yapılan analizler sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir farkın bulunmadığı görülmüştür ($F(3,458) = 1.968, p = .118$).

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puanların annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 14

Ergenlerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları

Anne Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Okuryazar Değil	20	38.15	14.28	Gruplar Arası	808.42	5	161.68	1.107	.356
Okuryazar	10	33.50	8.75	Gruplar İçi	66428.61	456	145.99		
İlkokul Mezunu	159	35.01	11.78	Toplam	67237.04	461			
Ortaokul Mezunu	106	36.99	13.20						
Lise Mezunu	105	33.68	10.10						
Üniversite ve Üstü Mezunu	61	35.92	13.55						

Yapılan analizler sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında manidar fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,460) = 1.107, p = .356$).

Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 15

Ergenlerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları

Baba Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Okuryazar Değil	5	48.40	20.11	Gruplar Arası	1242.08	5	248.41	1.723	.128
Okuryazar	7	34.57	13.33	Gruplar İçi	65763.33	457	144.21		
İlkokul Mezunu	108	36.85	12.22	Toplam	67005.42	462			
Ortaokul Mezunu	102	34.38	10.67						
Lise Mezunu	143	34.89	12.72						
Üniversite ve Üstü Mezunu	97	34.93	11.47						

Yapılan analiz sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,461) = 1.723, p = .128$).

Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının belirtilen gelir düzeyine göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 16

Ergenlerin Belirttikleri Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ANOVA Sonuçları

Ailelerin Aylık Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Yüksek	32	37.56	13.76	Gruplar Arası	1235.18	2	617.59	4.310	.014
Orta	374	34.55	11.18	Gruplar İçi	65632.94	459	143.30		
Düşük	55	39.25	15.61	Toplam	66868.12	461			

Yapılan analiz sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir ($F(2,460) = 4.310, p = .014$). Oluşan farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett's C'si uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda düşük gelir düzeyine sahip olan ergenlerin puan ortalaması orta ve yüksek gelir düzeyine sahip aileleri olanların ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar için T testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Ergenlerin Cinsiyetine Göre Öz Anlayış Ölçeği T-Testi Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Öz Anlayış Ölçeği	Kadın	346	69.75	20.26	463	4.48	.000
	Erkek	119	60.08	20.37			

Yapılan analiz sonucunda, söz konusu puanlar arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t(463) = 4.485, p = .000$). Kadınların öz anlayış puan ortalamaları erkeklerden yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden alınan puan ortalamalarının öğrenim görülen okul türü değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18

Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları

Okul Türü	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
AL	101	70.27	11.31	Gruplar Arası	9805.10	3	3268.36	7.954	.000
İHL	72	57.22	20.46	Gruplar İçi	189023.77	462	410.92		
ML	222	69.77	24.07	Toplam	198828.87	465			
FL	69	65.42	16.50						

Yapılan analizler sonucunda, ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının öğrenim görülen okul türüne göre manidar bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($F(3,463) = 7.954, p = .000$). Oluşan farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett's C'si yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda İmam Hatip Lisesi puan ortalamasının Anadolu Lisesi puan ortalamasından ve Meslek Lisesi puan ortalamasından daha düşük olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının annenin yaşına göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 19

Ergenlerin Annelerinin Yaşına Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları

Anne Yaş	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
30 yaş ve altı	4	54.50	33.41	Gruplar Arası	4173.34	3	1391.11	3.312	.020
31-35 yaş	86	73.20	21.91	Gruplar İçi	192761.66	460	419.96		
36-40 yaş	204	66.36	20.32	Toplam	196935.01	463			
41 yaş ve üstü	169	65.86	19.64						

Yapılan analizler sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($F(3,462) = 3.312, p = .020$). Farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda anneleri 31-35 yaş aralığında olan ergenlerin puan ortalaması, anneleri 36-40 yaş aralığında olan ergenlerin puan ortalamasından ve anneleri 41 yaş ve üstü yaş aralığında olan ergenlerin puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının babalarının yaşına göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 20

Ergenlerin Babalarının Yaşına Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları

Baba Yaş	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
30 yaş ve altı	2	81.50	54.45	Gruplar Arası	485.32	3	161.77	.375	.771
31-35 yaş	14	66.50	28.41	Gruplar İçi	196235.49	456	431.28		
36-40 yaş	119	67.99	19.35	Toplam	196720.82	459			
41 yaş ve üstü	324	67.07	20.71						

Yapılan analizler sonucunda söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark bulunamamıştır (F (3,458) =.375, p=.771).

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının annelerinin öğrenim durumuna göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 21

Ergenlerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları

Anne Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	20	71.30	20.09	Gruplar Arası	1375.11	5	275.02	.640	.670
Okuryazar	10	62.10	23.98	Gruplar İçi	195644.42	456	429.98		
İlkokul Mezunu	159	66.91	21.39	Toplam	197019.54	461			
Ortaokul Mezunu	106	68.61	21.65						
Lise Mezunu	105	68.10	20.58						
Üniversite ve Üstü Mezunu	61	64.41	16.94						

Yapılan analiz sonucunda söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,460) = .640$, $p = .670$).

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının babalarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 22

Ergenlerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları

Baba Öğrenim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	5	59.20	36.44	Gruplar Arası	3459.14	5	691.82	1.622	.153
Okuryazar	7	58.86	30.96	Gruplar İçi	194502.50	457	426.54		
İlkokul Mezunu	108	64.47	20.66	Toplam	197961.64	462			
Ortaokul Mezunu	102	70.94	22.20						
Lise Mezunu	143	68.59	20.79						
Üniversite ve Üstü Mezunu	97	65.94	16.65						

Yapılan analiz sonucunda söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,461) = 1.622$, $p = .153$).

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının gelir düzeyine göre anlamlı bir biçimde değişip değişmediğini test etmek için One Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 23

Ergenlerin Ailelerinin Belirttikleri Gelir Düzeyine Göre Öz Anlayış Ölçeği ANOVA Sonuçları

Ailenin Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Yüksek	32	65.56	21.75	Gruplar Arası	910.096	2	455.04	1.054	.349
Orta	374	67.94	20.26	Gruplar İçi	197700.10	458	431.66		
Düşük	55	63.84	23.55	Toplam	198610.20	460			

Yapılan analiz sonucunda söz konusu puan ortalamalarının arasında manidar fark olmadığı saptanmıştır (F (2,460) =1.054, p=.349).

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri'nden elde edilen puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Mann Whitney U-Testi kullanılmıştır.

Tablo 24

Ergenlerin Cinsiyete Göre Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri Alt Boyutları U Testi Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	P
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	Kadın	346	28,51	5,58	240,52	83221,00	17984,000	,039
	Erkek	119	27,63	5,12	211,13	25124,00		
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	Kadın	346	13,60	3,59	248,48	85974,50	15230,500	,000
	Erkek	119	12,05	3,35	187,99	22370,50		
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	Kadın	346	29,94	13,55	229,66	79461,50	19430,500	,360
	Erkek	119	31,37	13,61	242,72	28883,50		
Çocuk Bakımı	Kadın	346	14,51	4,04	231,54	80113,00	20082,000	,688
	Erkek	119	14,77	3,86	237,24	28232,00		
Koruyuculuk	Kadın	346	10,45	4,27	241,16	83441,50	17763,500	,025
	Erkek	119	9,41	4,23	209,27	24903,50		
Fiziksel Cezalandırma	Kadın	346	18,12	3,66	245,12	84812,50	16392,500	,000
	Erkek	119	17,13	3,83	197,75	23532,50		
Başarı İçin Baskı	Kadın	346	13,16	3,46	227,91	78857,50	18826,500	,161
	Erkek	119	14,10	3,92	247,79	29487,50		

Yapılan analiz sonucunda Standartların Belirliliği-Tutarlı Disiplin, Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk, Fiziksel Cezalandırma alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir Kadınların Standartların Belirliliği-Tutarlı Disiplin ($U=17894.00$, $p=.039$), Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma ($U=15230.500$, $p=.000$), Koruyuculuk ($U=17763.500$, $p=.025$), Fiziksel Cezalandırma

($U=16392.500, p=.000$) alt boyutlarından elde edilen puan ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma-Duygusal Cezalandırma ($U=19430.500, p=.360$), Çocuk Bakımı ($U=20082.000, P=.688$), Başarı İçin Baskı ($U=18826.500, p=.161$) alt boyutlarından elde edilen puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri'nden elde edilen puan ortalamalarının öğrenim görölen okul türü değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Tablo 25

*Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Algılanan Anne Baba Davranış
Envanteri Alt Boyutları H-Testi Analiz Sonuçları*

Alt boyutlar	Okul Türü	n	Sıra Ort.	$\bar{x}$	ss	sd	X ²	p
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	AL	102	240,32	28,75	5,93	3	,444	.931
	İHL	72	228,05	28,14	5,31			
	ML	222	232,09	28,14	5,17			
	FL	69	230,27	28,26	5,97			
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	AL	102	243,50	28,29	5,47	3	17,183	,001
	İHL	72	178,52	13,48	4,01			
	ML	222	235,14	11,80	3,73			
	FL	69	267,43	13,21	3,19			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma	AL	102	209,96	30,68	9,73	3	10,880	,012
	İHL	72	274,64	27,04	13,06			
	ML	222	234,86	30,86	15,18			
	FL	69	217,62	31,39	13,22			
Çocuk Bakımı	AL	102	242,16	14,81	4,12	3	7,096	,069
	İHL	72	248,56	15,11	3,66			
	ML	222	216,33	14,11	3,98			
	FL	69	256,85	15,19	4,07			
Koruyuculuk	AL	102	233,35	10,03	3,38	3	10,282	,016
	İHL	72	187,70	8,87	4,33			
	ML	222	244,95	10,65	4,66			
	FL	69	241,30	10,29	3,86			
Fiziksel Cezalandırma	AL	102	257,10	18,80	2,68	3	10,618	,014
	İHL	72	225,52	18,00	3,29			
	ML	222	235,00	17,68	4,08			
	FL	69	198,75	16,97	4,03			
Başarı İçin Baskı	AL	102	290,95	15,13	3,90	3	33,874	,000
	İHL	72	243,08	13,90	3,29			
	ML	222	220,68	12,96	2,92			
	FL	69	176,46	11,75	4,32			

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının okul türüne göre anlamlı fark gösterip göstermediği H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma, Koruyuculuk, Fiziksel Cezalandırma ve Başarı İçin Baskı alt boyutlarında olduğu gözlenmiştir. Söz konusu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Manidar fark bulunan gruplar tablo 26’ da verilmiştir.

Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin boyutunda sıra ortalamalarına bakıldığı zaman anne baba tutumlarının en yüksek Anadolu Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla Meslek Lisesi, Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin sıra ortalamalarının izlediği saptanmıştır. Ancak ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundaki sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek sıra ortalamasının Fen Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi’nin izlediği görülmektedir. Bu boyutta sıra ortalamaları arasındaki farkın hangi okul türlerinden kaynaklandığını tespit etmek için ikili karşılaştırmalar yapılmış ve fark bulunan gruplar tablo 26’da verilmiştir.

Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundaki sıra ortalamaları incelendiğinde anne baba tutumlarının en yüksek İmam Hatip Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla Meslek Lisesi, Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi’nin izlediği gözlenmektedir. Bu boyutta tutum ortalamaları arasında söz konusun farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için ikili karşılaştırmalar yapılmış ve fark bulunan gruplar tablo 26’da verilmiştir.

Çocuk Bakımı alt boyutundaki sıra ortalamaları incelendiğinde anne baba tutumlarının en yüksek Fen Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi’nin izlediği gözlenmektedir. Bu boyutta tutum ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Koruyuculuk alt boyutundaki sıra ortalamaları incelendiğinde anne baba tutumlarının en yüksek Meslek Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Lisesi’nin izlediği gözlenmektedir. Bu boyutta tutum ortalamaları arasında söz konusun farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için ikili karşılaştırma yapılmıştır, fark bulunan gruplar tablo 26’da verilmiştir.

Fiziksel Cezalandırma alt boyutundaki sıra ortalamaları incelendiğinde anne baba tutumlarının en yüksek Anadolu Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Fen Lisesi'nin izlediği gözlenmektedir. Bu boyutta tutum ortalamaları arasında söz konusun farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için ikili karşılaştırma yapılmıştır, fark bulunan gruplar tablo 26'da verilmiştir.

Başarı İçin Baskı alt boyutundaki sıra ortalamaları incelendiğinde anne baba tutumlarının en yüksek Anadolu Lisesi grubunda olduğu, bunu sırasıyla Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Fen Lisesi'nin izlediği gözlenmektedir. Bu boyutta tutum ortalamaları arasında söz konusun farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için ikili karşılaştırma yapılmıştır, fark bulunan gruplar tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26

Alt Boyutu Okul Türüne Göre H-Testi

	Okul Türü	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	AL	102	96.50	1	7.923	.005
	İHL	72	74.75			
	İHL	72	118.74	1	11.053	.001
	ML	222	156.83			
	İHL	72	140.27	1	17.459	.001
	FL	69	211.67			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	AL	102	77.89	1	8.992	.003
	İHL	72	101.12			
	İHL	72	167.33	1	5.208	.022
	ML	222	141.07			
	İHL	72	79.19	1	7.183	.015
	FL	69	62.45			
Koruyuculuk	AL	102	95.71	1	6.602	.010
	İHL	72	75.87			
	İHL	72	121.91	1	8.712	.003
	ML	222	155.80			
	İHL	72	62.92	1	9.373	.016
	FL	69	79.43			
Fiziksel Cezalandırma	ML	222	151.05	1	4.379	.036
	FL	69	129.75			
Başarı İçin Baskı	AL	102	94.62	1	4.973	.026
	İHL	72	77.41			
	ML	222	153.30	1	7.173	.007
	FL	69	122.53			

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puanların puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($H(1)=7.923$, $p=.005$). Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Anadolu Lisesi'nde

öğrenim gören ergenlerin aldığı puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin aldığı puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1) = 11.053, p = .001$). Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1) = 17.459, p = .001$). Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma Alt Boyutu sonuçlarına göre anne baba tutum envanterinin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma Alt Boyutunda İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin elde ettiği puan ortalamalarının ile Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin elde ettiği puan ortalamalarından oldukça düşük olduğu ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile diğer tüm lise grupları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1) = 8.992, p = .003$). Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek ve anlamlı olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1) = 5.208, p = .022$). Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=7.183$, $p=.015$). Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Fen Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma Alt Boyutundan elde edilen puan ortalamaları incelendiğinde Anne Baba Tutum Envanteri’nin Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma-Duygusal Cezalandırma alt boyutunda İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi Ve Fen Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından oldukça yüksek çıkmışve anlamlı farklılık saptanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=6.602$, $p=.010$). Çocuk Bakımı alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek ve anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=8.712$, $p=.003$). Çocuk Bakımı alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Meslek Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=9.373$, $p=.016$). Çocuk Bakımı alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Fen Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Koruyuculuk alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına göre Anne Baba Tutum Envanteri’nin Koruyuculuk alt boyutunda İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Fen Lisesi ‘nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından oldukça düşüktür. Ayrıca Koruyuculuk alt boyutundan İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği

puan ortalamaları ile diğer tüm liselerde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=3.823$, $p=.050$). Fiziksel Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksektir, fark anlamlıdır.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=4.379$, $p=.036$). Fiziksel Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksektir.

Anne Baba Tutum Envanteri'nin Fiziksel Cezalandırma alt boyutunda Fen Lisesi öğrencilerinin sıra ortalamaları Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinininkinden oldukça düşüktür ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile diğer Anadolu Lisesi ile Meslek Lisesi ile Fen Lisesi grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır.

Yapılan analiz sonucunda grupların sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($H(1)=4.973$, $p=.026$). Anadolu Lisesi'nin Başarı İçin Baskı alt boyut puanları İmam Hatip Lisesi'nden daha yüksektir, aradaki fark anlamlıdır.

Yapılan analiz sonucunda grupların sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($H(1)=7.173$, $p=.007$). Meslek Lisesi'nin Başarı İçin Baskı alt boyut puanları Fen Lisesi'nden daha yüksektir.

Tablo 27

Ergenlerin Annelerinin Yaşına Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Okul Türü	n	Sıra Ort.	$\bar{x}$	ss	sd	X ²	p
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	30 yaş ve altı	4	155,63	25,25	5,19	3	2,620	,454
	31-35 yaş	86	235,92	28,56	6,00			
	36-40 yaş	204	224,96	27,96	5,30			
	41 yaş ve üstü	169	240,32	28,63	5,45			
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	30 yaş ve altı	4	183,63	12,00	3,56	3	5,183	,159
	31-35 yaş	86	259,27	13,90	3,66			
	36-40 yaş	204	222,48	12,97	3,56			
	41 yaş ve üstü	169	230,76	13,20	3,58			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	30 yaş ve altı	4	182,38	37,75	20,84	3	9,185	,027
	31-35 yaş	86	196,93	33,71	14,21			
	36-40 yaş	204	233,83	29,92	13,01			
	41 yaş ve üstü	169	248,82	28,96	13,53			
Çocuk Bakımı	30 yaş ve altı	4	189,75	13,00	5,23	3	5,081	,166
	31-35 yaş	86	223,23	14,24	4,34			
	36-40 yaş	204	221,65	14,31	3,90			
	41 yaş ve üstü	169	249,96	15,10	3,89			
Koruyuculuk	30 yaş ve altı	4	220,50	10,00	5,71	3	8,348	,039
	31-35 yaş	86	261,66	11,15	4,49			
	36-40 yaş	204	236,37	10,32	4,17			
	41 yaş ve üstü	169	211,91	9,57	4,19			
Fiziksel Cezalandırma	30 yaş ve altı	4	188,00	15,75	6,13	3	4,491	,213
	31-35 yaş	86	217,87	17,25	4,29			
	36-40 yaş	204	227,45	17,88	3,56			
	41 yaş ve üstü	169	245,73	18,19	3,54			
Başarı İçin Baskı	30 yaş ve altı	4	194,38	12,00	3,56	3	,491	,921
	31-35 yaş	86	228,52	13,23	3,42			
	36-40 yaş	204	231,41	13,40	3,58			
	41 yaş ve üstü	169	235,37	13,52	3,74			

ABE ölçeğinin alt boyutlarının anne yaşına göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma ve Koruyuculuk alt boyutlarında gözlenmiştir.

Tablo 28

Ergenlerin Babalarının Yaşına Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları

Alt boyut	Okul Türü	n	Sıra Ort.	$\bar{x}$	ss	sd	X ²	p
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	30 yaş ve altı	2	418,25	36,00	5,65	3	5,205	,157
	31-35 yaş	14	223,54	28,07	6,64			
	36-40 yaş	119	218,53	27,88	5,23			
	41 yaş ve üstü	324	233,33	28,40	5,45			
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	30 yaş ve altı	2	313,25	16,00	5,65	3	1,249	,741
	31-35 yaş	14	211,54	12,57	4,20			
	36-40 yaş	119	225,81	13,09	3,43			
	41 yaş ve üstü	324	231,82	13,29	3,60			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	30 yaş ve altı	2	203,00	43,00	38,18	3	1,025	,795
	31-35 yaş	14	258,43	27,21	11,37			
	36-40 yaş	119	234,74	29,14	11,72			
	41 yaş ve üstü	324	227,20	30,84	14,18			
Çocuk Bakımı	30 yaş ve altı	2	418,75	19,50	3,71	3	4,379	,223
	31-35 yaş	14	214,96	14,00	4,62			
	36-40 yaş	119	232,96	14,73	3,87			
	41 yaş ve üstü	324	228,40	14,54	4,01			
Koruyuculuk	30 yaş ve altı	2	257,25	12,50	10,60	3	4,202	,240
	31-35 yaş	14	162,18	8,14	4,33			
	36-40 yaş	119	237,92	10,38	3,88			
	41 yaş ve üstü	324	229,85	10,23	4,39			
Fiziksel Cezalandırma	30 yaş ve altı	2	158,75	12,00	11,31	3	1,363	,714
	31-35 yaş	14	238,68	18,50	2,44			
	36-40 yaş	119	236,55	18,16	3,30			
	41 yaş ve üstü	324	227,66	17,75	3,87			
Başarı İçin Baskı	30 yaş ve altı	2	362,25	17,00	4,24	3	3,190	,363
	31-35 yaş	14	192,36	12,14	3,86			
	36-40 yaş	119	228,93	13,29	3,15			
	41 yaş ve üstü	324	231,20	13,48	3,69			

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların baba yaşına göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Babaların yaşına göre ergenlerin ABE alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir.

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri'nden alınan puan ortalamalarının annenin öğrenim durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Tablo 29

Ergenlerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Öğrenim Durumu	n	Sıra Ort.	$\bar{x}$	ss	sd	X ²	P
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	Okuryazar Değil	20	231,78	27,95	6,47	3	3,203	,669
	Okuryazar	10	247,25	27,70	6,11			
	İlkokul Mezunu	159	223,15	28,01	5,38			
	Ortaokul Mezunu	106	240,74	28,82	5,22			
	Lise Mezunu	105	242,10	28,73	5,73			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	212,51	27,69	5,36			
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	Okuryazar Değil	20	213,33	12,80	3,03	3	10,992	,052
	Okuryazar	10	173,30	11,60	2,63			
	İlkokul Mezunu	159	211,84	12,67	3,45			
	Ortaokul Mezunu	106	239,62	13,38	3,72			
	Lise Mezunu	105	239,00	13,46	3,51			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	267,44	14,21	3,82			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	Okuryazar Değil	20	194,83	33,40	13,83	3	6,403	,269
	Okuryazar	10	272,35	29,40	19,81			
	İlkokul Mezunu	159	246,07	29,12	13,92			
	Ortaokul Mezunu	106	233,51	29,79	13,39			
	Lise Mezunu	105	216,91	31,40	13,26			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	216,69	30,97	12,36			

Çocuk Bakımı	Okuryazar Değil	20	213,48	14,25	3,54	3	,734	,981
	Okuryazar	10	226,50	14,20	4,82			
	İlkokul Mezunu	159	227,63	14,57	3,85			
	Ortaokul Mezunu	106	235,01	14,66	4,14			
	Lise Mezunu	105	231,75	14,63	3,96			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	238,00	14,75	4,23			
Koruyuculuk	Okuryazar Değil	20	277,90	11,50	3,84	3	5,040	,411
	Okuryazar	10	219,70	10,10	4,95			
	İlkokul Mezunu	159	228,20	10,07	4,26			
	Ortaokul Mezunu	106	229,38	10,17	4,43			
	Lise Mezunu	105	241,82	10,55	4,50			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	208,95	9,34	3,64			
Fiziksel Cezalandırma	Okuryazar Değil	20	209,08	17,15	4,35	3	1,181	,947
	Okuryazar	10	220,45	17,10	5,13			
	İlkokul Mezunu	159	230,72	17,94	3,70			
	Ortaokul Mezunu	106	237,44	18,10	3,70			
	Lise Mezunu	105	231,94	17,99	3,42			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	227,83	17,67	3,65			
Başarı İçin Baskı	Okuryazar Değil	20	204,90	13,20	2,65	3	5,659	,341
	Okuryazar	10	234,45	13,10	3,21			
	İlkokul Mezunu	159	226,70	13,29	3,30			
	Ortaokul Mezunu	106	245,68	13,77	3,86			
	Lise Mezunu	105	243,03	13,67	3,97			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	61	203,99	12,80	3,62			

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyut puan ortalamaları annelerin öğrenim durumuna göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Annelerin öğrenim durumu alt boyut puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir.

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri'nden alınan puanların babaların öğrenimdurumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Tablo 30

Ergenlerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları

Alt boyut	Öğrenim Durumu	n	Sıra Ort.	$\bar{x}$	ss	sd	X ²	P
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	Okuryazar Değil	5	263,20	29,00	8,60	3	2,238	,815
	Okuryazar	7	181,79	25,86	7,03			
	İlkokul Mezunu	108	221,10	27,95	5,50			
	Ortaokul Mezunu	102	233,66	28,36	4,86			
	Lise Mezunu	143	235,74	28,44	6,23			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	236,51	28,66	4,58			
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	Okuryazar Değil	5	194,40	12,60	4,33	3	19,437	,002
	Okuryazar	7	188,07	11,86	3,34			
	İlkokul Mezunu	108	195,23	12,28	3,31			
	Ortaokul Mezunu	102	228,40	13,02	3,49			
	Lise Mezunu	143	235,44	13,33	3,69			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	274,38	14,45	3,53			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	Okuryazar Değil	5	191,70	38,60	19,73	3	3,598	,609
	Okuryazar	7	254,21	30,14	13,45			
	İlkokul Mezunu	108	249,33	28,72	14,81			
	Ortaokul Mezunu	102	220,11	31,75	13,59			
	Lise Mezunu	143	225,71	30,78	10,87858			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	232,56	29,10	19,73			
Çocuk Bakımı	Okuryazar Değil	5	259,40	14,60	6,50	3	6,969	,223
	Okuryazar	7	202,79	13,43	5,03			
	İlkokul Mezunu	108	231,10	14,69	3,68			

	Ortaokul Mezunu	102	221,57	14,22	4,21			
	Lise Mezunu	143	219,50	14,32	3,86			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	260,70	15,38	3,98			
Koruyuculuk	Okuryazar Değil	5	252,90	11,20	6,38	3	5,930	,313
	Okuryazar	7	213,00	10,00	5,51			
	İlkokul Mezunu	108	219,73	9,82	4,24			
	Ortaokul Mezunu	102	239,32	10,54	4,60			
	Lise Mezunu	143	248,41	10,67	4,15			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	211,68	9,43	3,88			
Fiziksel Cezalandırma	Okuryazar Değil	5	157,80	14,60	6,62	3	6,401	,269
	Okuryazar	7	208,71	16,71	5,05			
	İlkokul Mezunu	108	231,54	17,91	3,77			
	Ortaokul Mezunu	102	223,32	17,46	4,17			
	Lise Mezunu	143	226,42	17,94	3,56			
	Üniversite Ve Üstü Mezunu	97	252,99	18,51	2,85			
Başarı İçin Baskı	Okuryazar Değil	5	276,20	14,60	3,28	3	4,939	,423
	Okuryazar	7	186,00	12,00	2,88			
	İlkokul Mezunu	108	216,48	13,04	3,40			
	Ortaokul Mezunu	102	250,18	13,74	3,67			
	Lise Mezunu	143	233,30	13,52	3,73			
	Üniversite ve Üstü Mezunu	97	226,90	13,22	3,61			

ABE ölçeğinin alt boyutlarının babaların öğrenim durumuna göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark ABE Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutunda saptanmıştır.

Algılanan Anne Baba Davranış Envanteri'nden alınan puanların ergenlerin belirttiği ailelerin gelir düzeyine göre anlamlı fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Tablo 31

*Ergenlerin Belirttikleri Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Algılanan Anne Baba Davranış
Envanteri Alt Boyutları H-Testi Sonuçları*

Alt boyut	Ailenin Gelir Düzeyi	n	Sıra Ort.	$\bar{x}$	ss	sd	X^2	P
Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin	Yüksek	32	185,94	26,99	4,91	3	7,627	,022
	Orta	374	239,05	28,63	5,21			
	Düşük	55	202,45	26,80	7,17			
Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	Yüksek	32	238,97	13,50	4,10	3	7,981	,018
	Orta	374	237,29	13,38	3,44			
	Düşük	55	183,58	11,83	4,10			
Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma	Yüksek	32	232,98	30,59	14,41	3	1,229	,541
	Orta	374	233,57	29,84	13,12			
	Düşük	55	212,34	33,14	15,97			
Çocuk Bakımı	Yüksek	32	240,14	14,97	3,56	3	2,860	,239
	Orta	374	234,35	14,70	3,93			
	Düşük	55	202,91	13,53	4,63			
Koruyuculuk	Yüksek	32	238,73	10,50	4,73	3	,156	,925
	Orta	374	229,94	10,12	4,20			
	Düşük	55	233,74	10,24	4,64			
Fiziksel Cezalandırma	Yüksek	32	218,00	17,69	3,66	3	5,604	,061
	Orta	374	236,84	18,02	3,66			
	Düşük	55	198,82	17,09	4,05			
Başarı İçin Baskı	Yüksek	32	215,34	13,31	3,51	3	2,495	,287
	Orta	374	235,65	13,49	3,54			
	Düşük	55	208,51	12,80	4,061			

ABE ölçeğinin alt boyutlarının ailelerin gelir düzeyine göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin ve Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutlarında gözlenmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlara, tartışmalara ve önerilere yer verilmektedir.

Bu çalışma, orta öğretim kurumlarına devam eden 14-18 yaş arası ergenlerin anne baba tutumları ve öz anlayışlarının sosyal görünüş kaygılarına etkisini araştırmak amacıyla planlanmıştır.

Ergenlerle yapılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği”, “Öz Anlayış Ölçeği”, “Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri” kullanılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Ergenlerin veri toplama araçları puan ortalamaları, veri toplama araçları arasındaki ilişki ve veri toplama araçlarından elde edilen sonuçlar sırası ile aşağıda verilmiştir.

Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği puan ortalaması $\bar{x}$ 35.36’ dır (Tablo 3).

Ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği puan ortalaması $\bar{x}$ 67.28’dir (Tablo 4).

Ergenlerin Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri’nden almış oldukları puan ortalaması $\bar{X}$ 116.11 dir (Tablo 5).

Yapılan analizler sonucunda, ABE ölçeğinden elde edilen puanlar ve Algılanan Anne Baba Davranışları Ölçeğinin Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin alt boyutu pozitif ve düşük, Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma, Koruyuculuk alt boyutlarında pozitif ve yüksek, Başarı İçin Baskı alt

boyutunda pozitif ve orta, Çocuk Bakımı alt boyutunda ise negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Tablo 6).

5.1.1. Sosyal Görünüş Kaygısı İle İlgili Sonuçlar

Sosyal Görünüş Kaygısı ve Öz Anlayış arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonucunda, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden elde edilen puanlar ve Öz Anlayış Ölçeği'nden elde edilen puanlar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 7).

Sosyal görünüş kaygısı ve öz anlayışın tanımlarına bakıldığında bu iki durumun kısmen birbirleri ile ilişkili olduğu ifade edilebilir. Öz anlayış geliştirmiş olan bireylerin kendilerine karşı daha olumlu düşünceler beslemeleri ve kendisi ile barışık olan bireylerin ise sosyal görünüş kaygılarının daha az ya da hiç olmaması beklenmektedir.

Yapılan araştırmanın bulgularında sosyal görünüş kaygısı ile öz anlayış arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sosyal Görünüş Kaygısı ile Algılanan Anne Baba Davranışları envanterinin alt boyutları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analizler sonucunda, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nden elde edilen puanlar ve Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puanlar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 8).

Çınar ve Keskin (2015) 'e göre, birey nasıl bir iletişim türü olursa olsun başka bir birey ya da bireylerin karşısına çıktığında görüntüsü, konuşması, davranışları ile karşısındaki bireyi ya da bireyleri etkileme yoluna gitmektedir. Ancak birey, başkalarının karşısına çıktığında, karşı tarafın kendi hakkındaki düşüncesi sebebi ile kaygı yaşayabilmektedir. Eğer anne ve baba bu dönemde çocuğunun yaşamış olduğu bu kaygıyı bilir ve çocuğuna buna uygun tutum ve davranış sergilerlerse ergen bu kaygı durumunu daha kolay ve sağlıklı bir biçimde atlatmaktadır. Anne baba ergenlik döneminde çocuklarının istek ve ilgilerinin farkında olur ve desteklerse bu dönem daha sağlıklı atlatılmaktadır.

Algılanan Anne Baba davranışları ve Öz Anlayış arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonucunda, Öz Anlayış Ölçeği'nden elde edilen puanlar ve Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Çocuk Bakımı ve Fiziksel Cezalandırma alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki Amaçlara

Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutunda pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma ve Koruyuculuk alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında ise pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 9).

Bireylerde öz-anlayış oranlarının hangi ortamlarda arttığı ve hangi ortamlarda azaldığı ilginç bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun yaşamının ilk yıllarındaki yetiştirilme biçimi yaşamının ileriki yıllarında kendisine karşı anlayışlı, sevecen, kendini değerli hissedenden bir birey olup olmayacağını belirlemektedir (Neff,2003).

Neff ve McGehee (2009)'a göre öz-anlayış ile ergenlerin ve genç yetişkinlerin iyilik hali arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda öz anlayış düzeyi düşük genç ve genç yetişkinlerin kendilerine karşı olumsuz duygular besledikleri ve kendilerine olumsuz baktıkları görülmektedir.

Gençlerin ve genç yetişkinlerin kendine karşı olumsuz bakışları bu bireylerde yıkıma sebep olabilmektedir. Genç ve genç yetişkinlerdeki kendine bakış biçimi doğrudan öz anlayışlarını ifade etmektedir.

Genç ve genç yetişkinler arasındaki öz-anlayış farklılığını aile içi ilişkiler ve bilişsel faktörler belirlemektedir. Sonuç olarak öz-anlayış, bireylerin aile içi ilişkilerine, bilişsel faktörlerine ve iyilik halindeki bağlantılarına dayanmaktadır (Neff and McGehee, 2009).

Bireylerde gelişen iç duygu hallerini tanıma ve dikkat yeteneğini küçük yaşlarda onları yetiştiren bireylerden edindiği empati ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bireyler çocukluk döneminde ailesiyle sıcak ve destekleyici ilişkiler yaşamış, anlayışlı ve şefkatli ailelerde yetişmiş ise, yetişkin olduklarında da aynı hareketleri kendi çocuklarına karşı sergilemektedirler. Çocuklarını sürekli eleştiren ve onlara soğuk tavırlar sergileyen ailelerin çocuklarının öz-anlayıştan yoksun oldukları görülmektedir (Sümer, 2008).

Yapılan araştırmada algılanan anne baba davranışları ile öz anlayış arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Yılmaz (2009)' ın Üniversite öğrencilerinin Öz Anlayışları ve Anne Baba Tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında da öz anlayış ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Ergenlerde görülen Sosyal Görünüş Kaygısının erkeklerde mi yoksa kadınlarda mı daha yüksek olduğunu tespit etmek amacı ile yapılan analiz sonucunda, kadın ve erkeklerin

SGKÖ puan ortalamaları arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t(175,57)=-6.174, p=.000$). Erkeklerin puan ortalamaları kadınların puan ortalamalarından daha yüksektir (Tablo 10).

Araştırma bulguları incelendiğinde erkeklerde kızlara oranla sosyal görünüş kaygısı ortalamasının biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum toplumun erkek cinsiyetine yüklemiş olduğu rollerden kaynaklı olarak erkeklerin kendilerini daha rahat ifade edememesinden, toplumsal olarak erkeklerden daha fazla girişimin beklenmesinden ve sosyal anksiyeteye bağlı olarak ortaya çıkan korkma ve kaçınma davranışlarının erkek kimliğine yakıştırılamamasından kaynaklanabilir. Kadınlarda ise sosyal anksiyetenin sonucu olarak ortaya çıkan utangaçlık ve kaçınmaya dayalı geri planda kalma gibi toplumca uygun görülen davranışlar takdir edilmekte, hatta teşvik edilmektedir. Bunun sonucunda bu davranışlar kadınlarca tercih edilen davranışlar olmaktadır. Doğan (2009) 781 kişi (532 kadın, 249 erkek) üzerinde yaptığı araştırmada, erkeklerin kadınlardan daha yüksek sosyal kaygı taşıdıklarını belirtmiştir. Yine Alemdağ (2013) ‘te yapmış olduğu çalışmada erkeklerdeki sosyal görünüş kaygısının kızlarda fazla olduğu sonucu çıkmıştır. Doğan ve Alemdağ’ın sosyal kaygı sonuçlarına paralel olarak yapılan çalışmada da erkeklerde sosyal görünüş kaygısı puanlarının kadınlardan yüksek çıkmasının benzer sebeplerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Ayrıca Çepikkurt ve Coşkun (2010)’ da yapmış oldukları çalışmada da erkeklerde sosyal görünüş kaygısı puan ortalamaları da daha yüksek çıkmıştır.

Ergenlerde görülen Sosyal Görünüş Kaygısının öğrenim görülen okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan analizler sonucunda, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’nden alınan puan ortalamalarının öğrenim görülen okul türüne göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($F(3,463)=11.579, p=.000$). Ortaya çıkan farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett’s C’si uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda Meslek Lisesi puan ortalamasının Anadolu Lisesi puan ortalamasından ve İmam Hatip Lisesi puan ortalamasından daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo 11).

Fen Lisesi öğrencilerinde sosyal görünüş kaygısı daha düşüktür burada öğrenim gören öğrencilerinde daha çok akademik yönlerine ağırlık vermesi sosyal görünüş kaygısının düşük olmasının nedenlerinden olabilir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlarda sosyal görünüş kaygısının en düşük Meslek Liselerinde olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin Meslek Liselerinde karma eğitimin olmaması ve Meslek Liselerinde öğrenim gören ergenlerin uygulama derslerinin fazla olması, uygulama için farklı ortamlara girmesi bu ortamlarda farklı kişilerle iletişim ve etkileşim halinde olması bu okullarda öğrenim gören ergenlerde sosyal görünüş kaygısının daha az çıkmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Sonuçlara bakıldığında İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal görünüş kaygısı en yüksek olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin toplumun giyim kuşam ve davranışsal olarak İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrencilerden farklı beklentilerinin olması olabilir.

Literatüre bakıldığında araştırma bulgusunu destekleyici ya da karşıt bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Anne yaşının ergenlerde görülen Sosyal Görünüş kaygısını etkileyip etkilemediğini tespit etmek amacı ile yapılan analizler sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($F(3,462) = 3.558, p = .014$). Oluşan farkın bağımsız değişkenin hangi seviyelerinde olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda 30 yaş ve altı puan ortalamasının 31-35 yaş puan ortalamasından, 36-40 yaş puan ortalamasından ve 41 yaş ve üstü puan ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 12).

Baba yaşının ergenlerde görülen sosyal görünüş kaygısına etkisini tespit etmek için yapılan analizler sonuçları tablo 13’de verilmiştir. Söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir farkın bulunmadığı görülmüştür ($F(3,458) = 1.968, p = .118$). 13).

Tablo 12 ve 13’den elde edilen sonuçlar incelendiğinde, anne ve baba yaş değişkenleri ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Ergenler bu dönemde akranlarının ilgi ve beğenisini kazanmak adına bedenlerini dikkatle incelemekte ve dış görünüşlerine oldukça fazla önem vermektedir (Yavuzer, 1999). Bu dönemde ergenlerde akranlarının kendileri hakkındaki düşünceleri anne ve babanın düşüncesinden daha etkili olması anne ve baba yaş faktörünün sosyal görünüş kaygısını çok etkilemediğini düşünülebilir. Fakat araştırma sonucunda 30 yaş altı anne ve babaların çocuklarında sosyal görünüş kaygısı en yüksek düzeyde çıkmış olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan

öğrencilerden 30 yaş altı annesi (4 kişi) ve babası (2 kişi) olan öğrenci sayısının az olması bu sonucun çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Literatüre bakıldığında anne ve baba yaşının sosyal görünüş kaygısına etkileri ile ilgili elde edilen bulguları destekleyici ya da karşıt bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Anne öğrenim durumunun sosyal görünüş kaygısına etkisini tespit etmek için yapılan analiz sonucu tablo 15'te verilmiştir. Söz konusu puan ortalamaları arasında manidar fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,460)=1.107$, $p=.356$).

Tablo 15 incelendiğinde, annenin öğrenim durumunun ergenlerde görülen sosyal görünüş kaygısını etkilemediği görülmektedir. Ergenlerin bu dönemde anneden çok arkadaşlarının düşüncelerine daha fazla önem vermesi bunun nedeni olabilir. Nitekim Aygör (2010)'ün 12-14 yaş grubu ergenlerle yaptığı çalışmada ve Çok (1990)'un ergenlerle yapmış olduğu çalışmada aile öğrenim durumunun beden imajı memnuniyetini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Baba öğrenim durumunun sosyal görünüş kaygısına etkisini tespit etmek için yapılan analiz sonucu tablo 16'da verilmiş, söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,461)=1.723$, $p=.128$).

Babanın çalışma saatleri ve toplumdaki baba çocuk ilişkisi algısı gibi sebepler ailede çocukla en çok annenin vakit geçirmesine neden olmaktadır. Bu da baba- çocuk ilişkilerine yansımaktadır. Bu da babanın öğrenim seviyesi ne olursa olsun ergenlerdeki sosyal görünüş kaygısını çok fazla etkilememektedir. Nitekim Düşmez ve Küçük (2015) 'ün "Adolesanlarda Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Etkili Faktörlerin İncelenmesi" ile ilgili yapmış oldukları araştırmada da baba öğrenim seviyesinin sosyal görünüş kaygısına anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.

Gelir düzeyinin Sosyal Görünüş Kaygısına etkisi olup olmadığını tespit etmek için yapılan analiz sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir ($F(2,460)=4.310$, $p=.014$). Oluşan farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett's C'si uygulanmıştır. Analiz sonuçlarında düşük gelir düzeyine sahip olan ergenlerin puan ortalamasının orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olanların ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. (Tablo 17).

Ailelerinin gelir durumu düşük olan öğrencilerin, gelir durumu orta ve yüksek olan öğrencilerden sosyal görünüş kaygısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin ailelerinin gelir durumunun arttıkça sosyal görünüş kaygılarının azaldığını göstermektedir. Bunun nedeni olarak, ailesinin gelir durumu düşük olan öğrencilerin, maddi imkânsızlıklardan dolayı sosyal çevredeki imkânlardan daha az yararlanabilmesi, belirli bir sosyal çevrenin dışına çıkamamaları, istedikleri şeyleri maddi yetersizlikten dolayı alamamaları olabilmektedir. Bu nedenler aile gelir düzeyi düşük bireylerin görünüş kaygısı seviyelerinin, ailesinin gelir seviyesi yüksek kişilere göre daha yüksek çıkıyor olması gösterilebilir.

İzdiç ve arkadaşları (2000)'nın yaptıkları araştırma sonucu da sosyo ekonomik seviyesi düşük olan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin, sosyo ekonomik seviyesi yüksek olan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

5.1.2. Öz Anlayış İle İlgili Sonuçlar

Cinsiyetin Öz Anlayışı etkileyip etkilemediğini tespit etmek amacı ile yapılan analiz sonucunda, söz konusu puanlar arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t(463)=4.485$, $p=.000$). Kadınların öz anlayış puan ortalamaları erkeklerden yüksek bulunmuştur (Tablo 17).

Tablo 17 incelendiğinde kadınların öz anlayışlarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Anlayış, sıkıntılarımızdan kaçınmadan ya da fazla duygusallaşmadan var olabilme kapasitesi olarak ifade edilmektedir. Ayrıca anlayış, oluşan sıkıntılarımıza yapay olmayan ve kendi kendine oluşan bir tepkidir ve diğer bireylerin mutlu olmasını ve iyiliğini istemek, şeklinde de tanımlanabilmektedir.

Gözdağı veren olaylarla karşılaştığımız zaman verilen genel tepki savaş ya da kaç olmaktadır, lakin son dönemlerde yapılan araştırmalarda araştırmacılar strese karşı doğal oluşan bir tepkiden “yönelme ve dostluk kurma” tepkilerinden söz etmektedirler. Gerçekte hem “savaş veya kaç” hem de “yönelme ve dostluk kurma” tepkileri hem kadında hem de erkekte ortak bir özellik olsa bile, kadınların yönelmeye ve dostluk kurmaya erkeklere göre daha fazla meyilli oldukları görülmektedir. Bu tepkinin nedeni kadınlarda dominant olan östrojen hormonunun etkisi ile çoğalan oksitosin hormonu ile ilgilidir, bu bilgilerden ışığında kadınların kendisi ile daha iyi dost olmak anlamı içeren öz-anlayışa daha meyilli

olmaları beklenmektedir (Germer, 2009). Germer'in de ifade ettiği gibi kadınların erkeklere oranla daha empatik ve daha şefkatli olması, kadınların erkeklerden daha fazla öz-anlayış sahibi olmalarını beklememize neden olmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular da bu kuramsal bilgiyi desteklemektedir.

Öz Anlayış ve okul türü arasında anlamlı bir ilişki var mı diye yapılan analizler sonucunda, ergenlerin Öz Anlayış Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının öğrenim görülen okul türüne göre manidar bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($F(3,463)=7.954, p=.000$). Oluşan farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Dunnett's C'si yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda İmam Hatip Lisesi puan ortalamasının Anadolu Lisesi puan ortalamasından ve Meslek Lisesi puan ortalamasından daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo 18).

Araştırma sonucunda Fen Lisesi, Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesine devam eden öğrencilerin öz anlayışları birbirine yakın olduğu fakat İmam Hatip Liselerine giden öğrencilerin öz anlayışlarının düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni de İmam Hatip Liselerine giden öğrencilerin almış oldukları dini eğitim dolayısıyla toplumun oluşturmuş olduğu baskı olabilir.

Çırpan (2016)'ın yapmış olduğu araştırmaya İmam Hatip Lisesi mezunları katılmamış, diğer liselerden mezun olanların öz anlayışları bizim araştırma sonucumuz gibi birbirine yakın çıkmıştır. Çırpan (2016) bunun nedenini öğrencilerin devlet okullarında okudukları için yakın sosyal sınıflara dahil olması olarak açıklamıştır.

Anne yaşı ve Öz Anlayış arasında manidar bir ilişki var mı diye yapılan analizler sonucunda, söz konusu puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($F(3,462)=3.312, p=.020$). Farkın bağımsız değişkenin hangi düzeylerinde olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda anneleri 31-35 yaş aralığında olan ergenlerin puan ortalaması, anneleri 36-40 yaş aralığında olan ergenlerin puan ortalamasından ve anneleri 41 yaş ve üstü yaş aralığında olan ergenlerin puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur (Tablo 19).

Tablo 19'a bakıldığında 31- 35 yaş arası annesi olan ergenlerde öz anlayış düzeyi daha yüksek çıkmıştır. Kesin olmamakla birlikte 20'li yaşların sonu ve 30' lu yaşlar genç yetişkinlik dönemidir (Onur, 1997). Havighurst'a göre deneyimlerin yeni yetişmeye başladığı bu dönemde anne çocuk yetiştirme, ev işlerini yürütme ve bir işle uğraşma gibi görevlerini yerine getirmektedir. Bu yaşlardaki annelerin çocukları ile daha fazla vakit

geçirmesi bu yaş grubu annelere sahip ergenlerin öz anlayışını daha yüksek çıkmasının nedeni olabilmektedir.

Babanın yaşı ve öz anlayış arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonuçları tablo 20’de verilmiştir. Söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark bulunamamıştır ($F(3,458) = .375, p = .771$).

Tablo 20 incelendiğinde baba yaş faktörünün öz anlayışı etkilemediği görülmektedir. Çocuklar ve gençler bu dönemde yetişkinlerden çok akranlarını model almaktadır (Steinberg, 2007). Kendi aralarında sosyal gruplar oluşturmakta bütünleşme ve ait olma gereksinimlerini daha çok akranları ile karşılamaktadırlar (Farmer ve Xie, 2007). Ayrıca bu dönem ergenler akranları ile daha fazla özdeşim kurmakta ve akranlarından daha fazla etkilenmektedir. Türk toplumunda algılanan baba figüründe genellikle babanın yaşı ne olursa olsun otorite olarak görülmesi ve babanın yaşı kaç olursa olsun baba çocuk ilişkileri daha resmi olması baba yaş faktörünün öz anlayışı etkilememe nedeni olabileceği düşünülmektedir.

Annenin öğrenim durumu ve öz anlayış arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonuçları tablo 21’de verilmiştir. Söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,460) = .640, p = .670$).

Babanın öğrenim durumu ve öz anlayış arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonuçları tablo 22’de verilmiştir. Söz konusu puan ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($F(5,461) = 1.622, p = .153$).

Tablo 21 ve 22 incelendiğinde anne baba öğrenim durumu yükseldikçe küçükte olsa öz anlayışlarında da artış olduğu görülmektedir. Bireylerin hayatlarının belirli dönemlerinde acı, tükenmişlik, üzüntü ve başarısızlık gibi olumlu olmayan duyguları yaşadıkları görülmektedir. Bireylerin bu olumlu olmayan duyguları ile başa çıkabilmeleri için, kendilerini rahatlatabilmeleri, sakinleştirebilmeleri ve de kendilerini incitmeden bu olumsuz duygularından kurtulmaları önemli olmaktadır. Bireylerin bu olumsuz duygularından kurtulmak, yaşamlarını daha yaşanılabilir ve daha anlaşılabilir kılmak için öz anlayışlarını geliştirmeleri gerekmektedir (Deniz, Şahin ve Sümer 2008). Anne ve babanın öğrenim durumu arttıkça çocuklarına karşı daha fazla demokratik tutum sergileyecekleri ve daha anlayışlı davranacakları düşünülmektedir. Dekovic ve Gerris (1992), Mızrakçı (1994), Ömeroğlu (1996), Özyürek ve Şahin (2005) Şahin ve Özyürek, (2008) yapmış oldukları çalışmalarda annelerin öğrenim durumu yükseldikçe demokratik

tutumunun arttığı belirlenmiştir. Bu durumda bireyde öz anlayışın gelişmesini destekleyecektir.

Ailenin gelir düzeyi ve öz anlayış arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonuçları tablo 23'te verilmiştir. Söz konusu puan ortalamalarının arasında manidar fark olmadığı saptanmıştır ($F(2,460)=1.054$, $p=.349$).

Tablo 23 incelendiğinde gelir düzeyi ile öz anlayış arasında bir ilişki tespit edilmediği görülmektedir. Öz anlayış kavramı kişinin yaşamış olduğu olumsuzluklar karşısında kendine olan yaklaşımı ile ilişkili bir kavram olması nedeni ile gelir düzeyinin öz anlayışı etkilemediği düşünülmektedir.

Yılmaz (2009)'ın yapmış olduğu araştırmada da öz-anlayış puanı ile ailenin gelir düzeyi değişkeni arasında fark bulunmamıştır. Bu sonuç bizim araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

5.1.3. Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri İle İlgili

Sonuçlar

Ergenlerin cinsiyete göre Algılanan Anne Baba Davranışları alt boyutlarını arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analiz sonucunda, Standartların Belirliliği-Tutarlı Disiplin, Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk, Fiziksel Cezalandırma alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir Kadınların Standartların Belirliliği-Tutarlı Disiplin ($U=17894.00$, $P=.039$), Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma ($U=15230.500$, $P=.000$), Koruyuculuk ($U=17763.500$, $P=.025$), Fiziksel Cezalandırma ($U=16392.500$, $p=.000$) alt boyutlarından elde edilen puan ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma-Duygusal Cezalandırma ($U=19430.500$, $P=.360$), Çocuk Bakımı ($U=20082.000$, $P=.688$), Başarı İçin Baskı ($U=18826.500$, $p=.161$) alt boyutlarından elde edilen puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (Tablo 24).

Ergenlik döneminde erkek çocukların otorite olan anne baba ile genel olarak daha fazla çatışma yaşadığı görülebilmektedir. Bu da bu dönemde erkek çocukların aileden daha fazla uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Yine Türk toplumunda kız çocuktan daha fazla itaat beklenmektedir. Buna karşılık erkek çocuğa fiziksel ceza uygulama daha fazla görülmektedir (Yavuzer, 2003; Yörükoğlu, 2004). Fakat erkek çocuklar fiziksel olarak

cezalandırıldıklarını itiraf etmekte zorlanabilmekte bunu bir zayıflık olarak görebilmektedirler. Bu sebeplerden dolayı kızlar erkeklere göre anne babalarını bu dönemde daha demokratik algılayabilmektedir. Özyürek ve Özkan (2015) ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilendiği ve kız ergenlerin, erkeklere göre anne babalarını daha demokratik olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Yılmaz (2009)'ın ergenlerde algılanan anne baba tutumlarının kararsızlık düzeyleri üzerindeki ilişkisini incelediği araştırmada, kız öğrencilerin anne babalarının tutumlarını, erkek öğrencilerden daha demokratik algıladığı, erkek öğrencilerin de anne baba tutumlarını kız öğrencilere göre daha otoriter ve koruyucu-istekçi algıladığı sonucuna ulaşmış olduğu görülmektedir. Ünüvan (2007)'in yapmış olduğu “Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumları İle Kendine Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, erkek ve kız öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları (otoriter, koruyucu, demokratik) arasında anlamlı bir fark olmadığını sonucuna ulaştığı görülmektedir.

Araştırma sonucunda olumlu alt boyutlarda kız öğrencilerin daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının okul türüne göre anlamlı fark gösterip göstermediği H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma, Koruyuculuk, Fiziksel Cezalandırma ve Başarı İçin Baskı alt boyutlarında olduğu gözlenmiştir. Söz konusu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu tespit etmek için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır (Tablo 25). Manidar fark bulunan gruplar tablo 26’ da verilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puanların puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($H(1) = 7.923, p = .005$). Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin aldığı puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ergenlerin aldığı puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1) = 11.053, p = .001$). Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Meslek Lisesi’nde

öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=17.459$, $p=.001$). Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma Alt Boyutu sonuçlarına göre Anne Baba Tutum Envanterinden elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin elde ettiği puan ortalamalarının ile Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin elde ettiği puan ortalamalarından oldukça düşük olduğu ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile diğer tüm lise grupları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=8.992$, $p=.003$). Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek ve anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=5.208$, $p=.022$). Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=7.183$, $p=.015$). Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma-Duygusal Cezalandırma alt boyutunda İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından oldukça yüksek çıkmış ve anlamlı farklılık saptanmıştır (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=6.602$, $p=.010$). Çocuk Bakımı alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek ve anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=8.712$, $p=.003$).). Çocuk Bakımı alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=9.373$, $p=.016$). Çocuk Bakımı alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 26).

Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Koruyuculuk alt boyutunda İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve Fen Lisesi 'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından oldukça düşüktür. Ayrıca Koruyuculuk alt boyutundan İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamaları ile diğer tüm liselerde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=3.823$, $p=.050$). Fiziksel Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksektir, fark anlamlıdır (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların elde ettiği puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($H(1)=4.379$, $p=.036$). Fiziksel Cezalandırma alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarının Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin elde ettiği puan ortalamalarından yüksektir (Tablo 26).

Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Fiziksel Cezalandırma alt boyutunda Fen Lisesi öğrencilerinin sıra ortalamaları Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinininkinden oldukça düşüktür ve İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile diğer Anadolu Lisesi ile Meslek Lisesi ile Fen Lisesi grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($H(1)=4.973$, $p=.026$). Anadolu Lisesi'nin Başarı İçin Baskı alt boyut puanları İmam Hatip Lisesi'nden daha yüksektir, aradaki fark anlamlıdır (Tablo 26).

Yapılan analiz sonucunda grupların sıra ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($H(1)=7.173$, $p=.007$). Meslek Lisesi'nin Başarı İçin Baskı alt boyut puanları Fen Lisesi'nden daha yüksektir (Tablo 26).

Tablo 26 incelendiğinde Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Standartların Belirliliği-Tutarlı Disiplin ve Koruyuculuk alt boyutlarından en düşük sıra ortalamalarına ve Ayrıcalıklardan Yoksullaştırma- Duygusal Cezalandırma alt boyutundan en yüksek sıra ortalamasına İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin, sahip olduğu görülmektedir. İkinci en düşük ortalamanın da Meslek Liselerine devam eden öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Genel olarak İmam Hatip Liselerinde ve Meslek Liselerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin anne öğrenim düzeyinin düşük olması araştırma sonucun bu şekilde çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Arı, Bayhan ve Artan (1995), Şendoğdu (2000) ve Özyürek ve Poyraz (2005) yaptıkları araştırmalarda anne öğrenim durumu arttıkça çocukların anne baba tutumlarını daha demokratik algıladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Aksoy ve Güdük (2011) yaptıkları araştırmada Meslek Lisesinde öğrenim gören öğrenciler ile Anadolu-Fen-Süper Lisesinde öğrenim gören öğrenciler arasında Anne Koruyuculuk puanları açısından anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

ABE ölçeğinin alt boyutlarının anne yaşına göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma – Duygusal Cezalandırma ve Koruyuculuk alt boyutlarında gözlenmiştir. (Tablo 27).

Tablo 27’ ye bakıldığında Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma ve Koruyuculuk alt boyutunda 31-35 yaş grubu annesi olan bireylerin sıra ortalamasının daha yüksek çıktığı görülmektedir. Standartların Belirliliği, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma -Duygusal Cezalandırma, Çocuk Bakımı, Fiziksel Cezalandırma, Başarı İçin Baskı alt boyutlarında 41 yaş ve üzeri annelerin sıra ortalama puanlarının daha yüksek çıktığı görülmektedir. Küçük yaşta olan annenin çocuk yetiştirme konusunda bilgi ve becerisinin az olması onların çocuk yetiştirirken daha fazla koruyucu bir tutum sergilemelerine neden olabilmektedir. Çocuk ve anne arasındaki yaş farkı arttıkça da anne çocuğuna isteklerini yaptırabilmek için daha fazla baskı ve disiplin uygulayabilmektedir. Şanlı ve Öztürk (2012)’ün yaptığı çalışmada 21-30 yaş annelerinin 31- 40 yaş annelerine göre aşırı koruyucu ve 31-40 yaş arası annelerin daha demokratik tutum sergilediklerini sonucuna ulaşmışlardır. Ayyıldız (2005) ve Mızrakçı (1994) yaptıkları araştırmalarda yaşı küçük olan annelerin daha fazla Aşırı Koruyucu tutumu benimsedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların baba yaşına göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Babaların yaşına göre ergenlerin ABE alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir (Tablo 28).

Yapılan analiz sonucunda grupların sıra ortalamaları arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($H(3) = 2.633, p = .452$). Tablo 28’e bakıldığında babanın yaşı arttıkça Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri’nden alınan sıra ortalamalarında artış görülmektedir. Babanın yaşı arttıkça çocuklarına karşı daha olgun tavır sergilemesi, yeterli olgunluğa ulaşmış olan babanın tutum ve davranışlarında daha başarılı olması çıkan sonucun nedenlerinden olabilir. Dinçer (2008)’ de yaptığı çalışmasında 40 yaş ve üstü babaları olan çocukların babalarının tutumlarını daha demokratik algıladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyut puan ortalamaları annelerin öğrenim durumuna göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Annelerin öğrenim durumu alt boyut puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir (Tablo 29)

Tablo 29 incelendiğinde Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutu, Standartların Belirliliği ve Çocuk Bakımı alt boyutlarında lise ve üniversite mezunu annelerin,

Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma, Fiziksel Ceza ve Başarı İçin Baskı alt boyutlarında ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Annenin öğrenim düzeyi arttıkça annenin çocuğuna karşı tutumlarının olumlu yönde değişikliğe uğradığı ve geleneksel tutumlardan daha az etkilendiği ve daha fazla demokratik tutum sergiledikleri düşünülmektedir. Nitekim Mızrakçı (1994), Yalkın (1994), Arı, Bayhan ve Artan (1995), Şendoğdu (2000) Özyürek ve Poyraz (2005) yapmış oldukları çalışmalarda annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuklarına karşı demokratik tutumlarının arttığını, öğrenim düzeyi azaldıkça daha fazla baskıcı- disiplinli tutumları benimsedikleri sonuçlarına ulaşmışlardır.

Ergenlerin ABE ölçeğinin alt boyut puan ortalamaları babaların öğrenim durumuna göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Babaların öğrenim durumu alt boyut puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir (Tablo 30).

Tablo 30 incelendiğinde baba öğrenim durumunun algılanan anne baba davranışlarını etkilemediği görülmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerin toplumunda yaratmış olduğu algı ile babayı otorite olarak görmesinin ve baba ile çok fazla etkileşim içerisinde olmamasının, sonucun bu şekilde çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) yaptıkları araştırmada babaların demokratik tutumlarının öğrenim düzeyinden etkilenmediğini bulmuştur.

ABE ölçeğinin alt boyutlarının ailelerin gelir düzeyine göre değişimi H testi ile incelenmiştir. Anlamlı fark Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin ve Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutlarında gözlenmiştir (Tablo 31).

Tablo 31 incelendiğinde gelir düzeyi ile algılanan anne baba davranışları arasında fark olmadığı görülmektedir. Ergenlik döneminde genel olarak ergenlerin anne babaları ile çatışma yaşadıkları bir dönem olarak bilinmektedir. Bu fırtınalı dönemde ailenin gelir düzeyinden çok anne babanın çocuklarının bu dönemine ilişkin empatik davranışları daha etkili olacaktır. Ayrıca aşırı kontrolcü annelik, sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerde daha yoğun görülse de yüksek sosyo ekonomik düzeydeki annelerin de bu tutumu sergilemeleri aslında kontrolcü anneliğin sosyo ekonomik düzeyden değil, Türk toplumunun kendi geleneksel kültür yapısından kaynaklandığını ortaya koymaktadır (Güdük ve Aksoy,2011). Tortumluoğlu (1999) ve Şanlı ve Öztürk (2012)'de yapmış oldukları araştırmalarda aile gelir düzeyinin anne baba tutumlarını etkilemediğini sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak, Sosyal görünüş kaygısı ve öz anlayış arasında negatif yönde düşük düzeyde manidar bir ilişki tespit edilmiştir. Sosyal görünüş kaygısı ve algılanan anne baba tutumları arasında negatif yönde düşük düzeyde manidar bir ilişki tespit edilmiştir.

Sosyal görünüş kaygısının, erkeklerde, İmam Hatip Liselerinde öğrenim görenlerde, anne ve baba yaşı 30'dan küçük olan, gelir düzeyi düşük olan ailelerde yaşayan ergenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anne ve babanın öğrenim durumunun ergenlerde görülen sosyal görünüş kaygısını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öz Anlayışın kadınlarda, 31- 35 yaş aralığında anneleri olan ergenlerde yüksek olduğu, İmam Hatip Liseleri'nde öğrenim gören ergenlerde düşük olduğu görülmektedir. Baba yaşının ve ailenin gelir düzeyinin ise öz anlayışı etkilemediği görülmektedir. Anne baba öğrenim durumu arttıkça öz anlayışta az da olsa artış olduğu görülmektedir.

Kadınların, Standartların Belirliliği-Tutarlı Disiplin, Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Koruyuculuk ve Fiziksel Cezalandırma alt boyutlarından elde edilen puan ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma-Duygusal Cezalandırma, Çocuk Bakımı ve Başarı İçin Baskı alt boyutlarından elde edilen puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma, Standartların Belirliliği- Tutarlı Disiplin ve Koruyuculuk alt boyutlarından en düşük sıra ortalamalarına ve Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma- Duygusal Cezalandırma alt boyutlarından en yüksek sıra ortalamasına İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin, sahip olduğu görülmektedir.

Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma ve Koruyuculuk alt boyutunda 31-35 yaş aralığında annesi olan ergenlerin sıra ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Standartların Belirliliği, Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma -Duygusal Cezalandırma, Çocuk Bakımı, Fiziksel Cezalandırma, Başarı İçin Baskı alt boyutlarında 41 yaş ve üzeri anneleri olan ergenlerin sıra ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babaların yaşına, anne ve babaların öğrenim durumuna göre ergenlerin ABE alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir

Anne Baba Davranışları Envanteri'nin Standartların Belirliliği – Tutarlı Disiplin ve Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma alt boyutları ile ailelerin gelir düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde yapılan araştırma ile ilgili eğitimcilere, ebeveynlere ve araştırmacılara öneriler yer almaktadır.

5.2.1. Ebeveynlere ve Öğretmenlere Öneriler

Okullarda ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde görevli öğretmenler sosyal görünüş kaygısı ile ilgili bilgilendirme toplantıları düzenleyebilir. Bu toplantılarda ailelere erkek çocukların üzerinde kurulmuş olan görünüş ile ilgili cinsiyetçi baskılar ve öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri konularına yer verebilirler. Bu yolla anne ve babaların uygun tutumlar sergilemelerine yardımcı olunabilir.

Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve özellikle de İmam Hatip Liselerinde görev yapmakta olan idareci ve rehber öğretmenler öğrenciler için sosyal görünüş kaygısı ve bu kaygıyı azaltmaya yönelik bilgilendirmedüzenleyebilirler. Okullar ve medya aracılığı ile ergenlerde öz anlayış geliştirmeye yönelik etkinlikler yapılarak ergenlerde öz anlayışın sağlıklı bir şekilde gelişmesine yardımcı olunabilir.

Ergenlerle konu ile ilgili work shoplar düzenlenerek doğru tutum ve davranışları geliştirmeleri desteklenebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Öneriler

Bu çalışma Ankara'nın merkez ilçelerinde öğrenim gören lise öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışmanın örnekleme Sosyal Bilimler Lisesinde, Güzel Sanatlar Lisesinde ve Endüstri Meslek Lisesinde öğrenim gören ergenlerde dahil edilerek araştırmanın örneklemini genişletilebilir.

Yapılan çalışmanın örneklemini 14-18 yaş arası lise öğrencileri oluşturmaktadır. Benzer bir çalışmanın ergenliğin başlangıç dönemi olan ilköğretim ikinci kademe sınıflarında öğrenim gören ergenlerle yapılmasında alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Benzer bir çalışma sosyo ekonomik durumu düşük olan ve yüksek olan iki farklı bölgede öğrenim gören ergenlerle de yapılabilir.

Öz anlayışın ve anne baba tutumlarının ergenlikte görülen sosyal görünüş kaygısına etkilerini ortaya koyan alan yazını ve çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmacılar farklı alt problemlerle benzer araştırmalar yaparak alan yazınına ciddi katkı sağlayabilirler.

Gelişen teknolojiyle birlikte toplumsal yapı hızla değişmektedir. Bu durum anne baba tutumlarına yansımakta ve yeni anne baba tutumları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla ilerleyen yıllarda bu anne baba tutumlarının dahil edilmesiyle çalışma tekrarlanabilir

KAYNAKLAR

- Adams, J.F. (1995). *Ergenliği anlamak*, (A. Dönmez, Çev.), B. Onur (Ed.). Ankara: İmge.
- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (19)1, 1-10.
- Akın, Ü., Akın, A., ve Abacı, R. (2007). Öz duyarlık ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2007), 1-10.
- Aksoy, A. & Temel, F. 2002. *Ergen ve gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Aktaş, S. (2011). *Sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Alemdağ, S. (2013). *Öğretmen adaylarında fiziksel aktiviteye katılım, sosyal görünüş kaygısı ve sosyal öz-yeterlik ilişkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Alemdağ, S & Öncü, E. (2015). Öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım ve sosyal görünüş kaygılarının incelenmesi. *International Journal Of Science Culture And Sport (Intjcs)*. 3, 287-300.
- Alıcıgüzel, İ. (2001). *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim*. İstanbul: Sistem.
- Arı, M., Bayhan P., Artan İ. (1995). Farklı ana-baba tutumlarının 4-11 yaş grubu çocuklarında görülen problem durumlarına etkisinin araştırılması. *Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Seminer Dergisi*, 10(1),23-38.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel.

- Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist*, 54(5), 317.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.
- Atwater, E. (1990). *Psychology Of Adjustment Personal Growth In A Changing World*. 4. Edition. New Jersey: Prentice Hall.
- Avcı, M. (2006). *Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, E-Dergi. Atauni. Edu. Tr.
- Aygör, N. (2010). "12-14 Yaş Grubu Ergenlerde Beden Bölgelerinden Ve Özelliklerinden Hoşnut Olma Durumu ve Beden İmajının Değerlendirilmesi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayral A. E. (1992). *Akademisyenlerin çalışmayla ilgili değerleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Bakalım, O. & Taşdelen-Karçkay, A. (2016). Beden memnuniyeti ölçeği: Türk kadın ve erkek üniversite öğrencilerinde faktör yapısı ve psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(1): 410-42.
- Baumrind, D. (2008). Authoritative parenting for character and competence. *David Streight (Ed.), in Parenting for Character Five Experts, Five Practices*, 17- 30. Oregon: Council for Spiritual and Ethical Education.
- Baybek, H. Ve Yavuz, S. (2005). Muğla üniversitesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 73-95.
- Bayraktaroğlu, S. (2014). *Tekvandocuların Psikolojik Sağlamlık Ve Öz Anlayış Düzeylerinin Takım Sporcularıyla Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

- Ben, S. (2017). *İstanbul'da yaşayan üniversite öğrencilerinin sosyal anksiyete düzeyleri ile beden algısı olumsuz değerlendirilme korkusu sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Berk, L. (2013). *Çocuk Gelişimi*, (A. Dönmez, Çev.), B. Onur (Ed.). Ankara: İmge.
- Bilir, S. ve Dabanlı, D. (1991). *Ergenlik Çağındakinin Sosyal Gelişimine Aile Tutumlarının Etkisinin Araştırılması*. Aile Yazıları, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Bolat, Z. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.
- Büyüköztürk, Ş, Çakmak, E., Akgün, A., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Carleton, R. Nicholas- Collimore, C. Kelsey- Asmundson, J.G. Gordon (2007). Social anxiety and fear of negative evaluation: Constructvalidity of the BFNE-II. *Journal Of Anxiety Disorders*, 21(1), 131–141.
- Cash, T. F., & Pruzinsky, T. (1990). *Body images: Development, deviance, and change*. New York: Guilford Press.
- Cash T. F. (2002). *Cognivite-behavioral perspectives on body image, Body Image: A handbook of theory, research and clinical practice*, ed.
- Cash TF, Fleming E.C. (2002). The impact of body image experiences: development of the body image quality of life inventory. *Journal Of Eating Disorder*. 31:455-60.
- Cash, T. F. & Pruzinsky, T. (1990) *Body Image: A Handbook Of Theory, Research, And Clinical Practice*. New York: Guilford Press.
- Cash, T. F. (2004). Body image: past, present and future. *An Internationaljournal Of Research*. 1, 1-5.

- Ceral, S. ve Dağ, İ. (2005). Ergenlerde algılanan anne-baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 13(4), 233-241.
- Chen, X., Rubin, K.H. & Li, D. (1995). Social functioning and adjustment in Chinese Children: A longitudinal study. *Developmental Psychology*, 31:531-539.
- Cüceloğlu, D. (1996). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi.
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim.
- Çağdaş, A., Seçer, Z. (2004). *Anne Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim.
- Çepikkurt, F. Ve Coşkun, F. (2010). Original article social physique anxiety and body image satisfaction levels of collegian dancers. *Mukkale Journal Of Sport Sciences*, 1(2), 17-24.
- Çınar, H. Ve Keskin, N. (2015). Öğrencilerin sosyal görünüş kaygısının öğrenim yeri tercihlerine etkisi. *Electronic Journal Of Vocational Colleges- 14.Bürokon Özel Sayısı* ,2, 457-465.
- Çırpan, E. (2016). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ve öz-anlayış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme Kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Çok, F. (1990). Body image satisfaction in Turkish adolescents. *Adolescence*, 25(98):4009-413.
- Çuhadaroğlu, F., Vd., (2004). Ergen ve ruhsal sorunlar, Durum saptama çalışması. *Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Raporları*, Ankara.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
- Dekovic, M. & Gerris J.R. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child rearing behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 675-685.

- Demiriz, S., Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 105-122.
- Deniz, M. E. ve Sümer, A. S. (2010). Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete ve stresin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35, 158, 155 – 127.
- Deniz, M. E. Sahin, K. ve Sümer, S. A. (2008). The validity and reliability of the turkish version of the self-compassion scale. *Social Behavior And Personality*. 36(9), 1151–1160.
- Dindar, Muhterem, Akbulut, Yavuz (2015). Role of self-efficacy and social appearance anxiety on gaming motivations of mmofps players. *Computers And Education*, 81, (26-34).
- Dinçer, B. (2008). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Doğan, T. (2009). *Bilişsel ve kendini değerlendirme süreçlerinin sosyal anksiyete açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, T. (2010). Sosyal görünüş kaygısı ölçeğinin Türkçeye uyarlaması geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi* 39,151-159.
- Doğan, T. (2011). Sosyal görünüş kaygısı ölçeğinin psikometrik özelliklerinin ergenlerden oluşan bir örnekleme incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 12-19.
- Dökmen, Z. (1996). BEM cinsiyet rolü envanterinin kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-39.
- Dönmezer, İ. (2001). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem.
- Düşmez, İ. Ve Küçük, E. (2015). *Adolesanlarda Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Etkili Faktörlerin İncelenmesi Halk Sağlığı Etkinlikleri*. 18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç, ana babalar*. Ankara: Bilgi.

- Ekşi, H., Arıcan, T. Ve Yaman, K.G. (2016). Meslek Lisesi öğrencilerinin riskli davranışlarının yordayıcısı olarak sosyal görünüş kaygısı ve mükemmeliyetçilik. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,17(2), 527-545.
- Elkind, D. (1975). *Programmed Learning Aid Of Conitive Development*. Illinois: Learning Systems Company.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47-58.
- Er Gazeloğlu, C. (2000). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin psikososyal gelişimine ana-baba tutumunun etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eskin, M. (2000). Ergen ruh sağlığı sorunları ve intihar davranışıyla ilişkileri. *Klinik Psikiyatri*, 3,228-234
- Ercan, L. (2001). *Ergenlik Döneminde Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri*. Kastamonu Eğitim Dergisi 47-58
- Erdem, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı 2 Sempozyum Dizisi*,19-21
- Farmer, T., W. ve Xie, H. (2007). Aggression and school social dynamics: the good, the bad, and the ordinary. *Journal of School Psychology*. 45, 461-478
- Freedman, J. L., Sears, D. O. and Carlsmith, J. M., (2003). *Sosyal psikoloji* (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge.
- Gander M.J., Gardiner H.W. (1998). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (B. Onur, Çev.). Ankara: İmge.
- Garner D. (1997) The body image survey results. *Psychology Today*. 30 (1), 31-84.
- Gautreau, M. Chantal-Sherry, B. Simon- Mushquash, R. Aislin- Steward, H. Sherry (2015). Is self critical perfectionism an antecedent of or. a consequence of socialanxiety, or. both? a 12-month, three wave longitudinal study. *Personality And Individual Differences*,82, (125–130).
- Geçtan, E. (1992). *Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Remzi.

- Geçtan, E. (2006). *İnsan olmak*. İstanbul: Metis.
- Germer, C. K. (2009). *The Mindful Path To Self-Compassion: Freeing Yourself From Destructive Thoughts And Emotions*. Hove: Routledge.
- Gilbert, P., Clarke, M., Hempel, S., Miles, J. N. V., & Irons, C. (2004). Criticizing and reassuring oneself: an exploration of forms, styles and reasons in female students. *British Journal Of Clinical Psychology*, 43 (1), 31-50.
- Gilbert, P., & Irons, C. (2004). A pilot exploration of the use of compassionate images in a group of self-critical people. *Memory*, 12, 507-516.
- Gilbert, P., Baldwin, M. W., Irons, C., Baccus, J. R., & Palmer, M. (2006). Self-criticism and selfwarmth: an imagery study exploring their relation to depression. *Journal Of Cognitive Psychotherapy*. 20 (2), 183-200.
- Gilbert, P., & Procter, S. (2006). Compassionate mind training for people with high shame and self-criticism: overview and pilot study of a group therapy approach. *Clinical Psychology & Psychotherapy*. 13 (6) 353-379.
- Gökdoğan, F. (1988). *Orta öğretime devam eden ergenlerde beden imajından hoşnut olma düzeyi*. Unpublished Master's Thesis, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gönen, G. (2014). *Algılanan anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Graber JA, Petersen AC Ve Brooks-Gunn J (1996) Pubertal processes: Methods, measures, and models, ja graber, j brooks-gunn ve ac petersen (Ed). *Mahwah, Lawrence Earlbaum Associates*,23-53.
- Güdük, H. ve Aksoy, A.B. (2012). Farklı eğitim programlarına devam eden lise 2. sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne-baba davranışları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*,2(3),45-62.
- Gül, E. (2016). *Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Sosyal Karşılaştırmanın Fonksiyonel Olmayan Tutum Ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Hanımoğlu, E. (2010). *Seviye belirleme sınavına girecek olan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sınav kaygısı, mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Hanson, R. (2009). *Buddha's Brain: The practical neuroscience of happiness, wisdom, love*. Oakland: New Harbinger Publications.
- Hart, T.A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C. & Heimberg, R. C. (2008). Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment*, 15, 48-59.
- Hart, E.A, Leary, M.R. And Rejeski, W.J., (1989). The measurement of social physique anxiety. *Journal Of Spar-R & Exercise Psychology*, 11, 94-104.
- İkiz, E., & Totan, T. (2012). Üniversite öğrencilerinde öz-duyarlık ve duygusal zekânın incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 51-71.
- İskender, M. (2009). The relationship between self-compassion, self efficacy, and control belief about learning in turkish university students. *Social Behavior And Personality*, 37 (5), 711 – 720.
- İzgcı, F., Akyüz, G., Doğan, O. ve Kuğu, N. (2000). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1(4), 207-214.
- Kalafat, T. Ve Kıncal, R.Y. (2008). Üniversite öğrencilerinin beden memnuniyet düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23,41-47.
- Kalemoğlu Varol, Y., Erbaş, M. K.ve Ünlü, H. (2014). The relationship between social appearance anxiety of adolescents and their attitude toward physical education lesson. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*. 8(1).
- Kara, A. (2016). Sosyal görünüş kaygısı ile utangaçlık arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Birey ve Toplum*. 6(11), 95-106.
- Kılıncı, Y. (1992). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,1(17),231-256.

- Köknel, Ö. (1970). *Türk toplumunda bugünün gençliği*. İstanbul: Bozak.
- Köknel, Ö. (1979). *Cumhuriyet gençliği ve sorunları*. İstanbul: Cem.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Leary, M. R., & Kowalski, R. M. (1995). *Social anxiety*. New York: Guilford.
- Leary, M. (2004). Get over yourself! *Psychology Today*, 37 (4), 62-65.
- Levinson, A. Cheri Rodebaugh, L. Thomas- White, K. Emily- Menatti, R. Andrew- Weeks, W. Justin- Iacovino, M. Juliette- Warren, S. Courtney (2013). Social appearance anxiety, perfectionism, and fear of negative evaluation. distinct or shared risk factors for social anxiety and eating disorders? *Appetite*, 67(1), 125 133.
- Lindgren, Henry C. (1961). *Byrne, Donn, Psychology: Human behavior, john wiley & sons. Inc:New York*.
- Mash, E. J. Ve Wolfe, D. A. (2002). *Anxiety disorders. Abnormal child psychology*. Belmont: Thomson Learning.
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Moe, B. (1999). *Understanding The causes of a negative body imaje. The rozen Publishinggroup. Inc: New York*.
- Mülazımoğlu Ballı, Ö. Erturan İlker, G. ve Arslan, Y. (2014). Achievement goals in Turkish high school pe setting: the predicting role of social physique anxiety. *International Journal of Educational Research*, 67,30-39.
- Mwaba, K. and Roman, V.N., (2009), Body image satisfaction among a sample of black female South African student. *Social Behaviorand Personality*, 37(7),905-910.
- Nas, R. (2001). *Metinlerle ilk okuma yazma öğretimi*. 2. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Navaro, L. (1987). *Çağdaş anne/baba eğitimi neleri kapsayabilir? Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, Antalya.

- Neff, K. D. (2001). Judgments of personal autonomy and interpersonal responsibility in the context of Indian spousal relationships: an examination of young people's reasoning in Mysore, India. *British Journal Of Developmental Psychology*, 19, 233-257.
- Neff, K. D., & Helwig, C. C. (2002). A constructivist approach to understanding the development of reasoning about rights and authority within cultural contexts. *Cognitive Development*, 17, 1429-1450.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2002 a). The authenticity of conflict resolution among adult couples: does women's other-oriented behavior reflect their true selves? *Sex Roles*, 47, 403-417.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2002b). The role of power and authenticity in relationship styles emphasizing autonomy, connectedness, and mutuality among adult couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19, 827-849.
- Neff, Kristin D. (2003 a). Self-compassion: an alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2 (2), 85-101.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2003). Relationship styles of self-focused autonomy, other-focused connectedness, and mutuality across multiple relationship contexts. *Journal Of Social And Personal Relationships*, 20, 81-99.
- Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self And Identity*, 2 (3), 223-250.
- Neff, K. D., Hsieh, Y., & DeJitterat, K. (2005). Self-compassion, achievement goals, and coping with academic failure. *Self And Identity*, 4 (3), 263 – 287.
- Neff, K. D. (2003 a). Self-compassion: an alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self And Identity*, 2 (2), 85-102.
- Neff, Kristin D., Pittman Mc Gehee. (2009). Self-compassion, and psychological resilience among adolescents and young adults self and identity, Psychology Press: USA.
- Neff, K.D. (2004). Self-compassion and psychological well-being. *Constructivism In The Human Sciences*, 9, 27-37.
- Neff, K. D., Hsieh, Y., & DeJitterat, K. (2005). Self-compassion, achievement goals, and coping with academic failure. *Self And Identity*, 4, 263-287.

- Orsel, S., Canpolat, B. I., Akdemir, A. Ve Özbay, H. (2004). Diyet yapan ve yapmayan ergenlerin kendilik algısı, beden imajı ve beden kitle indeksi açısından karşılaştırılması. *Türk Psikiyatri Dergisi* 15(1),5-15.
- Oktan, V ve Şahin, M. (2010) Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 7(2),543-556.
- Onur, B. (1997). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge.
- Öğretir, A. D. (1999). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde altı yas çocuklarının sosyal oyun davranışlarıyla ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öksüz, Y. (2012). Üniversite öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile vücut algıları arasındaki ilişkisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*,28,69-77.
- Ömeroğlu, F. (1996). *Okulöncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ömeroğlu, F. (1998). *Okul öncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (Anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Özcan, H., Subaşı, B., Budak, B., Çelik, M., Gürel, Ş.C. ve Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*,3(3), 107-113.
- Özgüven, E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: Pegem.
- Öztürk, A., Kara, A. Ve Körük, S. (2012). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, cinsiyet rolleri ve yüz kızarma eğilimlerinin sosyal görünüm kaygılarını yordama gücü ve aralarındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*.10 (10), 733-747.
- Özyeşil, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin bilinçli farkındalık kişilik özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5–6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. ve Poyraz, H. (2005). Okulöncesi 5–6 yaş çocukların problem davranışları ve ebeveynlerin disiplin yöntemlerinin incelenmesi, *Milli Eğitim*, 166, 83–97.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414
- Özyürek, A. & Özkan, İ. (2015). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3, 73-88.
- Parman, T., (2012). *Ergenlik ya da merhaba hüüzün*. İstanbul: Bağlam.
- Razon, N. (1981). *Tembel çocuk*. Ankara: Eğitim ve Bilim.
- Pearce, J. (1993). Women's bodies, women's exercise. *australian. Journal Of Leisure And Recreation*, 3(2), 39-44.
- Pehlivan, Z., Ada, E.N. ve Öztaş, G. (2014). *Çalışmayan kadınların sağlıklı yaşam biçimi davranışları, sosyal görünüş kaygısı ve fiziksel aktiviteye katılımlarını engelleyen faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Mersin.
- Pekçaglayan, N. (1991). *Davranış bozukluklarının ve problem durumlarının çözümünde uygulanan teknikler*. Ankara: Hüner.
- Pılafova, A., Angelone, J.D. and Bledsoe, K., (2007). The relationship between gender, bmi, self-esteem, and body esteem in college students. *Psi Chi Journal of Undergraduate Research*, 12(1), 24-30.
- Rothbart, M. K. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child Development*. 75: 334-339.

- Russell, W.D. (2002). Comparison of self-esteem, body satisfaction, and social physique anxiety across males of different exercise frequency and racial background. *Journal Of Sport Behaviours*, 26, 298-313.
- Rutter M, Graham P, Chadwick OF Ve Ark. (1976) Adolescent turmoil: fact or fiction. *J Child Psychol Psychiatry*, 17,35-56.
- Sabiston, C. M., Pila, E., Pinsonnault-Bilodeau, G. And, Cox, A. E. (2014). Social physique anxiety experiences in physical activity: a comprehensive synthesis of research studies focused on measurement, theory, and predictors and outcomes. *International Review Of Sport And Exercise Psychology*, 7(1),158-183.
- Seki, Tolga- Dilmaç, Bülent (2015). Ergenlerin sahip oldukları değerler ile öznel iyi oluş ve sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler: Bir model önerisi. *Eğitim ve Bilim*, 40, (179), 57-67.
- Senemoğlu, N. (2009), *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sezer, Ö., Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Smith, C. (2007). Social anxiety and public self-consciousness as predictors of appearance accuracy. *Psi Chi Journal Of Undergraduate Research*, 12(2), 39-45
- Sümer, A. S. (2008). *Farklı Öz-Anlayış (Self-Compassion) Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinde Depresyon Anksiyete Ve Stresin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (F. Çok, Çev.). Ankara: İmge.
- Stocker, C., Ahmed, K., Stall, M. (1997). *Marital satisfaction and maternal emotional expressiveness: links with children's sibling relationships*. *Soc Dev*. 6:373-385.
- Şahin, E. (2012). *Bazı değişkenlere göre ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygıları ve sosyal görünüş kaygıları*. Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

- Şahinoğlu, N. (2010). *Tükenmişlik Sendromu İle Mizaç ve Karakter Boyutları Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48
- Şendoğlu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tabak, N. (2007). *İlköğretim 1. kademede davranış sorunları olan çocukların anne-baba tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Telli, E. Ve Ünal, Z. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre sosyal görünüş kaygısı: Bir alan araştırması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 134-146.
- Tezcan, B. (2009). *Obez bireylerde benlik saygısı, beden algısı ve travmatik geçmiş yaşantılar*. Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sini Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Tortumluoğlu, G. (1999). *Annelerin aile kavramını algılaması ve bunun çocuk yetiştirme tutumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tudge, J., Hogan, D., Snezhkova, I., Kulakova, N. & Etz, K. (2000). Parent's child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: the impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9, 105-121.
- Tunç, S., Kılıç, S., Tülü, İ. A., Devran, A., Akın Su, A., Mollamahmutoğlu, L. (2008). *10-24 yaş arasındaki adolesan kızların kişisel, ruhsal, sosyokültürel ve politik özelliklerinin incelenmesi*. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 10(3), 23-38.

- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Anne baba olmanın altın kuralları, Bir aile olmak*. İstanbul: Morpa.
- Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TÜBA – UNFPA Nüfus Ve Kalkınma Stratejileri Alt Programı, Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, “*Ergen Ve Ruhsal Sorunları- Durum Saptama Çalışması*”, Sayı:4, 20, Ankara.
- Ünüvan, A. (2007). *Lise öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba tutumları ile kendine saygı düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Vandewater, E.A. ve Lansford J.E. (1998). *Influences of family structure and parental conflict on children's well-being*. Fam Relat. 47:323-330.
- Von Der Lippe, A. (1999). The impact of maternal school ingandoc cupation on child-rearing attitudes and behaviors in lowin comeneigh borhoods in cairo, egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23 (3),703-729.
- Yalkın, S. (1994). *Parentalex pectancies of developmental time-tables, child-rearing attitudes and actual child development*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yaman, C., Koşu, S., Tel, M., Teşneli, Ö., Yalvaracı, N., & Gelen, N. (2008). Elit seviyedeki değişik spor branşlarının fiziksel benlik algısı üzerine etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-17.
- Yarapsanlı, B. (2011). *Çocuklarda depresyon belirtilerinin yordanmasında yaşanmış olumsuz olaylar, algılanan anne-baba tutumu, öğrenilmiş çaresizlik ve umutsuzluğun rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1995). *Yaygın anne-baba tutumları*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk eğitimi el kitabı*. İstanbul. Remzi.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

- Yavuzer, H. (2004). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yeşilyaprak, B. (1988). *Lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını etkileyen etmenler*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A. (2009). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin anne baba tutumları ile kararsızlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2001). Çocukların algıladığı anne-baba arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkiler. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 8(2), 85-93.
- Yılmaz, M.T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, N. (2015). *Obez bireylerde benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısı*. Uzmanlık Tezi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, İzmir.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı*. İstanbul: Özgür.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişken toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür.
- Yörükoğlu, A. (1995). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Esin.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk ruh sağlığı, Çocuğun kişilik gelişimi eğitimi ve ruhsal sorunları*. İstanbul: Özgür.
- Yörükoğlu, A. (2012). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. İstanbul: Özgür.

EKLER

Ek 1.Kişisel Bilgi Formu

AÇIKLAMA: Aşağıda sizinle ilgili bilgiler içeren sorular bulunmaktadır. Cevaplarınız bilimsel amaçlarla kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Bu nedenle istenen bilgileri içtenlikle ve doğru olarak vermeniz beklenmektedir. Lütfen soruları okuduktan sonra size uygun olan seçeneği (X) işareti ile işaretleyiniz. Teşekkürler.

Döndü Şahin, Gazi Üniversitesi

1.Cinsiyetiniz () 1. Kız () 2. Erkek	2. Okuduğunuz okul türü: () Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Anadolu Meslek Lisesi () İmam Hatip Lisesi
3. Annenizin yaşı için doğru olan seçeneği işaretleyiniz. () 30 yaş ve altı () 31-35 yaş () 36-40 yaş () 41 yaş ve üstü	4.Babanızın yaşı için doğru olan seçeneği işaretleyiniz. () 30 yaş ve altı () 31-35 yaş () 36-40 yaş () 41 yaş ve üstü
5. Annenizin öğrenim durumu için doğru olan seçeneği işaretleyiniz. 1. Okuryazar değil () 2. Okuryazar () 3. İlkokul mezunu () 4. Ortaokul mezunu () 5. Lise mezunu () 6. Üniversite ve üstü ()	6. Babanızın öğrenim durumu için doğru olan seçeneği işaretleyiniz. 1. Okuryazar değil () 2. Okuryazar () 3. İlkokul mezunu () 4. Ortaokul mezunu () 5. Lise mezunu () 6. Üniversite ve üstü ()
7. Ailenizin gelir düzeyi nedir? () 1. Yüksek () 2. Orta () 3. Düşük	

Ek 2. Araştırma İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.11025975
Konu : Araştırma İzni

10.10.2016

GAZİ ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) 22/09/2016 tarihli ve 29728 sayılı yazınız.

Enstitünüz Çocuk Gelişimi Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Döndü ŞAHİN'in "**Orta Öğretim Kurumlarında Devam Eden 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Anne Baba Tutumları ve Öz Anlayışlarının Sosyal Görünüş Kaygılarına Etkisi**" konulu uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Görüşme formunun (10 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini arz ederim.

Bayram GÜLEÇ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.

11.10.2016

Mahmut ÖZDEMİR

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Figen HELVACI
Tel: (0 312) 221 02 17/135

Ek 3. Ölçek İzinleri

edeniz@yildiz.edu.tr

Alıcı: bana

Döndü ölçek bilgileri ekli dosyada, başarılar dilerim.

Prof. Dr. M. Engin Deniz

Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Davutpaşa-İstanbul

-----döndü akbaş <dndakbas.06@gmail.com> yazdı: -----

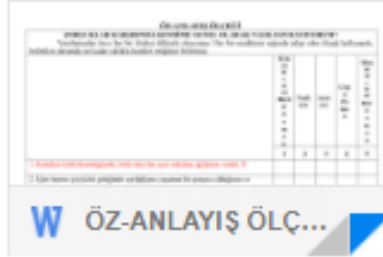
Kime: edeniz@yildiz.edu.tr

Kimden: döndü akbaş <dndakbas.06@gmail.com>

Tarih: 06.04.2016 17:17

Konu: Re: ölçek

2 Ek

döndü akbaş <dndakbas.06@gmail.com>

Alıcı: edeniz

Teşekkürler hocam, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim. Saygılar...

7 Nisan 2016 16:05 tarihinde <edeniz@yildiz.edu.tr> yazdı:

Binnur.Yesilyaprak@ankara.edu.tr

Alıcı: bana ▾

Sevgili Döndü, ölçeği araştırmada kullanabilirsin,
etik ilkelere bağlı kalarak elbette.

İyi çalışmalar,
B.Y.

döndü akbaş <dndakbas.06@gmail.com>

Alıcı: Binnur.Yesilya. ▾

Çok teşekkürler hocam, saygı ve sevgilerimle...

7 Nis 2016 11:01 tarihinde <Binnur.Yesilyaprak@ankara.edu.tr> yazdı:

[Yanıtlamak](#) veya [Yönlendirmek](#) için burayı tıklayın

15 GB'lık kotanın 1,2 GB'ı (%8) kullanılıyor
[Yönet](#)

[Şartlar](#) - [Gizlilik](#)

Tayfun Doğan <dogantayfun@msn.com>

Alıcı: bana ▾

Merhaba Döndü Hanım,

Ekte ölçeği ve makalesini bulabilirsiniz. Çalışmanızda başarılar dilerim.

Doç. Dr. Tayfun Doğan
Üsküdar Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Psikoloji Bölümü

Tel: 0216 400 22 22/2326
Altunizade Mah. Haluk Türksoy Sk. No: 14
Üsküdar/İstanbul

www.journalofhappiness.net

From: dogantayfun@msn.com
To: serracantimur@gmail.com
Subject: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği
Date: Mon, 4 Apr 2016 12:13:17 +0000

Merhaba,

Ölçek ve makalesi ektedir.

Çalışmanızda başarılar,

Doç. Dr. Tayfun Doğan
Üsküdar Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Psikoloji Bölümü

www.ppcongress2016.org

GAZİ GELECEKTİR..